

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO

Kraków

Nr 5/6

Maj, Czerwiec 1948 r.

TREŚĆ

A. CZĘŚĆ URZĘDOWA

- Poz. 55 Instrukcja z dnia 4 maja 1948 r. (Nr. II-P.2331/48) w sprawie organizacji roku szkolnego 1948/49 w szkolnictwie ogólnokształcącym.
- Poz. 56 Okólnik Nr. 13 z dnia 5 czerwca 1948 r. (III. Pr.-3374/48) w sprawie organizacji roku szkolnego 1948/49 w szkolnictwie zawodowym.
- Poz. 57 Instrukcja z dnia 10 czerwca 1948 r. (Nr. III. SP.-2409/48) w sprawie organizacji roku szkolnego 1948/49 w szkolnictwie specjalnym.
- Poz. 58 Okólnik nr. 14 Ministerstwa Oświaty z dnia 5 czerwca 1948 (III. OK.-1669/48) w sprawie udziału gmin miejskich i wiejskich w wydatkach na zakładanie i utrzymywanie publicznych średnich szkół zawodowych.
- Poz. 59 Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 17 kwietnia Nr. VI.O-1036/48 w sprawie czasopism.
- Poz. 60 Zarządzenie Kuratorium z dnia 23 czerwca 1948 r. w sprawie remontu budynków szkolnych w czasie ferii letnich.
- Poz. 61 Treść Dziennika Urzędowego Nr. 2 z roku 1948 Ministerstwa Oświaty.
- Poz. 62 Komunikaty:
- I W sprawie nadania nazwy szkole
 - II „ Wyższej Szkoły Nauk Społecznych
 - III „ czasopisma „Razem“
 - IV „ Konkursu na podręcznik o leśnictwie
 - V „ zamawiania podręczników szkolnych
 - VI „ prenumeraty czasopism pedagogicznych
 - VII „ Globusu uproszczonego
 - VIII „ Spółdzielni muzycznej „Ton“
 - IX „ prenumeraty „Wolności“ i „Nowych Dróg“
- Poz. 63 Ogłoszenia o zagubieniu świadectw szkolnych i legitymacji.

B. CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

- Wychowanie a prądy społeczne (c. d.) — dr Stefan Białas.
- Rozwój pracy świetlicowej w roku szk. 1947/48 — wiz. M. Gągółowa.
- Rola nauczycielki w ruchu kobiecym — mgr Matiaszowa.
- Kronika
- Sprawozdania
- a) Ośrodek dydaktyczno-naukowy j. rosyjskiego — prof. N. Modlińska.
- Bibliografia Ziem Odzyskanych — wiz. mgr T. Kucharska.
- Przegląd ostatnich wydawnictw.

CZĘŚĆ URZĘDOWA

Poz. 55

Ministerstwo Oświaty
Warszawa

INSTRUKCJA

z dnia 4 maja 1948 r. (Nr. II P.2331/48)
w sprawie organizacji roku szkolnego 1948/49
w szkolnictwie ogólnokształcącym.

W dalszej przebudowie szkolnictwa na rok szkolny 1948/49 wysuwają się następujące zagadnienia do zrealizowania:

- 1) wprowadzenie jednolitej szkoły ogólnokształcącej przez łączenie szkół podstawowych ze średnimi ogólnokształcącymi,
- 2) odpowiednie rozmieszczenie tych szkół w terenie,
- 3) dalsze dążenie do pełnej realizacji obowiązku szkolnego przez:
 - a. likwidację obwodów bezszkolnych,
 - b. zagęszczenie sieci szkół zbiorczych dla udostępnienia nauki w zakresie pełnej szkoły podstawowej,
 - c. usunięcie nadmiernego obciążenia nauczycieli uczniami w szkołach przede wszystkim o jednym i dwóch nauczycielach,
 - d. dążenie do tego, by możliwie wszystkie dzieci opuszczały szkołę podstawową po ukończeniu 7 klas.
- 4) pełna realizacja programu nauczania i wychowania,
- 5) dalsza troska o zdrowie uczniów przez wzmoczenie opieki higieniczno-lekarskiej i uzyskanie środków dla należytego wykonania zakreślonego programu wychowania fizycznego.
- 6) stała troska o coraz lepsze wyposażenie i zapatrzenie materialne szkół.

I. Organizacja szkolnictwa ogólnokształcącego.

1) Od początku r. szk. 1948/49 organizacja szkół ogólnokształcących będzie następująca:

- a. szkoła ogólnokształcąca — stopień podstawowy i licealny (klasy I—XI),
- b. szkoła ogólnokształcąca — stopień licealny (klasy VIII—XI),
- c. szkoła ogólnokształcąca — stopień podstawowy, realizująca przy jednym nauczycielu 4 klasy programowe, przy dwóch nauczycielach powyżej 6 klas programowych, przy trzech i więcej nauczycielach 7 klas programowych.

Program nauczania w poszczególnych klasach wszystkich szkół będzie jednakowy. Klasy będą jednoroczne. Dążyć się będzie do udostępnienia pełnej szkoły podstawowej uczniom szkół niepełnych przez dalszy wysiłek w kierunku organizowania sieci szkół zbiorczych. Wprowadza się jednolitą numerację klas szkoły ogólnokształcącej — od Nr. I do Nr. XI.

2) Z dniem 1 września 1948 r. państwowe gimnazja i licea ogólnokształcące po połączeniu z odpowiednią liczbą szkół powszechnych ulegają przekształceniu na jednolite szkoły ogólnokształcące stopnia podstawowego i licealnego, tj. obejmujące 7 klas szkoły podstawowej i 4 klasy licealne, bądź też na szkoły ogólnokształcące stopień licealny tj. obejmujące tylko klasy VIII—XI.

Szkoły powyższe mają udostępnić na poziomie klas VIII—XI kształcenie ogólne przede wszystkim młodzieży robotniczej i chłopskiej. Tryb selekcji społecznej i pedagogicznej tej młodzieży określi oddzielne zarządzenie.

3) Należy dążyć do upaństwowienia względnie upublicznienia liceów i gimnazjów prowadzonych przez samorząd terytorialny, gospodarczy i instytucje społeczne.

4) Organizowanie jednolitych szkół ogólnokształcących — stopnia podstawowego i licealnego ma się odbywać w/g następujących zasad:

- a. po porozumieniu z miejscowym samorządem dla pomieszczenia szkoły ogólnokształcącej stopnia podstawowego i licealnego powinien być wybrany najlepszy budynek szkolny w danej miejscowości bez względu na to, czy dotąd był on budynkiem szkoły powszechnej czy średniej. Jeżeli w danej miejscowości ma być uruchomionych więcej szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego, należy tak wybrać budynki dla tych szkół, by najłatwiejszy dostęp do nich miała przede wszystkim młodzież robotnicza i chłopska. Szkoła ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego pozostając pod jednym kierownictwem może mieścić się również w dwóch budynkach szkolnych.

- b. Jednolita szkoła ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego jest w zakresie pierwszych swoich 7 klas obowiązkową szkołą podstawową, do której przyjmuje się uczniów z normalnie określonego obwodu szkolnego. Klasy V—VIII mogą spełniać rolę zbiorczych w stosunku do sąsiednich niepełnych wiejskich szkół podstawowych.

- c. W zakresie klas VIII—XI szkoła ogólnokształcąca jest szkołą zbiorczą, mającą obsłużyć wszystkie podstawowe szkoły swego rejonu szkolnego.

- d. Szkoła ogólnokształcąca będzie szkołą jednolitą również pod względem programowym.

- e. Przyjmowanie na rok szkolny 1948/49 uczniów do klasy VIII—IX szkoły ogólnokształcącej odbywać się będzie na podstawie decyzji społecznych komisji kwalifikacyjnych. Komisje te zwrócą szczególną uwagę na dobór młodzieży do klasy IX.

Do klasy VIII szkoły ogólnokształcącej mogą być przyjęci tylko ci uczniowie, którzy do rozpoczęcia roku szkolnego ukończyli 13 lat życia, do

klasy IX nie mogą być przyjęci uczniowie, którzy w roku kalendarzowym 1948 ukończyli lub ukończą 17 lat życia, tj. uczniowie 1931 i roczników starszych. Kurator Okręgu Szkolnego może w wyjątkowych wypadkach udzielić zezwolenia na odstępstwo od tej zasady w odniesieniu do klasy IX.

Na rok szkolny 1948/49 przyjmuje się do klasy VIII szkoły ogólnokształcące uczniów z ukończoną klasą VII względnie wstępną gimnazjalną, do klasy IX — promowanych z klasy VIII szkoły powszechnej i klasy wyrównawczej gimnazjalnej, uczniowie dotychczasowej III klasy gimnazjalnej przechodzą do klasy IX a (przejściowej), uczniowie III klasy gimnazjalnej do klasy X, uczniowie I klasy licealnej do klasy XI. Uczniowie III klasy gimnazjalnej mogą być przyjęci również do liceów zawodowych.

Do żadnej klasy szkoły ogólnokształcącej stopnia podstawowego i licealnego względnie stopnia licealnego nie mogą być przyjmowani uczniowie spoza podstawowego obwodu względnie zbiorczego rejonu tej szkoły. Wyjątek stanowią tu tylko szkoły eksperymentalne lub szkoły kierujące się odrębnym statutem zatwierdzonym przez Ministerstwo Oświaty.

f. Należy dążyć do tego, by w szkole ogólnokształcącej stopnia podstawowego i licealnego klasy stopnia podstawowego były w zasadzie jednooddziałowe, zaś klasy stopnia licealnego nie więcej niż dwuoddziałowe. Kurator Okręgu Szkolnego może jednak wyrazić zgodę na większą liczbę oddziałów w klasach stopnia licealnego wszystkich szkół ogólnokształcących państwowych lub publicznych.

g. Te szkoły powszechne, które będą wybrane do przekształcenia na jednolite szkoły ogólnokształcące stopnia podstawowego i licealnego, zatrzymują w roku szkolnym 1948/49 klasę VIII i uruchamiają klasę IX przeznaczoną dla uczniów swej szkoły i innych szkół przydzielonego rejonu; w roku szkolnym 1949/50 uruchamiają klasę X, w roku szkolnym 1950/51 — klasę XI.

h. Istniejące w roku szkolnym 1947/48 ośmioklasowe szkoły podstawowe wydadzą z końcem bieżącego roku szkolnego uczniom klas siódmych świadectwa ukończenia siedmioklasowej szkoły podstawowej, a uczniom klas ósmych — świadectwa ukończenia ośmioklasowej szkoły podstawowej.

i. W roku szkolnym 1948/49 nie przewiduje się czynnych dotąd w szkolnictwie średnim klas semestralnych, w dalszym ciągu poleca się jednak utrzymać klasy popołudniowe roczne dla młodzieży pracującej.

j. Nie przewiduje się przekształcenia prywatnych szkół średnich ogólnokształcących na prywatne szkoły ogólnokształcące stopnia podstawowego i licealnego. Prywatne szkoły średnie mogą uzyskać zezwolenie na prowadzenie tylko klas VIII—IX szkoły ogólnokształcącej przy liczbie równoległych oddziałów każdej klasy nie większej niż 2. Zezwoleń na otwarcie takich szkół udziela Ministerstwo Oświaty.

Należy dążyć do ostatecznego załatwienia sprawy prywatnych szkół powszechnych bądź przez upublicznienie tych szkół bądź przez pomieszczenie uczniów prywatnych szkół powszechnych w istniejących szkołach publicznych.

k. Ustala się na rok szkolny 1948/49 następujące orientacyjne liczby szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego względnie stopnia licealnego dla poszczególnych okręgów: Białystok — 27, Gdańsk — 31, Kielce — 50, Kraków — 90, Lublin — 62, Łódź — 75, Olsztyn — 22, Toruń — 48, Poznań — 78, Rzeszów — 56, Śląsk — 100, Szczecin — 34, Warszawa — 117, Wrocław — 50. W liczbach tych mieszczą się również szkoły rozwojowe. W szczególnie uzasadnionych okolicznościach Kuratoria mogą wystąpić z wnioskami o powiększenie liczby tych szkół.

l. Szkoły ogólnokształcące zwłaszcza podstawowe są z reguły szkołami koedukacyjnymi. W tych jednak miejscowościach, w których jest więcej niż jedna szkoła ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego względnie stopnia licealnego, należy dążyć do zorganizowania dla stopnia licealnego szkół męskich i żeńskich.

II. Sieć szkolna.

1. Dotychczasowa reorganizacja sieci szkolnej szkolnictwa podstawowego dokonywała się bez należytego zapewnienia uczniom szkół o 1 lub 2 nauczycielach dostępu do klas starszych i wskutek tego nie zdołano zorganizować potrzebnej ilości szkół zbiorczych. Spotyka się również obwody szkolne o powierzchni mniejszej niż 13 km², co jest sprzeczne z obowiązującymi w tej sprawie przepisami.

Należy zwrócić uwagę, iż przy należyтым rozpracowaniu sieci szkolnej może przestać istnieć potrzeba uruchomienia wielu szkół uchodzących dotąd za nieczynne; odnosi się to do tych szkół dotąd nieczynnych, których obwody zostaną całkowicie wchłonięte we właściwie przepracowaną sieć szkolną.

Celem przygotowania możliwie najkorzystniejszych warunków dla zapewnienia ogółowi dzieci możliwości ukończenia siedmioklasowej szkoły podstawowej ogólnokształcącej należy:

a. poddać rewizji we wszystkich powiatach dotychczasową sieć szkół powszechnych i przystąpić do dokonania jej korektury pod kątem udostępnienia wszystkim dzieciom siedmioklasowej podstawowej szkoły ogólnokształcącej,

b. zaprojektować po uprzednim porozumieniu się inspektoratów szkolnych z gminnymi i powiatowymi komisjami oświatowymi oraz radami narodowymi zgodnie z dekretem z dnia 23. XI. 1945 r. o organizacji szkolnictwa w okresie przejściowym (Dz. U. Min. Ośw. z 1946 r. Nr. 1, poz. 2), sieć podstawowych szkół ogólnokształcących zbiorowych z włączeniem do nich tych szkół podstawowych, które odpowiadają warunkom wymienionym w art. 3 tegoż dekretu,

c. przy przestrzeganiu zasady dekretu z dn. 23. XI. 1945 r. o organizacji szkolnictwa w okresie przejściowym co do 4 km. pieszej drogi dzieci starszych do szkoły zbiorczej, nie należy odmawiać przyjęcia do szkoły zbiorczej również tym dzieciom, które dobrowolnie zgłaszają się do szkoły z większej odległości.

d. stała troska o poprawę drogi dziecka do szkoły i ułatwień w jej przebywaniu nie może być pozostawiona tylko samym rodzicom, ale zainteresować nią należy gromady, komisje oświatowe, gminne i powiatowe rady narodowe, organa administracji publicznej, spółdzielnie, prasę, samopomoc chłopską, wojsko itp. kładąc przede wszystkim nacisk na gromady i gminy, które w miarę poprawy warunków sprzężajowych powinny podejmować wiążące uchwały o dowożeniu lub podwożeniu dzieci, zwłaszcza w trudniejszych pod względem komunikacyjnym porach roku.

O ile będzie zapewnione dowożenie w ciągu całego roku wszystkich dzieci w odpowiednich warunkach, wtedy na dowożeniu można oprzeć projekt dalszego zasięgu szkoły zbiorczej.

Z natury rzeczy szkoły ogólnokształcące stopnia podstawowego w miastach, w miasteczkach i osiedlach fabrycznych będą szkołami zbiorczymi dla znajdujących się w ich zasięgu niżej zorganizowanych szkół wiejskich.

2. W miastach, w których jest więcej niż jedna szkoła podstawowa należy dokonać podziału miasta na właściwe obwody szkolne.

W każdej szkole winna znajdować się mapka obwodu szkolnego wraz z wyliczeniem jakie miejscowości (ulice), względnie ich części wchodzi w jego skład.

Kierownik szkoły winien znać swój obwód szkolny, w szczególności zaś jego granice i ustalić dokładnie liczbę dzieci w wieku szkolnym swego obwodu.

3. Szczególnie wnikliwie należy przeprowadzić sieć jednolitych szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego względnie stopnia licealnego. Organizując te szkoły w zasadzie w tych miejscowościach, w których dotąd były czynne licea względnie gimnazja ogólnokształcące, Kuratoria w pierwszej kolejności prac nad wprowadzeniem w życie niniejszej instrukcji rozważają, czy przesunięcie w niektórych przypadkach tych szkół do nowych miejscowości, w których nie było dotychczas szkół średnich, a były czynne klasy ósme nie stworzyłoby dla młodzieży robotniczej i chłopskiej korzystniejszych warunków kształcenia się. Wnioski Kuratoriów zmierzające do przesunięcia tych szkół jak i ich uruchomienia ponad dotychczasową liczbę szkół średnich ogólnokształcących winny być przedłożone Ministerstwu do dnia 1. VI. 1948 r. Opracowana przez Kuratoria Okręgów Szkolnych sieć tych szkół musi być zatwierdzona przez Ministerstwo Oświaty.

III. Realizacja powszechności nauczania.

1) W roku szkolnym 1948/49 będą zapisane do szkoły i podlegały obowiązkowi szkolnemu dzieci urodzone w latach 1935—1941, a na terenie niektórych powiatów przemysłowych również urodzone w roku 1942. Nauka dzieci rocznika 1942 zorganizowana będzie w klasach wstępnych przy szkołach podstawowych i w ten sposób dzieci te wypełnią będą ośmioletni obowiązek szkolny. Sprawę zorganizowania klas wstępnych przy szkołach podstawowych określi osobne zarządzenie. Poza tymi terenami przy przyjmowaniu do szkoły dzieci w wieku przedszkolnym muszą być ściśle przestrzegane ograniczenia § 6 rozp. Ministra WR. i OP. z dnia 30. V. 1932 r. (Dz. U. Nr. 51, poz. 485) t. j., że tylko inspektor szkolny lub upoważniony przez niego (za zezwoleniem Kuratora O.S.) kierownik szkoły może przyjąć do szkoły dziecko z rocznika poprzedzającego rocznik wchodzący w obowiązek szkolny, o ile podane tam ograniczenia w ogóle nie wykluczają możliwości przyjęcia takiego dziecka do szkoły. Korzystanie przez inspektora szkolnego lub upoważnionego przez niego kierownika szkoły z tego uprawnienia może mieć miejsce tylko w wyjątkowych przypadkach.

2) Dla dzieci urodzonych w roku 1934 przedłuża się obowiązek szkolny, o ile umożliwi im to ukończenie w swej szkole lub właściwej szkole zbiorczej klasy VI względnie VII. Dzieci tego rocznika będące w klasach niższych nie mogą być usuwane ze szkoły, jeżeli wyrażą chęć dalszego jeszcze uczęszczania na naukę szkolną, a w danej klasie są wolne miejsca.

Nie jest również wskazane usuwanie dzieci rocznika 1933, jeżeli ich poziom naukowy i zachowanie w szkole nie budzą zastrzeżeń, a szkoła rozporządza wolnymi miejscami w odpowiednich klasach. Pozostawienie w szkole podstawowej młodzieży, która przed rozpoczęciem roku szkolnego ukończyła 16 lat nie jest dopuszczalne. Młodzież ta winna znaleźć się w instytucjach oświatowych dorosłych.

IV. Egzekwowanie obowiązku szkolnego.

Kierownicy szkół obowiązani są prowadzić rocznikami listy dzieci w wieku obowiązku szkolnego. Do list tych wpisuje się wszystkie dzieci w wieku szkolnym mieszkające w obwodzie danej szkoły.

Listy te winny zawierać aktualne odnotowania dotyczące sposobu wypełnienia przez dziecko obowiązku szkolnego. W przypadku, gdy dziecko spełnia obowiązek szkolny poza szkołą swego obwodu, kierownik szkoły winien posiadać dowód stwierdzający uczęszczanie dziecka do innej szkoły.

Nad należytyym wypełnianiem obowiązku szkolnego przez dzieci w wieku szkolnym czuwać będą kierownicy w porozumieniu z komitetami rodzicielskimi i komisjami oświatowymi rad narodowych przy czynnej pomocy całego grona nauczy-

cielskiego. Szczególniejszą uwagę należy zwrócić na rejestrację i pociągnięcie do uczęszczania do szkoły dzieci starszych roczników w wieku obowiązku szkolnego t. j. dzieci po klasie IV na wsi a po V i VI w mieście, albowiem te grupy dzieci najczęściej odpadają od obowiązkowej nauki szkolnej. W stosunku do dzieci nie wypełniających obowiązku szkolnego kierownicy szkół obowiązani są zbadać skrupulatnie z jakiego środowiska społecznego są to dzieci, jakie są ich warunki bytu i przyczyny nieuczęszczania do szkoły oraz przedsięwziąć środki zmierzające do usunięcia przeszkód pozbawiających te dzieci nauki. Stosownie do obowiązujących przepisów art. 12 do 14 ustawy z dnia 23. II. 1938 r. o zespoleniu samorządu szkolnego z samorządem terytorialnym (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 93) do przeprowadzenia dochodzeń i karania wykroczeń przeciwko przepisom o obowiązku szkolnym powołane są zarządy gminne i miejskie.

Ze sprawą tą wiążą się jednak uprawnienia komisji oświatowych rad narodowych, określone w pkt. 11 lit. „d” uchwały Prezydium Krajowej Rady Narodowej z dnia 16. VIII. 1946 r. (Dz. U. Min. Ośw. Nr. 11, poz. 362). W szczególności do komisji oświatowych rad narodowych należy rozpatrywanie wniosków kierowników szkół o ukaranie rodziców za niewypelnianie przez dzieci obowiązku szkolnego i nakładanie kar; wydawanie zaś orzeczeń karnych i ich egzekwowanie należy do zarządów gminnych. Przy wymierzaniu kar winien być stosowany art. 8 prawa o wykroczeniach z dnia 11. VIII. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 572) oraz przepisy dekretu z dnia 16. III. 1945 r. o podwyższeniu grzywien, kar pieniężnych, kar porządkowych oraz nawiązek (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 312); mogą być również stosowane postanowienia art. 45 i następných rozp. Prezydenta R. P. z dnia 22. III. 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 365).

W stałym dążeniu do podnoszenia liczby kończących szkołę podstawową należy usilnie przeciwstawiać się przedwczesnemu odpływowi ze szkół uczniów w wieku obowiązku szkolnego przed ukończeniem nauki. Dla likwidacji skutków wojny w nauczaniu i przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w szkołach obok normalnych klas, do których uczęszczają uczniowie we właściwym wieku dla danej klasy, będą nadal organizowanym wieku dla danej klasy i opóźnieni najwyżej o dwa lata ponad wiek klasy, będą nadal organizowane w szkolnictwie podstawowym specjalne ciągi skrócone na zasadach dotąd obowiązujących.

V. Gospodarka etatami nauczycielskimi.

Ustała się następujące zasady gospodarki etatami i siłami nauczycielskimi.

1) Wolne i nowe etaty nauczycielskie w szkolnictwie podstawowym przeznaczają się przede wszystkim na uruchomienie pozostałych szkół nieczynnych poczynając od obwodów o największej liczbie dzieci.

2) W drugiej kolejności wolne etaty i wolne siły nauczycielskie winny być użyte dla odciążenia nadmiernie przeciążonych liczbą uczniów szkół o jednym nauczycielu. W roku szkolnym 1948/49 nie powinno już być szkół o jednym nauczycielu z liczbą uczniów ponad 80, stąd też szkoły te winny bezwzględnie otrzymać drugą siłę nauczycielską.

Przyznanie etatów i przydzielenie nowych sił nauczycielskich do szkół o jednym nauczycielu z liczbą dzieci ponad 40 a poniżej 80, może nastąpić tylko w tym wypadku, gdy w danym Okręgu Szkolnym wszystkie powyżej wymienione potrzeby zostały już zaspokojone.

3) Szczególną uwagę należy zwrócić na właściwe wykorzystanie etatów i sił nauczycielskich w miastach, zwłaszcza większych.

Inspektorzy szkolni dopilnują, by nie miało miejsca zbytne rozdrabnianie w poszczególnych szkołach klas na oddziały równoległe o małej liczbie uczniów, jak również rozważają, czy nie można z kilku równoległych oddziałów szkół sąsiadujących lub blisko siebie położonych zorganizować mniejszej liczby tych oddziałów.

Akcja ta powinna dać dość znaczne oszczędności w etatach i siłach nauczycielskich, które należy skierować do punktów szkolnych faktycznie wymagających dodania etatów i sił.

4) Utrzymuje się w dalszym ciągu zasadę, iż szkoły z liczbą uczniów od 80—120 winny mieć trzy siły nauczycielskie. W tych jednak przypadkach, w których liczba uczniów w szkołach o trzech nauczycielach nieznacznie tylko przekracza 80, a w danym powiecie są nadmiernie przeciążone szkoły o jednym lub dwóch nauczycielach, należy dążyć do skierowania jednej siły ze szkół o trzech nauczycielach do przeciążonych szkół o jednym lub dwóch nauczycielach. Podobnie, gdy w szkołach o dwóch nauczycielach liczba uczniów nieznacznie tylko przekracza 40 i nie ma widoków na szybkie powiększenie się liczby uczniów, a w powiecie są nadmiernie przeciążone szkoły o jednym nauczycielu, należy dążyć do skierowania jednej siły z takiej szkoły o dwóch nauczycielach do nadmiernie przeciążonej szkoły o jednym nauczycielu.

Po odjęciu etatu w szkołach o małym obciążeniu dla użycia go w szkołach nadmiernie przeciążonych należy uczniów ze zlikwidowanej klasy siódmej, względnie szóstej i piątej skierować do szkoły zbiorczej.

5) W szkołach z liczbą uczniów ponad 120 etaty nauczycielskie przydziela się licząc na każdego nauczyciela średnio po 50 uczniów.

6) Należy dążyć do tego, by możliwie wszystkie etaty nauczycielskie przydzielone Okręgom Szkolnym dla szkolnictwa podstawowego były wykorzystane w pełni dla zatrudnienia nauczycieli w szkołach podstawowych. Stąd też należy poddać rewizji dotychczasowe wykorzystanie etatów szkolnictwa podstawowego dla innych działów

oświaty, w tym kierunku, by pracownicy innych działów oświatowych, pozostających dotąd na etatach szkolnictwa podstawowego, przeszli na etaty właściwego dla nich działu pracy oświatowej.

7. Nauczyciele pozostający na etatach szkolnictwa średniego (gimnazja, licea ogólnokształcące) przeniesieni będą z dniem 1. IX. 1948 r. na etaty szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego względnie stopnia licealnego z tym, że mają być zatrudnieni głównie w klasach VIII—XI.

8) W większych szkołach ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego obok stanowiska dyrektora przewiduje się dodatkowe stanowisko dla pomocy i zastępstwa dyrektora.

VI. Warunki materialne funkcjonowania szkół

1. Kierownicy i dyrektorzy szkół winni jak najwcześniej przedstawić gminom potrzeby rzeczowe szkół i domagać się wykonania przez Samorząd terytorialny jego ustawowych obowiązków w zakresie zaspokojenia tych potrzeb.

Przed wszystkim należy zatroszczyć się o remont i dobudowę potrzebnych izb szkolnych, o sprzęt szkolny, opał i utrzymanie czystości.

Dużą pomoc w odbudowie a nawet i w budowie nowych szkół wykazują czynniki społeczne. Tę inicjatywę społeczną należy wspierać i przy rozdziale subwencji uwzględniać przede wszystkim te środowiska, które wykazują ze swej strony dużą ofiarność w świadczeniach rzeczowych dla szkoły oraz w pierwszym rzędzie tereny zniszczeń wojennych. Należy wykorzystać dla szkoły współpracę organizacji społecznych, partyj politycznych, związków zawodowych, młodzieżowych i instytucji prawa publicznego.

Szkoła dla swego środowiska powinna stawać się ośrodkiem troski o nią i jej byt.

W związku z poprawą sytuacji finansowej samorządu, na skutek unormowania stanu prawnego dekretemi o finansach i podatkach komunalnych i wydanymi do nich rozporządzeniami wykonawczymi istnieją warunki do polepszenia ustawowych świadczeń na rzecz szkoły. Trzeba wobec tego:

a. czuwać przez gminne i powiatowe komisje oświatowe rad narodowych nad kształtowaniem i wykonaniem budżetów szkolnych, zgodnie z § 2, pkt. 1a i 2 uchwały Prezydium Krajowej Rady Narodowej z dnia 16 lipca 1946 r.

b. wykorzystać w razie potrzeby uprawnienia nadzorcze powiatowych i wojewódzkich rad narodowych, celem skłonienia gmin do spełniania ich obowiązków rzeczowych wobec publicznego szkolnictwa podstawowego.

Prace te wymagają współdziałania kierowników i dyrektorów szkół, inspektorów szkolnych i kuratorów z komisjami oświatowymi gminnych, powiatowych i wojewódzkich rad narodowych. Re-

alne możliwości gmin ustalą kierownicy szkół z gminnym samorządem. O konkretnych trudnościach powinien być powiadomiony inspektor szkolny, by mógł z powiatową radą narodową i starostą przedsięwziąć odpowiednie kroki. To, czego nie da się załatwić w skali powiatowej, powinno być bezzwłocznie przedłożone kuratorowi do załatwienia z woj. radą narodową i wojewodą. Jeżeli mimo tych wszystkich poczynań szkoły nie będą miały zapewnionego pełnego zaspokojenia potrzeb rzeczowych (urządzenia wewn. utrzymanie czystości, opał), kuratorium wystąpi do Ministerstwa ze sprawozdaniem i wnioskiem.

2) Inwentarz szkół powszechnych przeniesiony do jednolitych szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego pozostaje w dalszym ciągu własnością właściwych związków samorządowych.

Podobnie inwentarz państwowych szkół średnich pozostaje nadal własnością Skarbu Państwa.

3) Wszędzie należy bezzwłocznie po zakończeniu roku szkolnego przystąpić do pracy remontowej, aby od początku roku szkolnego można było rozpocząć pracę bez żadnych przerw.

Do dnia 1 września br. należy w szkołach jednolitych i w szkołach stopnia licealnego:

a) uporządkować posiadane zbiory, a więc bibliotekę, pracownię itp., spisać inwentarz, naprawić go i doprowadzić do stanu używalności.

b) zorganizować i uruchomić pracownię przy najmniej przyrodniczą, fizyczną i chemiczną, a gdzie warunki miejscowe na to pozwolą także pracownię innych przedmiotów,

c) w czasie ferii letnich należy poczynić starania o opał na zimę, aby z tego powodu nie było później przerw w nauce,

d) w ogóle czas do 1 IX. br. należy wszechstronnie wykorzystać z takim wynikiem, aby od początku nowego roku szkolnego można już było rozpocząć zupełnie normalną pracę szkolną bez opóźnienia lub późniejszych zakłóceń.

VII. Internaty

1) Internaty państwowe istniejące obecnie przy szkołach średnich ogólnokształcących pozostają nadal na tych samych zasadach organizacyjnych (Dz. U. Min. Ośw. Nr. 1, poz. 10 z 1946 r.).

2) Przy przyjmowaniu uczniów do internatu należy uwzględnić przede wszystkim młodzież pochodzącą ze środowiska robotniczego, chłopsko-małorolnego i dzieci nauczycieli.

3) Internaty nie mogą być tylko miejscem zapewnienia młodzieży pomieszczenia i wyżywienia, ale ośrodkiem pozytywnej pracy wychowawczej, dlatego też kuratoria położą specjalny nacisk na właściwy dobór wychowawców.

minister

(—) Dr St. Skrzyszewski

Poz. 56

Ministerstwo Oświaty
Warszawa**OKÓLNİK Nr 13**z dnia 5 czerwca 1948 r. (III Pr.3374/48)
w sprawie organizacji roku szkolnego 1948/49
w szkolnictwie zawodowym**A. Wstęp.**

Na rok szkolny 1948/49 Ministerstwo stawia szkolnictwu zawodowemu do realizacji następujące zadania główne:

1. Podnoszenie poziomu organizacyjnego i naukowo-wychowawczego szkół zawodowych, zwiększenie opieki pedagogicznej i nadzoru nad szkołami zawodowymi oraz zwrócenie większej uwagi na badania i kontrolę wyników nauczania.

2. Prace nad rozbudową szkolnictwa zawodowego w myśl 3-letniego Planu Odbudowy Gospodarczej.

3. Doskonalenie form kształcenia zawodowego pracujących.

4. Dalsze zbliżenie szkolnictwa zawodowego do życia gospodarczego przez:

a) odpowiednie nastawienie w tematyce i realizacji programów nauczania oraz w akcji wychowawczej,

b) organizowanie praktyk w zakładach pracy dla uczniów i nauczycieli,

c) zorganizowane wprowadzanie absolwentów szkół do pracy zawodowej,

d) rozbudowę i uaktywnienie rad opiekuńczych przy szkołach zawodowych.

5. Ujęcie ewidencyjne akcji kursów zawodowych i nadzór pedagogiczny nad tą akcją.

6. Powiązanie akcji przysposobienia przemysłowego, przysposobienia rolniczo-wojskowego i przysposobienia zawodowego „Służby Polsce” z systemem kształcenia zawodowego.

7. Wszczęcie systematycznej akcji poradnictwa zawodowego.

8. Doskonalenie techniczno-naukowych warunków pracy szkół zawodowych (lokale, warsztaty i pracownie, pomoce naukowe, podręczniki, biblioteki, świetlice).

9. Wzmoczenie opieki nad młodzieżą (rozbudowa internatów, dożywianie, stypendia, opieka zdrowotna).

10. Koordynacja szkolnictwa zawodowego wszystkich resortów i usprawnienie nadzoru pedagogicznego Ministerstwa Oświaty nad całym szkolnictwem zawodowym.

11. Rozbudowa systematycznych prac nad siecią szkół zawodowych.

12. Opracowanie i realizacja systemu kształcenia, doksztalcania i określania kwalifikacji zawodowych nauczycieli szkół zawodowych.

Szkoły zawodowe oraz władze administracji szkolnej obowiązane są odpowiednio do swego zakresu działania **podejmować inicjatywę realizacji wymienionych zadań i dążyć do osiągnięcia w ciągu roku szkolnego 1948/49 rzetelnych postępów.**

B. Organizacja roku szkolnego 1948/49**I. Rekrutacja uczniów do szkolnictwa zawodowego**

Dla zapewnienia szkolnictwu zawodowemu dostatecznego dopływu uczniów należy na terenie całego Państwa przeprowadzić akcję uświadamiającą, informującą rodziców i młodzież o rozbudowie gospodarczej Polski na tle Planu Odbudowy Gospodarczej, o rodzajach zawodów i wyborze zawodu, o drogach kształcenia zawodowego, o rodzajach szkół zawodowych, o warunkach przyjmowania do tych szkół i korzyściach, jakie daje ukończenie szkoły zawodowej.

Pogadanki na wyżej wymienione tematy należy przeprowadzić na zebraniach rodzicielskich we wszystkich szkołach powszechnych oraz dla młodzieży w klasach ostatnich szkół gimnazjalnych.

Pogadanki należy urządzić przed zakończeniem roku szkolnego.

Prócz pogadań w szkołach, Kuratoria i szkoły powinny prowadzić akcję uświadamiającą za pośrednictwem organizacji młodzieżowych, Związków Zawodowych, Związku Samopomocy Chłopskiej, prasy i radia.

Kuratoria Okręgów Szkolnych dostarczą szkołom powszechnym i gimnazjalnym wykazów szkół zawodowych zarówno średnich szkół zawodowych, jak i szkół zawodowych typu zasadniczego, istniejących na terenie Okręgu.

Szczególne uwagę należy zwrócić na skierowanie dziewcząt do szkół zawodowych różnych typów, jak np. szkoły włókiennicze, chemiczne, poligraficzne, fotograficzne, mechaniki precyzyjnej, budowlane, elektryczne, radiotechniczne, drogistowskie, gospodarcze, rolnicze i inne. Dziewczęta powinny zasadniczo kształcić się w szkołach zawodowych wszystkich typów i stopni, a nie wyłącznie niemal, jak to jest dotąd, w szkołach krawieckich, handlowych i gospodarczych.

Należy propagować wśród młodzieży drogę kształcenia zawodowego przez praktyczną naukę zawodu w zakładach pracy i średnią szkołę zawodową. Droga ta jest z punktu widzenia kształcenia zawodowego wartościowa, otwiera możliwości dalszego kształcenia się na wyższych szczeblach szkolnych, a przy tym jest znacznie tańsza.

II. Organizacja poszczególnych form kształcenia zawodowego w roku szkolnym 1948/49.**a) Publiczne średnie szkoły zawodowe (dawniej doksztalcające).**

1. Dekret z dnia 3 lutego 1947 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 29 III. 1937 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół doksztalcających zawodowych (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 52) zmienił nazwę — publiczna szkoła doksztalcająca zawodowa — na publiczna średnia szkoła zawodowa. Młodzież zatem, obowiązana w myśl prawa przemysłowego i przepisów w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet do uczęszczania do publicznych doksztalcających szkół zawodowych, powinna uczęszczać do publicznych średnich szkół zawodowych.

2. Młodzież, która spełni obowiązek szkolny w zakresie szkoły podstawowej, a nie wstąpi do żadnej szkoły i nie jest objęta akcją zorganizowanego przysposobienia zawodowego, powinna zapisać się do publicznej średniej szkoły zawodowej.

3. Zapisy do publicznych średnich szkół zawodowych należy przeprowadzić przed wakacjami. Po wakacjach mogą się odbyć zapisy dodatkowe.

4. Młodzież, która spełni obowiązek szkolny w zakresie szkoły podstawowej, powinna być we właściwym czasie poinformowana dokładnie o terminach zapisów i rodzajach szkół, aby mogła zgłosić się do publicznej średniej szkoły zawodowej obranego zawodu albo do szkoły ogólnozawodowej (zbiorczej).

5. Do publicznych średnich szkół zawodowych przyjmuje się kandydatów, mających ukończonych 7 klas szkoły podstawowej.

6. Dla kandydatów o niższym przygotowaniu, którzy nie przekroczyli 16 lat życia, można tworzyć jednoroczną klasę wstępną uzupełniającą przygotowanie uczniów w zakresie szkoły podstawowej. Liczba uczniów w klasie musi wynosić co najmniej 25.

W razie zgłoszenia się mniejszej liczby kandydatów w wieku poniżej lat 16, zatrudnionych zawodowo, albo w razie zgłoszenia się kandydatów z przekroczonym 16 rokiem życia, nie mających ukończonych 7 klas szkoły podstawowej, kandydatów tych należy przyjąć do klasy pierwszej średniej szkoły zawodowej z warunkiem złożenia egzaminu z zakresu 7 klas szkoły powszechnej do końca roku szkolnego 1948/49.

Należy zatroszczyć się o zorganizowanie dla tej młodzieży pomocy w przygotowaniu się do złożenia wspomnianego egzaminu.

7. Jeżeli w szkole zbierze się grupa kandydatów (co najmniej 25), którzy ukończyli 17 lat życia, zaawansowanych w pracy zawodowej, można tworzyć dla nich specjalne ciągi skrócone. Program tych ciągów, przy zachowaniu 18 godzin nauki tygodniowo, opracowuje dyrekcja szkoły, a zatwierdza Kuratorium O. S.

8. Publiczne średnie szkoły zawodowe obowiązane są przyjąć wszystkich zgłaszających się kandydatów którzy odpowiadają warunkom wymienionym w niniejszym zarządzeniu.

Dyrekcje szkół obowiązane są badać, czy wszyscy zatrudnieni młodociani uczęszczają do publicznej średniej szkoły zawodowej (kontakt z inspektorem pracy i urzędem zatrudnienia, samorządem gospodarczym, zjednoczeniami i zrzeszeniami przemysłowymi).

W razie braku miejsc w publicznych średnich szkołach zawodowych młodzież nie pracująca winna być zwolniona od obowiązku uczęszczania do publicznej średniej szkoły zawodowej.

9. Publiczne średnie szkoły zawodowe powinny być organizowane dla określonych zawodów lub grup zawodowych, a dopiero w razie niemożliwości utworzenia szkół specjalizujących, można tworzyć szkoły lub klasy ogólnozawodowe. Szkoły średnie zawodowe są w zasadzie koedukacyjne.

10. W publicznych średnich szkołach zawodowych liczba godzin nauki dla każdej klasy musi wynosić 18 godzin tygodniowo. Szkoły nie mogą prowadzić nauki w niższym wymiarze godzin. Nie wolno stosować wymiaru godzin wyższego, niż to przewidują obowiązujące siatki godzin.

11. Nauka w publicznych średnich szkołach zawodowych powinna odbywać się w godzinach dziennych, w szczególnych wypadkach Kuratorium może udzielić szkole na przeciąg jednego roku zezwolenia na przeprowadzenie nauki w godzinach wieczorowych.

b) Gimnazja zawodowe.

1. Gimnazja zawodowe, przeznaczone dla młodocianych, podlegają z początkiem roku szkolnego 1948/49 reorganizacji na licea zawodowe nowego ustroju.

Rodzaje i szczegółowa organizacja nowych liceów zawodowych zostanie podana Kuratorium oddzielnie, po opracowaniu nowego ustroju.

2. Gimnazja zawodowe dla dorosłych zachowują w roku szk. 1948/49 dotychczasową organizację i mogą otwierać klasy pierwsze.

3. Wymienione w punkcie 1 gimnazja zawodowe 3-letnie i 4-letnie, reorganizowane na licea zawodowe nowego ustroju, nie otwierają w r. szk. 1948/49 klas pierwszych, prowadzą natomiast dotychczasowe klasy wyższe (kl. I—III lub II—IV).

4. W miejscowościach, w których organizowano w latach ubiegłych lub w r. szk. 1947/48 równoległe publiczne średnie szkoły zawodowe z własnymi warsztatami (np. krawieckie) i gimnazja zawodowe tej samej branży, Kuratoria zbadają istotną potrzebę istnienia obok siebie szkół tej samej branży i stopnia, spełniających te same zadania i zlikwidują szkołę zbędną drogą komasacji.

c) Licea zawodowe 2 i 3-letnie o podbudowie gimnazjum ogólnokształcącego starego ustroju (mała matura).

1. W roku szkolnym 1948/49 należy nadal uruchamiać klasy pierwsze liceów, których organizacja opiera się na ustawie ustrojowej z roku 1932 i dotychczasowych statutach liceów.

2. W roku 1948/49 zezwala się na przyjmowanie młodzieży starszej niż przewidują statuty liceów.

3. Przy liceach zawodowych dawnego ustroju mogą być tworzone klasy wstępne (jednoroczne) dla młodzieży, która nie ma odpowiedniego przygotowania, a ma powyżej 17 lat. Zadaniem tych klas jest uzupełnienie ogólnego przygotowania młodzieży. Kandydaci do klas wstępnych powinni złożyć egzamin sprawdzający z języka polskiego, matematyki i fizyki. Egzaminacje te w szkołach niepaństwowych powinny odbywać się pod kontrolą delegata Kuratorium.

4. Do liceów dawnego ustroju mogą być przyjmowani absolwenci średnich szkół zawodowych

na podstawie egzaminu sprawdzającego z języka polskiego i matematyki oraz dowodu stwierdzającego ukończenie praktycznej nauki zawodu lub odbycia co najmniej dwuletniej praktyki zawodu. W razie wątpliwości może być przeprowadzony egzamin sprawdzający z zakresu wiadomości nabytych w czasie praktyki.

Dla kandydatów wykazujących brak wiadomości z języka obcego, nauczanego w liceum, należy organizować w klasie pierwszej specjalne grupy językowe dla uzupełnienia materiału naukowego.

Absolwenci średnich szkół zawodowych, którzy nie odbyli praktycznej nauki zawodu (w zakładach pracy lub we własnych warsztatach szkolnych), ani nie odbyli wymaganej praktyki zawodowej, mogą być przyjmowani do klas wstępnych liceów zawodowych.

d) Licea zawodowe nowego ustroju oparte w 7 klasach szkoły podstawowej.

1. W miejsce 1 kl. gimnazjów zawodowych z 3 lub 4 letnim okresem nauczania należy otworzyć kl. I liceów nowego ustroju dla tych samych zawodów.

Zasady organizacji liceów zawodowych różnych typów nowego ustroju zostaną podane oddzielnie.

2. Ministerstwo Oświaty przystąpiło do opracowania planów godzin i programów nauki nowych liceów, które zostaną nadesłane Kuratorium O. S., o ile możliwości przed rozpoczęciem roku szkolnego.

Do czasu nadesłania programów należy czasowo opierać się na stosowanych dotąd programach gimnazjów zawodowych o podbudowie 7 kl. szkoły podstawowej.

3. Przyjęcia do liceów zawodowych nowego ustroju odbywają się na podstawie egzaminu sprawdzającego z j. polskiego i matematyki.

W przypadku, gdy liczba kandydatów zakwalifikowanych do przyjęcia przekracza liczbę wolnych miejsc, należy dać pierwszeństwo kandydatom, którzy wykazali lepsze przygotowanie.

4. Przy liceach zawodowych nowego ustroju nie należy organizować klas wstępnych.

e) Licea zawodowe otwarte w r. szk. 1947/48 na podbudowie 8 kl. szkoły podstawowej.

1. Licea zawodowe z 4-letnim okresem nauczania, otwarte w r. szk. 1947/48 na podbudowie 8 klas szkoły podstawowej, przekształcają się na licea nowego ustroju tych samych zawodów.

2. Uczniowie kl. I tych liceów, którzy uzyskają promocję do kl. II, automatycznie przechodzą do kl. II liceów nowego ustroju.

f) Szkoły niższe.

Istnieją dotąd w niektórych miejscowościach szkoły niższe zachowujące swoją organizację. W r. szk. 1948/49 należy zbadać szczegółowo stan tych szkół i zaproponować ich reorganizację na średnie szkoły zawodowe, licea lub szkoły przysposobienia zawodowego.

g) Szkoły przysposobienia zawodowego.

1. W r. szk. 1948/49 mogą być utworzone szkoły przysposobienia zawodowego według dotychczasowych zasad organizacyjnych.

2. Jednoroczne szkoły przysposobienia mogą być tworzone przy publicznych średnich szkołach zawodowych dla młodzieży nie pracującej, która nie posiada jeszcze warunków przyjęcia do pracy (wiek).

3) Absolwentów jednorocznych szkół przysposobienia zawodowego I stopnia można przyjmować do II klasy średnich szkół zawodowych o tym samym kierunku programowym, a przy różnych kierunkach, po złożeniu egzaminu z różnicy programów.

h) Szkoły (klasy) zawodowe dla dorosłych.

Dla osób dorosłych można organizować średnie szkoły zawodowe, gimnazja zawodowe i licea dawnego ustroju albo klasy dla dorosłych w szkołach zawodowych dla młodocianych dawnego ustroju.

Do średnich szkół (klas) zawodowych dla dorosłych oraz gimnazjów zawodowych dla dorosłych można przyjmować kandydatów z ukończonym 18-tym rokiem życia, a do liceów zawodowych kandydatów z ukończonym 20 rokiem życia.

Do średnich szkół (klas) zawodowych przyjmuje się zatrudnionych oraz osoby, które odbyły praktyczną naukę zawodu lub co najmniej dwuletnią praktykę zawodową. Nauka dla tych kandydatów trwa od 1 i pół do 2 lat przy 18 godzinach lekcyjnych.

Praktyki zawodowej nie wymaga się od kandydatów, którzy rozpoczęli naukę zawodu po ukończeniu 18 lat i odbywają ją w skróconym czasie zgodnie z rozporządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 22. 10. 1947 r. o wyjątkowym skróceniu czasu nauki (terminu) i pracy (praktyki) czeladniej w przemysłach rzemieślniczych (Dz U. R. P. Nr. 65, poz. 380).

Ukończenie średniej szkoły zawodowej dla dorosłych daje absolwentom uprawnienie przewidziane dla kończących publiczną średnią szkołę zawodową.

Nauka dla dorosłych na stopniu gimnazjalnym trwa:

a) dla osób zatrudnionych 2 lata przy pełnym wymiarze godzin nauki tygodniowo przewidzianym dla młodocianych,

b) dla osób zatrudnionych 3 lata, przy wymiarze 20 godzin tygodniowo.

Nauka dla dorosłych na stopniu licealnym według dawnego ustroju trwa:

a) dla osób nie zatrudnionych od 1^{1/2}—2^{1/2} lat przy pełnym wymiarze godzin,

b) dla osób zatrudnionych od 2-ich do 3-ich lat przy wymiarze 20 godzin tygodniowo.

Nauka w szkołach (klasach) zawodowych dla dorosłych odbywa się na podstawie programów

wydanych przez Ministerstwo Oświaty. W przypadku otwierania szkoły (klasy) zawodowej dla dorosłych, dla której Ministerstwo nie wydało programów, należy do wniosku o otwarciu szkoły dołączyć projekt programu, który podlega zatwierdzeniu Ministerstwa Oświaty.

Nie wolno w liceach (klasach) zawodowych dla dorosłych zatrudnionych prowadzić nauki w wymiarze godzin przewidzianym dla młodocianych ze względu na zbyt duże przeciążenie uczniów nauką.

Otwarcie państwowej szkoły (klasy) zawodowej dla dorosłych podobnie jak i szkół młodocianych, wymaga zgody Ministerstwa Oświaty.

i) Egzaminacje dla eksternów.

Egzaminacje dla eksternów w zakresie średnich szkół zawodowych, gimnazjów i liceów zawodowych mogą nadal odbywać się na podstawie obowiązujących przepisów. Egzaminacje mogą być organizowane tylko przy odpowiednich szkołach państwowych lub publicznych, a w braku tych szkół, przy szkołach niepaństwowych z uprawnieniami szkół państwowych.

j) Kursy zawodowe.

W okresie głębokich i na szerszą skalę dokonywanych przemian gospodarczych, konieczności uzupełnienia kadr zawodowych oraz rozbudowy przewidzianej w Planie Odbudowy Gospodarczej, dużego znaczenia nabierają formy skróconego i pozaszkolnego kształcenia zawodowego.

Kursy zawodowe mogą być organizowane przez szkoły zawodowe, przez organizacje społeczne lub gospodarcze, przez zakłady pracy, albo przez osoby prywatne. Kursy państwowe mogą być tworzone jedynie na podstawie decyzji Ministerstwa, na podstawie zatwierdzonego budżetu i programu. Programy kursów niepaństwowych zatwierdza Kuratorium Okręgu Szkolnego.

Kuratoria powinny zatroszczyć się:

- a) o należytą ewidencję kursów zawodowych,
- b) o nadzór nad kursami i to zarówno nad ich stroną naukową jak i wychowawczą.
- c) o koordynację akcji kursowej prowadzonej przez różne czynniki.

Doceniając celowość szerokiej rozbudowy akcji kursowej, Kuratoria powinny stanowczo przeciwdziałać niesolidnej inicjatywie, nie zapewniającej uczestnikom kursów odpowiednich warunków i wyników pracy.

Na poparcie zasługuje organizowanie kursów wędrownych, sięgających do mniejszych ośrodków miejskich i na wieś, celem podniesienia poziomu zawodowego ludności w tych ośrodkach.

Wobec dużej rozbudowy kształcenia kursowego niezbędne jest powierzenie nadzoru nad kursami specjalnemu wizytatorowi.

Kuratoria założą ewidencję Kursów zawodowych swego okręgu i zorganizują nadzór nad

kursami w myśl okólnika Nr. 2 z 21 stycznia 1948 r. (Dz. Urz. Min. Ośw. Nr. 1, poz. 5).

Ministerstwo oczekuje możliwie pełnej realizacji w r. szk. 1948/49 przepisów zawartych w tym okólniku.

III. Zakładanie i prowadzenie niepaństwowych szkół zawodowych

1. Wydawanie orzeczeń na zakładanie niepaństwowych szkół zawodowych, w myśl ustawy z dnia 11 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 343), należy do Kuratoriów O. S., z uwagi jednak na potrzebę koordynacji ogólnej sieci szkół zawodowych projekty tworzenia niepaństwowych szkół zawodowych należy przed wydaniem orzeczeń podawać do wiadomości Ministerstwa Oświaty.

2. Opracowywanie przesyłanych do Ministerstwa wniosków o nadanie niepaństwowym szkołom zawodowym uprawnień szkół państwowych lub publicznych powinno być oparte na gruntownym zbadaniu warunków, od których w myśl rozporządzeń z dnia 24. 5. 1937 r. (Dz. Urz. Min. WR. i OP. nr 6, poz. 170), z dnia 21. 11. 1938 r. (Dz. Urz. Min. WR. i OP. nr. 13, poz. 384) i z dnia 23 maja 1946 r. (Dz. Urz. Min. Ośw. nr. 5, poz. 135) — zależy nadanie szkole uprawnień. Dotychczas składane w tych sprawach wnioski wskazują na pobieżność ich opracowania, liberalizm w ocenie warunków szkoły i niedostateczne zwracanie uwagi, czy szkoła istotnie spełnia rolę społeczno-gospodarczą, czy też służy raczej jako warsztat pracy zarobkowej nauczycieli lub dochodu dla przedsiębiorcy szkolnego. Wnioski o nadanie uprawnień powinny opierać się na wynikach szczegółowej wizytacji, przy czym wnioski, odpowiadające warunkom określonym w wyżej wymienionych przepisach, powinny być przedkładane Ministerstwu najdalej do końca 1 półrocza szkolnego. Oprócz informacji o szkołach należy przysyłać Ministerstwu informacje o właścicielu szkoły, które mogłyby być przydatne przy ocenie wniosków.

IV. Rozbudowa szkolnictwa zawodowego w roku szkolnym 1948/49 a gospodarka kredytami

1. Rozbudowa szkolnictwa zawodowego może być realizowana tylko po przeprowadzeniu przez Kuratoria obliczenia, czy zwiększenie liczby szkół będzie miało pokrycie w kredytach. Co do wysokości tych kredytów na dalsze kwartały Kuratoria powinny brać zasadniczo za podstawę wysokość sum przyznawanych dotychczas kwartalnie na wydatki personalne, przyznane etaty i kredyty na wydatki rzeczowe oraz sumy kredytu inwestycyjnego.

Ministerstwo czyni starania o zwiększenie kredytów za okres od 1. 9. do 30. 12. 1948 r. i po ich uzyskaniu powiadomi natychmiast Kuratoria, które wówczas będą mogły odpowiednio rozszerzyć swoje plany organizacyjne.

2. Kuratoria otrzymają osobno wykazy projektowanych do otwarcia w r. 1948/9 szkół, których założenie Ministerstwo akceptuje. Szkół nie uwzględnionych w tych wykazach nie należy zakładać bez uprzedniego uzgodnienia z Ministerstwem. Zastrzeżenie to nie dotyczy obowiązkowych publicznych średnich szkół zawodowych. Nowe szkoły tego typu należy zakładać w przypadkach, gdy do kl. I na rok szkolny 1948/49 zgłosi się co najmniej 25 młodocianych zatrudnionych.

W braku kredytów na otwarcie szkół państwowych otwarcie tych szkół musi ulec odroczeniu do następnego roku szkolnego 1949/50. W pilnych przypadkach otwarcie nowej szkoły państwowej będzie mogło nastąpić również w terminach 1. I. 1949 r., od którego to dnia można liczyć na zwiększenie kredytów w nowym budżecie. Na termin 1. I. 1949 można odroczyć zwłaszcza, w razie braku kredytów, otwieranie nowych obowiązkowych klas i szkół średnich zawodowych dla młodzieży, dla której odroczenie nauki na termin od 1. 9. 1949 r. oznaczałoby zbyt dużą stratę czasu w nauce zawodu.

W roku 1948/49 Kuratoria będą nadal badać potrzebę zakładania lub reorganizacji szkół zawodowych w następnych latach i przedstawiać odpowiednie wnioski Ministerstwu. Wnioski takie na rok szkolny 1949/50 powinny wpłynąć do Ministerstwa do dnia 15 marca 1949 r.

3. Kuratoria mogą uzyskać we własnym zakresie dodatkowe rezerwy pieniężne na pokrycie wydatków związanych z tworzeniem nowych klas i szkół zawodowych na drodze rewizji dotychczasowej gospodarki kredytami i wygospodarowania oszczędności w etatach i godzinach.

To wygospodarowywanie dodatkowych rezerw na odcinku szkolnictwa zawodowego może być dokonane np.:

a) Przez ściślejsze planowanie wydatków i pełne wykorzystanie kredytów budżetowych roku 1948; doświadczenia z lat ubiegłych wykazały, że co rok z końcem grudnia pozostają niewykorzystane znaczne kredyty, a jednocześnie potrzeby szkół nie znajdują pokrycia wskutek błędów w gospodarowaniu kredytami.

b) przez taką rewizję organizacji szkół, liczebności młodzieży w klasach, podziału klas na grupy, aby w konsekwencji przeciętna liczba uczniów przypadająca na jednego, w pełni zatrudnionego nauczyciela uległa podwyższeniu.

Ponieważ obciążenie nauczycieli uczniami jest w szkolnictwie zawodowym stosunkowo małe, uzyskanie rezerw przez podwyższenie tego obciążenia w granicach umożliwiających realizację programu nauki jest możliwe. W tym celu należy:

aa) dokonać obliczenia tego obciążenia w poszczególnych szkołach i zbadać możliwości jego zwiększenia w granicach dopuszczalnych z punktu widzenia dydaktycznego,

bb) skasować dodatkowe godziny lekcyjne i przedmioty nie przewidziane obowiązującymi programami nauki,

cc) przestrzegać, aby do I klas średnich szkół zawodowych przyjmowano co najmniej 25 uczniów oraz dążyć do podniesienia liczby uczniów w I klasach szkół zawodowych typu zasadniczego do 45 uczniów; odstępstwa od tych norm dopuszczalne są tylko ze względów lokalowych lub innych ważnych przyczyn organizacyjnych i wymagają należytego uzasadnienia wobec Kuratorium O. S.; zbadać prawidłowość podziału klas na grupy do ćwiczeń (podział ten może nastąpić tylko wówczas, gdy nauka szkolna wymaga metody ćwiczeniowej, szkoła posiada urzędową pracownię), przy czym, co do liczebności grup, należy tworzyć grupy maksymalne, na jakie pozwalają względy dydaktyczne,

dd) skontrolować liczebność klas starszych i, jeżeli klasy te są mało zaludnione, a istnieje możliwość komasowania oddziałów równoległych w tej samej klasie lub klas (oddziałów) równoległych w szkołach tego samego rodzaju, branży i stopnia w jednej miejscowości lub sąsiednich miejscowościach, ale w zasięgu bliskiego i łatwego dostępu, komasację taką należy przeprowadzić; ze względu na to, że w niektórych średnich szkołach zawodowych klasy starsze są bardzo nieliczne i stan uczniów wynosi 50%, a nawet i mniej stanu wymaganego, należy w drodze wyjątku w r. szk. 1948/49, gdy komasacja oddziałów w sposób przewidziany w części pierwszej tego ustępu okaże się niemożliwa, łączyć na wspólną naukę klasy drugie i trzecie, organizując naukę łączną; przypadki takie należy zgłosić do Ministerstwa zaraz z początkiem roku szkolnego z informacją, jakie zastosowano środki mające na celu złagodzenie ujemnego wpływu takiego łączenia na ostateczne wyniki nauki,

ee) komasować szkoły o małej liczbie uczniów, jeżeli szkoły takie istnieją w bliskim sąsiedztwie, a służą tym samym celom (np. średnie szkoły zawodowe z własnymi warsztatami i gimnazja zawodowe tej samej branży; szkoła handlowa męska i żeńska tego samego stopnia itd.).

Kuratoria powinny zwrócić uwagę na przyjmowanie w niektórych wypadkach do średnich szkół handlowych (doksztalcających) zbyt dużej liczby młodzieży nie pracującej, dla której nie ma możliwości zorganizowania praktycznej nauki zawodu; należy stosować zasadę, że do średnich szkół handlowych (doksztalcających) przyjmuje się młodzież istotnie pracującą (kontrola zaświadczeń pracy), a młodzież chwilowo nie pracującą w takich granicach, w jakich możliwe będzie w ciągu roku szkolnego staraniem rodziców, młodzieży i szkoły, umieszczenie młodzieży na nauce w odpowiednich zakładach pracy.

c) Rewizję przydziałów etatów i godzin (nadliczbowych, kontraktowych) na cele inne niż bezpośrednio wykonanie programu nauki w ramach obowiązujących siatek godzin i cofnięcie przydziałów niewłaściwych, rewizje przydziału etatów szkołom i instytucjom niepaństwowym i zgłoszenia wniosków co do ewentualnego cofnięcia tego przydziału.

d) Wykorzystanie etatów i kredytów zaoszczędzonych w niektórych Okręgach wskutek przekazania innym Ministerstwom szkół rolniczych i niektórych przemysłowych; liczbę etatów i wysokość kredytów zaoszczędzonych z tego tytułu należy zgłosić do Ministerstwa do dnia 30. 6. 1948 r.

e) Rewizję zasad przyznawania dodatku dla wybitnych specjalistów w kierunku zmniejszenia rozpiętości płac pomiędzy nauczycielami płatnymi za godziny, a płatnymi z pełnych etatów i uwzględnianie tych zasad przy składaniu wniosków w tych sprawach.

Wskazane przykłady nie wyczerpują wszystkich możliwości oszczędnościowych i Kuratoria, po dokładnej analizie, niewątpliwie znajdą ich więcej.

4. W związku z gospodarką kredytami Ministerstwo zauważa ponadto, że analiza wydatków na płace nauczycieli szkół zawodowych wykazuje, że wydatki na wynagrodzenie nauczycieli zatrudnionych w częściowym wymiarze godzin, są większe od wydatków łącznych na wynagrodzenie nauczycieli mianowanych i kontraktowych zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin. Wobec tego, że kredyty na wynagrodzenie nauczycieli kontraktowych płatnych od godzin są szczupłe, należy poddać rewizji dotychczasowy stan rzeczy i dążyć do oparcia nauczania w szkolnictwie zawodowym na nauczycielach zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin, co da pewne oszczędności budżetowe.

Ministerstwo wskazuje na konieczność szczególnej dbałości o racjonalną gospodarkę kredytami w szkolnictwie zawodowym, ze względu bowiem na wielką różnorodność organizacyjną tych szkół Ministerstwo, nie mając wystarczających danych organizacyjnych, natrafia na trudności w kontroli centralnej.

C. Nauczanie i wychowanie.

I. Realizacja programów nauki

(Niektóre wskazówki na tle często spotykanych braków)

1. Nauczanie w szkołach zawodowych wszystkich grup i stopni ustroju przedwojennego musi odbywać się na podstawie znajdujących się w posiadaniu szkół programów. Programy te w miarę potrzeby powinny być przez szkoły aktualizowane i dostosowywane do współczesnej rzeczywistości.

Nauczanie w liceach zawodowych nowego ustroju, do czasu dostarczenia szkołom przez Ministerstwo nowych programów, należy oprzeć na zaktualizowanych programach 3-letnich gimnazjów zawodowych (kl. I).

2. W przypadkach, w których zachodzi konieczność wprowadzenia zmian w programach, dyktowana potrzebą przystosowania programów do zmienionych warunków gospodarczych lub do aktualnego doboru młodzieży, dyrekcje szkół

winny wystąpić do Kuratoriów O. S. z uzasadnionym wnioskiem, który Kuratoria przesyłają z własną opinią do decyzji Ministerstwa.

Każda szkoła zawodowa obowiązana jest śledzić rozwój właściwego dla niej działu życia gospodarczego i występować w razie potrzeby do władz szkolnych z inicjatywą co do przystosowania programu szkoły do tego rozwoju.

3. Wobec często spotykanych braków w zakresie kontroli wykonania programów nauki Ministerstwo przypomina, że program nauczania każdego przedmiotu powinien być wpisany do dziennika lekcyjnego własnoręcznie przez nauczyciela danego przedmiotu z zaprojektowaniem podziału materiału na poszczególne okresy i miesiące nauczania.

Odbyte lekcje powinny być wpisywane do dziennika czarnym atramentem, możliwie szczegółowo w miarę toku nauki.

Niedopuszczalne jest wpisywanie odbytych lekcji sumarycznie co pewien okres czasu, używanie do wpisywania ołówka lub kolorowego atramentu, stosowanie skrótów beztreściwych dla określenia przedmiotu lekcji.

4. W roku szkolnym 1948/49 należy rozpocząć naukę pod hasłem ostatecznej likwidacji werbalizmu.

W nauce poszczególnych przedmiotów należy uwzględniać pokazy, ćwiczenia, stosować tablice poglądowe, wykresy, wyświetlania obrazów, używać map, norm, wzorów, schematów i dokumentów organizacyjnych z praktyki itp. Do każdego przedmiotu należy planowo i systematycznie gromadzić materiały ćwiczeniowe poglądowe, przechowywać je starannie i stale celowo wykorzystywać w nauczaniu.

Wykonywanie szkiców podczas wykładów, dyktowanie objaśnień należy zredukować do niezbędnego minimum. Rysunki i szkice więcej skomplikowane, wykonanie których wymaga dużo czasu, należy w miarę możliwości przygotować na powielaczu lub innym sposobem i rozdać uczniom. Zbiór takich rysunków i szkiców, wraz z krótką treścią objaśniającą, będzie stanowił cenny materiał uzupełniający pomoce naukowe, dając jednocześnie uczniom możliwość powtórzenia przerobionego materiału w domu.

Należy zwiększyć starania o zorganizowanie i rozbudowę pracowni, gabinetów, warsztatów szkolnych i zaopatrzenie bibliotek szkolnych.

Ministerstwo zwraca uwagę, że kredyty budżetowe oraz kredyty inwestycyjne, przydzielane szkołom państwowym, dają praktyczną możliwość ciągłej poprawy techniczno-naukowych warunków pracy szkół.

Szkoły niepaństwowe powinny część swego budżetu przeznaczać na pracownię, warsztaty i pomoce naukowe.

5. Inicjatywa i starania niektórych dyrektorów i nauczycieli oraz planowość zakupu dokonanych przez niektóre Kuratoria O. S. posunęły akcję wyposażenia szkół znacznie naprzód.

Aby akcji tej nadać więcej planowości, Kuratoria O. S. winny opracować oddzielnie dla każdego działu szkolnictwa zawodowego krótkookresowe plany zaopatrzenia szkół w pomoce naukowe, pracownie i warsztaty.

Przy opracowywaniu takiego planu wizytatorzy poszczególnych działów szkolnictwa zawodowego powinni zapewnić sobie współpracę dyrektorów i nauczycieli specjalistów w zakresie poszczególnych przedmiotów.

Posiadanie racjonalnego planu zaopatrzenia szkół da Kuratorium możliwość wyzyskania do maksimum przydzielanych na ten cel kredytów.

6. Ministerstwo prowadzi prace nad ustaleniem typowego wyposażenia szkół (warsztaty, pracownie, laboratoria) i wyniki tych prac ułatwią z biegiem czasu Kuratorium planowe zaopatrywanie i wyposażanie szkół zawodowych.

Osobno należy zwrócić uwagę na zaopatrzenie szkół w biblioteki, a młodzieży w obowiązujące podręczniki. Szkoły obowiązane są śledzić rynek wydawniczy i posiadać wykazy wydawanych i ważnych dla szkoły książek i podręczników, co ułatwi racjonalny dobór nabywanych wydawnictw.

7. Nauczanie **praktyczne zawodu** w szkołach przemysłowych należy oprzeć na metodzie produkcyjnej.

Stosowanie metody ćwiczeniowej, często nazywanej w szkołach metodą czynnościową, jest dopuszczalne tylko w I półroczu pierwszego roku nauczania i powinno mieć na celu zapoznanie ucznia z narzędziami obróbki ręcznej, celem i sposobem ich użycia, postawą przy pracy, zasadami i prawidłowością wykonywanych ruchów.

Pogłębianie tych wiadomości i nabycie niezbędnej wprawy i biegłości następuje w ciągu całego czasu pobytu w szkole.

Proces ten dokonuje się w sposób niespostrzegalny dla samego ucznia w pracy wytwórczej, żywej, budzącej zainteresowanie i stawiającej przed uczniem co chwila nowe zagadnienia, które przyzwyczajają się rozwiązywać samodzielnie pod czujną i troskliwą opieką swego nauczyciela zawodu.

Uczeń wyszkolony w produkcji daje większą gwarancję praktycznego opanowania zawodu i tym samym przydatności w życiu gospodarczym.

Przy dobieraniu produkcji i ustalaniu jej planu na rok szkolny należy pamiętać o tym, że sama produkcja nie jest celem szkoły, a tylko jednym z ważnych środków praktycznego nauczania zawodu. Dobór produkcji co do rodzaju i ilości przedmiotów musi być tak dokonany, aby gwarantował uczniom **możliwie wszechstronne wykształcenie warsztatowe**, odpowiadał wyposażeniu technicznemu warsztatów i jego możliwościom produkcyjnym. Niedopuszczalne jest zatrudnianie uczniów dla celów produkcyjnych warsztatów szkolnych poza normalnym planem nauki.

Stosowanie metody produkcyjnej, jako metody nauczania, powinno w miarę możliwości być uwzglę-

dniane w szkołach przemysłowych wszystkich rodzajów.

8. Co dotyczy szkół handlowych, to dotychczas przeprowadzone badania zatrudnienia absolwentów wykazują, że tylko niewielki procent absolwentów szkół handlowych pracuje w przedsiębiorstwach prywatnych, natomiast około 55% w zakładach gospodarki uspołecznionej, co stwarza konieczność nastawienia nauki praktycznej i teoretycznej w szkołach handlowych w kierunku przygotowania do pracy w tej gospodarce.

Ministerstwo przygotowuje reorganizację i nowe programy szkół handlowych, zanim to jednak nastąpi, szkoły handlowe przez odpowiedni dobór tematów, przykładów i ćwiczeń, przez organizację wycieczek szkolnych, praktyk uczniowskich i nauczycielskich powinny w jak najszerszej mierze przystosowywać kształcenie do potrzeb gospodarki uspołecznionej.

9. Przy nauczaniu w średnich szkołach zawodowych należy pamiętać, że uczniowie zatrudnieni, uczęszczający do średnich szkół zawodowych, są na ogół przeciążeni pracą i nie rozporządzają wolnym czasem na odrabianie w domu zadanych lekcji, nauczyciel zatem powinien w ten sposób prowadzić lekcje, aby przerobiony materiał mógł być od razu w szkole opanowany i utrwalony przez ucznia. Nauczanie zawodowe w tych szkołach, przez dobór przykładów ilustrujących omawiane zagadnienia, tematów zadań, wypracowań, należy wiązać z pracą zawodową ucznia, gdyż ułatwi mu to zrozumienie i przyswojenie podawanych wiadomości.

10. Większą uwagę należy zwrócić na sposób kontroli wyników nauczania. Niedopuszczalne jest odpytywanie uczniów tylko przy końcu okresu klasyfikacyjnego lub klasyfikowanie na podstawie jednego wypracowania szkolnego. Odpytywanie uczniów, dyskusje na tematy związane z przerabianym materiałem programowym muszą być stosowane stale i w sposób ciągły jako środek nauczania, a nie wyłącznie kontroli, i łącznie z wynikami wypracowań i ćwiczeń powinny dostarczyć nauczycielowi dostatecznych podstaw do klasyfikowania uczniów i wystawienia ocen okresowych.

11. We wszystkich szkołach zawodowych muszą być zwiększone starania o bardziej systematyczne realizowanie programów nauki, o doskonalenie metod nauczania, o stworzenie warunków ułatwiających młodzieży uczenie się, o podnoszenie poziomu i wyników nauki. Należy rozwijać w tym zakresie współpracę nauczycieli na terenie szkoły, współpracę szkół i propagowanie osiągniętych pozytywnych rezultatów.

II. Rola warsztatów i pracowni szkolnych w wychowaniu młodzieży.

Przeprowadzone wizytacje stwierdziły, że prace w warsztatach i pracowniach szkół zawodowych nie są uwzględniane w planach pracy wychowawczej i plany te nie obejmują całokształtu życia

szkolną, nie tworzą całości i realizowane są fragmentarycznie.

Plan pracy wychowawczej, uzupełniony pracą na terenie organizacji młodzieżowych oraz akcją prowadzoną na terenie warsztatów i pracowni szkolnych, musi tworzyć jedną zharmonizowaną całość.

Personel warsztatowy, przekraczający w wielu przypadkach liczbę nauczycieli nauczania teoretycznego, nie bierze dostatecznego udziału w pracy wychowawczej i uważa, że obowiązek jego kończy się na nauce praktycznej zawodu i udziale w produkcji.

Ten stan rzeczy, sięgający tradycją czasów przedwojennych, musi ulec zmianie.

Praca w warsztatach i pracowniach szkolnych musi stać się jednym ze środków ukształtowania współczesnego człowieka pracy, a personel warsztatowy (nauczyciele zawodu i asystenci) muszą być wciągnięci do pracy wychowawczej i traktować ją jako swój zaszczytny obowiązek nauczycielski.

W przypadkach, w których ze względu na brak obsady na niektórych stanowiskach w szkołach czy też z innych powodów, opracowanie planów pracy wychowawczej napotykać będzie na trudności, Kuratoria obowiązane są przyjść szkołom z pomocą przez danie szczegółowych wytycznych do planów i wskazanie środków realizacji.

Podczas zajęć w warsztatach i pracowniach należy zwrócić specjalną uwagę na wyrabianie w uczniach:

1. zamiłowania do porządku, czystości i systematyczności,
2. wytrwałości w pokonywaniu trudności,
3. dokładności w pracy,
4. ścisłego przestrzegania terminów,
5. poczucia odpowiedzialności,
6. umiejętności organizowania pracy w zespołach i grupach i wyrabianie zmysłu organizacyjnego,
7. dążenia do rywalizacji w pracy i zrozumienia istoty współzawodnictwa.

Wyrabianie powyższych cech charakteru i dyspozycji psychicznych, tak potrzebnych współczesnemu człowiekowi pracy osiągnie się przez:

a) Utrzymanie warsztatów i pracowni w należytym porządku i czystości oraz konserwowanie stanowisk roboczych, urządzeń technicznych i maszyn.

Do prac tych należy kolejno powoływać wszystkich uczniów (rozkład zajęć i dyżurów warsztatowych).

b) Przez samą pracę warsztatową, która wyrabia w uczniach wytrwałość w pokonywaniu trudności i zdolność do trwałego wysiłku.

Praca w warsztacie i w pracowni musi być tak zorganizowana, aby uczeń wyraźnie widział jej cel oraz plan i środki działania.

Dla wszystkich poważniejszych prac warsztatowych musi być opracowany plan obróbki, które-

go celowość i uzasadnienie należy omawiać z uczniami w krótkich pogadankach instrukcyjnych.

Obowiązek ten spoczywa na nauczycielach nauki praktycznej zawodu i musi być kontrolowany przez kierownika warsztatów.

Plan obróbki „przez ustalenie kolejności operacji i zabiegów technologicznych, ma na celu skrócenie czasu obróbki i doprowadzenie jej do wyniku końcowego przy możliwie najmniejszym zużyciu energii mechanicznej i pracy ludzkiej.

c) Czynny udział uczniów klas starszych w pracach biura warsztatowego i współpracy przy projektowaniu, wykonywaniu rysunków i szkiców roboczych, opracowywaniu planów obróbki oraz sprawdzaniu i kalkulacji robót wykonywanych.

Należy dążyć do tego, aby uczniowie, w miarę nabywania potrzebnych wiadomości i doświadczenia uzyskiwali w pracy maksimum swobody i samodzielności, daje to bowiem pracującemu moralne zadowolenie, możliwość wyzycia się i ujawnienia własnej inicjatywy, wyrabia zmysł organizacyjny i poczucie odpowiedzialności.

Program pracy warsztatowej w klasach starszych musi uwzględniać w szerokim stopniu pracę w zespołach i grupach.

Ocena pracy ucznia pracującego w zespole nie może odchyłać się w znacznym stopniu od oceny pracy całego zespołu (solidarność zespołu).

Przy przydziale kilku grupom prac podobnych czy też identycznych należy inicjować współzawodnictwo pracy pomiędzy zespołami lub grupami, jeżeli te ostatnie posiadają warunki fizyczne, wyposażenie w narzędzia i przygotowanie bardzo zbliżone.

Współzawodnictwo w pracy na terenie szkoły nie może mieć na celu względów ekonomicznych, należy mu nadać charakter współzawodnictwa jakościowego, co przyczyni się do podniesienia jakości produkcji, a tym samym i do podniesienia poziomu nauki praktycznej zawodu.

Należy zwrócić specjalną uwagę na sprawę ocen pracy warsztatowej oraz sprawę wyznaczania uczniom czasu roboczego.

Przy ustalaniu ocen należy brać pod uwagę wiek ucznia, jego rozwój fizyczny, bardzo często trudne warunki dojazdu do szkoły itp.

Zbyt rygorystyczne, a tym bardziej nadmierne i nie uzasadnione wymagania zniechęcają uczniów do pracy i stwarzają nieufność i niechęć wzajemną pomiędzy uczniami a nauczycielami zawodu.

Dobrze pomyślana organizacja warsztatów, sprężyste funkcjonowanie biura warsztatowego, życzliwy i ojcowski stosunek nauczycieli zawodu do młodzieży i sprawiedliwa ocena pracy, usuną z życia warsztatowego objawy przymusu i traktowania zajęć jako zła koniecznego, stwarzając atmosferę entuzjazmu, wzajemnego zaufania i wiary w celowość wysiłków.

Bezpośredni udział uczniów w pracach biura warsztatowego, w projektowaniu i planowaniu obróbki, sprawdzaniu robót i w pracach zespołów

wyrobi w młodzieży zdolność podejmowania decyzji, samodzielność myślenia, poczucie odpowiedzialności oraz zmysł organizacyjny w pracach zespołowych, to jest te wszystkie cechy, które obok wiedzy zawodowej stanowią największą wartość współczesnego człowieka pracy.

III. Kształcenie i doskonalenie kadr nauczycielskich.

1. W r. szk. 1948/49 przewiduje Ministerstwo wzmoczenie akcji na odcinku doskonalenia kadr nauczycielskich szkół zawodowych. W związku z tym niezbędne jest opracowanie przez Kuratoria O. S. dokładnych danych o stanie kwalifikacyjnej kadry nauczycieli Okręgu i ustalenie okresowo-odcinkowych planów uzupełnienia tych kwalifikacyjnej, ażeby uniknąć przypadkowego, a więc mało celowego doboru nauczycieli dla różnych form ich doskonalenia.

2. Dotychczasowa organizacja ośrodków dydaktyczno-naukowych jest zbyt jednostronna. Ośrodki dydaktyczno-naukowe powinny być tworzone dla podstawowych przedmiotów wszystkich działów szkolnictwa. Szczególny nacisk w roku 1948/49 należy położyć na objęcie **akcją szkół średnich zawodowych**, zwłaszcza w mniejszych ośrodkach, których poziom organizacyjny i naukowy wykazuje **największe braki**.

Działalność kierowników ośrodków dydaktyczno-naukowych nie może ograniczać się tylko do sporadycznych konferencji, lecz powinna wyrażać się również w instruowaniu zainteresowanych nauczycieli w zakresie realizacji programu nauki w ośrodku i poza ośrodkiem, w informowaniu o ukazującej się literaturze i innych pomocach naukowych, organizowanie w braku podręczników opracowywanie zastępczych skryptów itp.

Kierownik ośrodka powinien orientować się w stanie nauczania swego przedmiotu w zasięgu terenowym ośrodka i dążyć do podniesienia tego nauczania na właściwy poziom.

Realizacja okólnika o organizacji roku szkolnego 1947/48.

Ministerstwo zauważa, że szereg zaleceń dotyczących organizacji i gospodarki szkół, zawartych w okólniku o organizacji szkolnictwa zawodowego w roku szkolnym 1947/48, zostało wykonanych tylko częściowo. Zalecenia, które nie zostały zmienione okólnikiem o organizacji roku szkolnego 1948/49, są nadal aktualne i powinny być realizowane w roku szkolnym 1948/49.

Otrzymują:

Kuratoria Okręgów Szkolnych
Z. N. P. Zarząd Główny.

Minister
(—) Skrzyszewski

Poz. 57

INSTRUKCJA

z dnia 10 czerwca 1948 r. (Nr. II SP-2409/48)
w sprawie organizacji roku szkolnego 1948/49
w szkolnictwie specjalnym.

Szkolnictwo specjalne zasięgiem swym obejmuje dzieci umysłowo upośledzone, moralnie zaniedbane, niewidome, głuchonieme, przewlekłe chore i kalekie. Zadaniem jego jest zorganizowanie, dla odpowiednich typów dzieci upośledzonych, nauczania w zakresie:

1) przedszkoli, 2) szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego i stopnia licealnego oraz 3) kształcenia zawodowego.

W bieżącym roku szkolnym wysuwają się następujące zagadnienia do zrealizowania:

1. selekcja dzieci anormalnych,
2. organizacja i rozmieszczenie szkół i zakładów wychowawczych specjalnych,
3. przysposobienie i przygotowanie zawodowe,
4. obsada personalna i szkolenie kadr dla szkół zakładów wychowawczych specjalnych,
5. program i metoda pracy w szkołach specjalnych,
6. opieka pozaszkolna nad dziećmi i absolwentami szkół i zakładów specjalnych.

I. Selekcja dzieci anormalnych.

Selekcję dzieci umysłowo upośledzonych przeprowadza się na podstawie zarządzenia Ministra Oświaty z dn. 3 czerwca 1948 r. Nr III Sp-2177/48 oraz instrukcji ogłoszonej jako załącznik do niniejszego zarządzenia.

Podkreśla się, że chodzi w danym wypadku o wyselekcjonowanie dzieci umysłowo upośledzonych. Dzieci t. zw. pedagogicznie opóźnione nie należą do tej kategorii. Należy więc zwrócić baczną uwagę na środowisko dziecka i uwzględnić ewentualne braki związane z wpływami środowiska stwarzające częstokroć u dziecka pozory upośledzenia umysłowego.

Przy kierowaniu dzieci przestępczych do zakładów wychowawczych specjalnych ma zastosowanie okólnik Ministerstwa Oświaty z dnia 19 lutego 1947 r. Nr VII D-556/47 w sprawie walki z przestępczością nieletnich oraz Nr VII D-1149/48 z dnia 26 IV. 1948 r.

W przypadkach wątpliwych selekcji dzieci upośledzonych fizycznie, np. niedowidzących lub głuchych konieczne jest orzeczenie lekarskie.

II. Organizacja i rozmieszczenie szkół i zakładów wychowawczych specjalnych.

Przy organizowaniu i rozmieszczeniu nowych oraz rozwijaniu już istniejących szkół i zakładów wychowawczych specjalnych należy brać pod uwagę istotne potrzeby całego okręgu szkolnego. W miastach, gdzie przypuszczalna liczba dzieci upośledzonych jednego rocznika będzie dostateczna dla zorganizowania corocznie klasy, należy orga-

nizować publiczne powszechne szkoły specjalne (przedszkola). Tworzenie klas łączonych jest zasadniczo niedopuszczalne w szkolnictwie specjalnym. Unikać należy tworzenia klas specjalnych przy szkołach podstawowych, o ile nie ma widoków na uruchomienie z nich w przyszłości samodzielnej szkoły specjalnej z wyraźnym planem działania w zakresie doprowadzenia dziecka upośledzonego do określonego programowo celu.

Dla dzieci upośledzonych ze wsi oraz dzieci małych osiedli miejskich, Kuratoria winny w r. 1948/49 zorganizować przynajmniej jeden zakład wychowawczy specjalny, przejmując dla tych celów istniejące przed wojną szkoły i zakłady specjalne, które nie zostały dotychczas jeszcze uruchomione (dotyczy to przede wszystkim Ziem Odzyskanych) lub wykorzystując odpowiednie, pozostałe w Okręgu resztówki wydzielone, przy realizacji reformy rolnej. Równocześnie należy dla tych zakładów, które posiadają własne gospodarstwo rolne przewidzieć odpowiednie sumy budżetowe na zagospodarowanie i personel do ich racjonalnego prowadzenia, zwłaszcza ma to zastosowanie przy obiektach wynoszących 10 i więcej ha. Sumy wyłożone na te cele muszą być w przyszłości rentowne, a gospodarstwa rolne stać na odpowiednim poziomie kultury rolnej.

Ministerstwo Oświaty przywiązuje dużą wagę do tego, aby budynki dawnych zakładów wychowawczych specjalnych zajęte nie na cele szkolne zostały na mocy uchwały Rady Ministrów zwrócone szkolnictwu. Niedopuszczalne jest aby np. budynki budowane ze specjalnym planem szkoleniowym niewidomych, głuchoniemych, kalekich itp. w dalszym ciągu były zajmowane przez różne instytucje z tymi działaniami pracy nie związane. Należy poczynić w poszczególnych wypadkach starania, aby ich użytkowanie zostało szkolnictwu przywrócone.

Nad celowym funkcjonowaniem aparatu szkolnictwa specjalnego w okręgu powinien sprawować opiekę okręgowy wizytator szkolnictwa specjalnego w myśl okólnika Min. Ośw. z dn. 15 lipca 1946 r. (B. insp. 133/46) w sprawie wykonywania opieki i nadzoru nad szkolnictwem specjalnym. Dlatego Kuratoria, w których rozbudowane szkolnictwo specjalne wymaga fachowej opieki i nadzoru powołają do tej pracy odpowiednio wykwalifikowanych wizytatorów przy Wydziale I. W razie braku etatu na ten cel w Kuratorium, należy przydzielić odpowiedniego nauczyciela jednej ze szkół specjalnych na terenie Okręgu. Sprawę obsady kandydata na to stanowisko należy uzgodnić z Ministerstwem Oświaty. Wizytatorzy szkół specjalnych w ścisłym porozumieniu z Wydziałami Opieki nad Dzieckiem, Szkół Zawodowych oraz wizytatorami higieny w Kuratoriach Szkolnych przystąpią do opracowania planu rozbudowy szkolnictwa specjalnego na najbliższe 6 lat z perspektywą osiągnięcia wyższego stopnia rozwoju opieki społecznej i pedagogicznej nad dziećmi upośledzonymi fizycznie

lub psychicznie w okręgu szkolnym, wstawiając na ten cel każdorazowo odpowiednie kwoty do corocznych kuratorskich preliminarzy budżetowych. Odpisy planów prześlą Kuratoria Ministerstwu Oświaty do dnia 15. 11. 1948 r.

Przy doborze lokali na klasy szkół specjalnych oraz przy ich urządzeniu należy dążyć do tego, aby tworzyły małe warsztaty i pracownie ze stołami, krzesłami, tablicami, odpowiednim wyposażeniem technicznym.

W szkołach specjalnych obowiązują nadal maksymalne liczby uczniów w klasie (oddziale):

a) dla dzieci umysłowo upośledzonych, moralnie zaniedbanych i kalekich	20
b) dla dzieci głuchoniemych i niewidomych	12
c) grupy dzieci w poszczególnych klasach w zapobiegawczych zakładach leczniczo-wychowawczych (prewentiach) w szkole winny wynosić	25
w przedszkolu	20
w zakładach leczniczowychowawczych (sanatoriach)	
dla dzieci chodzących w szkole	do 20
w przedszkolu	do 15
dla dzieci leżących w szkole	do 15
w przedszkolu	do 12

We wszystkich grupach wymienionych pod c) czas pracy dzieci młodszych nie może przekraczać 2, a starszych 3 godzin zegarowych, podzielonych na 30—40 minutowe jednostki lekcyjne.

Orientacyjny wymiar godzin lekcyjnych tygodniowo dla poszczególnych klas szkół specjalnych wymienionych w punktach a i b wynosi dla klasy I — 24, dla kl. II — 26, dla kl. III i IV — 30, dla kl. V, VI i VII od 30 do 36, przy czym wyższy wymiar godzin (36) obowiązuje w tych szkołach, w których jest zorganizowane przysposobienie zawodowe.

Ze względu na duże obciążenie nauczycieli szkół specjalnych dodatkowymi obowiązkami selekcji, obserwacji, przygotowania zróżniczowanych pomocy naukowych, wypełniania zeszytów biograficznych i innych — nauczyciela szkoły specjalnej zgodnie z poprzednimi zarządzeniami Ministerstwa Oświaty z dnia 5. 9. 1945 r. Nr 866/45 i z dnia 18. 7. 1946 r. Nr II Sp-3284/46 obowiązuje 22 godziny lekcyjne tygodniowo; kierownik otrzymuje od tej liczby po 2 godziny zniżki na każdy oddział, a w wyjątkowych wypadkach może być zwolniony od prowadzenia lekcji na pewien czas, o ile jest to uzasadnione względami organizacyjnymi.

Istniejące w niektórych zakładach wychowawczych specjalnych przedszkola należy otoczyć troskliwą opieką ze względu na ich zasadnicze znaczenie wychowawczo-lecznicze. Tworzenie przy odpowiedniego typu szkołach specjalnych przedszkoli jest naczelnym postulatem rozwiązującym zagadnienie racjonalnej opieki od podstaw.

Ponieważ zasadnicze znaczenie w szkolnictwie specjalnym posiada opieka lekarsko-higieniczna należy przeto zapewnić tym szkołom na rok szkolny 1948/49 dostateczną ilość lekarzy (pożądani odpowiedni specjaliści) i higienistek, przydzielając im odpowiednią ilość godzin pracy tygodniowej w szkole.

III. Przeposobienie i przygotowanie zawodowe

Naczelne zadanie szkolnictwa specjalnego — przygotowanie dzieci upośledzonych do możliwie samodzielnego udziału w życiu ekonomicznym i społecznym — może być zrealizowane tylko wówczas, gdy zapewnimy im właściwą organizację kształcenia zawodowego.

W zakresie organizacji kształcenia zawodowego należy uwzględnić dwa zasadnicze okresy tej akcji:

- 1) przeposobienie zawodowe,
- 2) przygotowanie zawodowe.

Planowe przeposobienie zawodowe obejmuje uczniów klas V, VI i VII powszechnych szkół specjalnych w wymiarze od 6 do 18 godz. tygodniowo, przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby godzin przedmiotów ogólnokształcących w tych klasach tak, by ogólna liczba godzin tygodniowo nie przekraczała 36. Przy organizacji programu tych zajęć należy zwrócić szczególną uwagę na praktyczne zaznajamianie dzieci z pracami różnych zawodów, celem poznania w ciągu tych lat zamiłowań i uzdolnień zawodowych uczniów, które będą podstawą dalszego systematycznego szkolenia zawodowego.

Przygotowanie zawodowe powinno objąć młodzież kończącą powszechne szkoły specjalne, która nie może pobierać dalszej nauki w istniejących szkołach średnich ogólnokształcących i zawodowych. Młodzież ta musi przejść systematyczną naukę zawodu w obranym kierunku specjalizacji. W tym celu należy organizować dla tej młodzieży szkoły zawodowe specjalne lub w niektórych możliwych wypadkach objąć ją winny swoim zasięgiem publiczne średnie szkoły zawodowe. Dla praktyk uczniów szkół zawodowych specjalnych należy wykorzystać miejscowe prywatne warsztaty wytwórcze, publiczne zakłady i przedsiębiorstwa oraz fabryki. Po ukończeniu takiej szkoły uczeń powinien otrzymać świadectwo czeladnicze i być przygotowany do pracy zarobkowej w obranym zawodzie.

W środowiskach większych, gdzie mogą być uruchomione 2—3 szkoły zawodowe specjalne, należy je tak organizować, by każda z nich posiadała odrębną specjalizację warsztatową.

IV. Obsada personalna i szkolenie kadr dla szkół i zakładów wychowawczych specjalnych

Warunkiem dobrego funkcjonowania szkolnictwa specjalnego, oraz spełnienia ciążących na nim dzisiaj zadań jest odpowiednio do tej pracy wykwalifikowany i ideowy nauczyciel, lekarz, wychowawca, wychowawczynie przedszkola, pielę-

gniarka itp. Należy więc zwrócić szczególną uwagę na dobór do tego działu szkolnictwa odpowiednich ludzi.

Z tego względu Kuratoria winny:

a) obowiązki kierowników szkół i zakładów wychowawczych specjalnych powierzać jedynie nauczycielowi posiadającemu przepisane kwalifikacje zawodowe (ukończone Państw. Instytut Pedagog. Specj.). Od osób zatrudnionych już na tych stanowiskach a nie posiadających dostatecznych kwalifikacji należy wymagać uzupełnienia posiadanych studiów. Jednostki wartościowe należy zachęcić do ukończenia PIP.S. drogą studiów normalnych za rocznym urlopem, ewentualnie jako eksternów.

b) utrzymywać w stanie aktualnym wykazy osób posiadających kwalifikacje zawodowe do nauczania w szkolnictwie specjalnym, przesyłać ich odpisy do dnia 30 września 1948 r. Ministerstwu Oświaty, oraz wykorzystywać je w miarę potrzeby na terenie Okręgu,

c) kierować do Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej młodych i zdolnych nauczycieli, posiadających przepisane kwalifikacje do nauczania w szkole powszechnej oraz co najmniej dwuletnią praktykę szkolną w ilości takiej aby potrzeby okręgu zostały zaspokojone,

d) w wypadkach koniecznych zatrudniać w szkolnictwie specjalnym młodych, zdolnych nauczycieli bez kwalifikacji specjalnych, występując każdorazowo do Ministerstwa Oświaty z wnioskiem o udzielenie petentowi zezwolenia tymczasowego na nauczanie w szkołach specjalnych. Nauczycielom tym należy zapewnić możliwość zdobycia kwalifikacji w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej.

e) umożliwić personelowi nauczycielskiemu szkół i zakładów wychowawczych specjalnych pogłębiania nastawienia ideowego do obecnej rzeczywistości politycznej i wykształcenia zawodowego przez udział ich w konferencjach rejonowych urządzanych przez ZNP. oraz przez udzielenie im zezwolenia na zorganizowanie 3 własnych konferencji specjalnych w ciągu roku szkolnego celem wypracowania odpowiednich metod pracy. Pożądane jest, aby nauczycielstwo tego typu szkolnictwa odbywało wzajemne wycieczki do różnych zakładów specjalnych na terenie kraju. W miarę posiadanych funduszy Kuratoria winny na ten cel asygnować zapomogi.

V. Program i metoda pracy w szkołach specjalnych

W szkołach specjalnych wszystkich typów obowiązuje metoda ośrodków zainteresowań.

Podstawą nauczania jest poznanie dziecka. Nauczyciel zdobywa je drogą obserwacji własnej i wywiadów przeprowadzonych w środowisku. W związku z powyższym nauczyciel-wychowawca obowiązany jest do zwiedzenia środowiska domowego dziecka przynajmniej 2 razy w ciągu roku. Uzyskane wiadomości nauczyciel powinien wpisywać do zeszytu biograficznego ucznia, który

w odpowiedniej ilości zostanie przez Min. Oświaty szkołom i zakładom dostarczony. Do chwili otrzymania zeszytów należy obserwacje notować w zeszytach zastępczych.

Badając środowiska dzieci nauczyciel nawiązuje bliski kontakt z domem dziecka, wciągając rodziców do współpracy ze szkołą, zaznajamiając ich z jej potrzebami, metodą oraz celem nauczania i wychowania.

Po zaznajomieniu się z dzieckiem i jego środowiskiem nauczyciel opracowuje szczegółowy program pracy według ośrodków zainteresowań i w oparciu o założenie ideologiczne reformy szkolnej oraz wytyczne Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej. W szkołach dla niewidomych i moralnie zaniedbanych należy realizować zasadniczo obowiązujący program szkoły powszechnej; materiał nauczania ulegnie tu stosunkowo niewielkim odchyleniom. W szkołach sanatoryjnych i dla dzieci kalekich odchylenia programowe winny być uzasadnione stanem zdrowia i rodzajem kalectwa. Rady Pedagogiczne szkół specjalnych przedyskutują i zatwierdzą do dnia 15. 10. 1948 r. opracowane przez nauczycieli rozkłady materiału. Ponadto opracują one w tymże terminie plany wychowawcze szkoły (zakładu) na cały rok szkolny 1948/49.

W szkołach i zakładach wychowawczych specjalnych dla dzieci trudnych do prowadzenia należy zwrócić szczególną uwagę na zachowanie możliwości powrotu tych dzieci do szkół normalnych, wówczas gdy pod wpływem oddziaływania pedagogicznego zostaną usunięte przyczyny, które spowodowały ich pobyt na terenie tych szkół i zakładów.

VI. Opieka pozaszkolna nad dziećmi i absolwentami szkół i zakładów wychowawczych specjalnych

Opieka nad dziećmi i młodzieżą upośledzoną nie może się ograniczać do samych tylko programów zajęć szkolnych. Dla dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół specjalnych bez internatów należy realizować w oparciu o terenowe możliwości te formy opieki pozaszkolnej dla uczniów, które wyrównają ich ciężkie niejednokrotnie domowe warunki materialne.

Szczególną opieką należy otoczyć dzieci z najbardziej niekorzystnych środowisk, pozbawionych opieki, zaniedbane moralnie. Chodzi o to, żeby takie dzieci nakarmić i zatrzymać jak najdłużej w ciągu dnia w widnej, czystej izbie szkolnej, usunąć je spod złego wpływu ulicy lub najbliższego otoczenia. Dla tych dzieci należy dążyć do zorganizowania zajęć pozalekcyjnych (gry, zabawy, chóry szkolne, orkiestry, świetlice, półinternaty, pracownie, ogródki, kina, teatry). Finansowy i organizacyjny udział w tej akcji powinny mieć instytucje samorządowe — wydział opieki zarządów miejskich komisje oświatowo-kulturalne Rad Narodowych — organa wojewódzkie itp. Wskazana jest wobec tego jak najdalej idąca współpraca w tym zakresie z wymienionymi in-

stytucjami. W niektórych wypadkach mogą współdziałać w zakresie tej opieki instytucje społeczne jak: Społem, PCK., organizacje młodzieżowe, rady zakładowe i miejscowe, związki zawodowe.

W zakresie tej akcji na czoło wysuwa się zagadnienie absolwentów wszystkich typów szkół specjalnych. Nie należy w żadnym wypadku dopuścić do całkowitego zerwania kontaktu szkoły ze swoimi byłymi wychowankami. Dlatego konieczne jest organizowanie szkolnych kół absolwentów, oraz wypracowanie dla nich odpowiednich form organizacyjnych. Koła te wraz ze specjalnie powołanym do tego celu patronatem, pod opieką szkół winny spełniać rolę pośredników pracy oraz otoczyć opieką prawną i moralną młodzież w pierwszym okresie jej pracy. Konieczne jest, by zarządy tych kół utrzymywały stały kontakt z pracodawcami młodzieży.

Należy podjąć usilne starania celem zapewnienia pracy młodzieży upośledzonej w państwowych, samorządowych, społecznych i prywatnych warsztatach produkcji.

Minister
(—) Skrzyszewski

Poz. 58

Ministerstwo Oświaty
Warszawa

OKÓLNIK Nr. 14.

z dnia 5. czerwca 1948 r. (III. OK-1669/48)
w sprawie udziału gmin miejskich i wiejskich w wydatkach na zakładanie i utrzymywanie publicznych średnich szkół zawodowych.

W związku z wątpliwościami, jakie nasunęły się w terenie co do zakresu udziału gmin miejskich i wiejskich w wydatkach na zakładanie i utrzymywanie publicznych średnich szkół zawodowych, Ministerstwo Oświaty w porozumieniu z Ministerstwami Skarbu, Administracji Publicznej i Ziem Odzyskanych wyjaśnia co następuje:

W myśl art. 3 ustęp 2 dekretu z dnia 3. lutego 1947 r. (Dz. U. R. P. Nr. 14, poz. 52) gmina obowiązana jest:

1) dostarczyć pomieszczenie dla publicznej średniej szkoły zawodowej, uznane przez właściwe Kuratorium Okręgu Szkolnego za odpowiednie i konserwować to pomieszczenie, oraz

2) pokrywać koszty,

a) urządzeń szkolnych, pomocy naukowych i warsztatowych, materiałów piśmiennych i druków szkolnych oraz urządzeń i środków sanitarnych,

b) opału, wody, światła i materiałów do utrzymywania porządku,

c) wynagrodzenia sekretarzy, pomocniczych sił kancelaryjnych i woźnych.

Ponoszenie powyższych wydatków nie zwalnia gminy od obowiązku pokrywania innych ewentualnych wydatków związanych z założeniem i

utrzymaniem publicznych średnich szkół zawodowych z wyjątkiem wydatków wyszczególnionych w art. 3, ustęp 1, dekretu z dnia 3 III. 1947 r.

Równocześnie podaje się następujące zasady angażowania sekretarzy, pomocniczych sił kancelaryjnych i woźnych do publicznych średnich szkół zawodowych:

1) do każdej publicznej średniej szkoły zawodowej powinna być zaangażowana co najmniej jedna siła kancelaryjna (sekretarz) i jeden woźny.

2) angażowanie sił kancelaryjnych (sekretarzy) i woźnych należy do właściwych terytorialnie gmin, na wniosek Kuratorium Okręgu Szkolnego, które określa liczbę potrzebnych pracowników i stwierdza konieczność zaangażowania ich ze względu na potrzeby danej szkoły.

Za Dyrektora Departamentu
A. Tatoń
Naczelnik Wydziału

Poz. 59

Warszawa, dnia 17 kwietnia 1948 r.

Ministerstwo Oświaty

Nr. VI. O. 1036/48.

Czasopisma przedmiotowe

Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych wydają z inicjatywy i pod kontrolą Ministerstwa szereg czasopism przedmiotowych przeznaczonych dla nauczycieli szkół wszelkich typów. Do czasopism tych (Biologia w szkole. Wiadomości historyczne, Polonistyka, Polska i świat współczesny, Geografia w szkole, Fizyka i chemia, Z Polski i ze świata. W przygotowaniu — Język rosyjski i Język francuski), których zadaniem jest pomagać nauczycielom danych przedmiotów w szkołach wszystkich typów i poziomów w ich pracy zawodowej i samokształceniowej, Ministerstwo przywiązuje wielką wagę ze względu na ich znaczenie w spełnianiu jednego z pierwszoplanowych postulatów oświatowych — realizacji jednolitości programów nauczania. Wyraża się to z jednej strony w staraniach o osiągnięcie przystępnej ceny czasopism, która — dzięki subsydiom Ministerstwa — jest istotnie bardzo niska (prenumerata roczna wynosi 145 zł), z drugiej — w trosce o możliwie najbardziej celowe ich rozprowadzenie.

W tym celu PZWS zorganizowały ekspedycję egzemplarzy okazowych bezpośrednio na adresy szkół podstawowych, średnich ogólnokształcących i zawodowych oraz zakładów kształcenia nauczycieli, a do Kuratoriów O. S. i Inspektoratów Szkolnych — poza egzemplarzami okazowymi — wysłano również dużą ilość materiału informacyjnego (afiszów i ulotek).

Dotychczasowe doświadczenie wykazało, że akcja ta nie spotkała się jeszcze z należytympoparciem administracji szkolnej i kierownictw szkół. Wyraziło się to — już w początkowym stadium akcji — w powolnym dostarczaniu adresów szkół

(np. PZWS do dnia dzisiejszego nie otrzymały adresów szkół w Inspektoracie Gubin, K. O. S. Poznańskiego). Zbyt mała jeszcze liczba prenumerat świadczy również o braku właściwego zainteresowania i zrozumienia dla tej akcji czynników powołanych do zajęcia się całą sprawą, a więc w pierwszym rzędzie — Kuratoriów O. S. i Inspektoratów Szkolnych.

W związku z tym Ministerstwo wzywa władze administracji szkolnej do współdziałania w wymienionej akcji mającej na celu dobro szkoły i nauczycielstwa i zleca Kuratorium O. S. a za ich pośrednictwem podległych im instancjom szkolnym:

1) obowiązkowe informowanie nauczycielstwa o prowadzonej przez PZWS akcji wydawniczej w zakresie czasopism; sprawa ta winna być postawiona na porządku dziennym posiedzeń Rad Pedagogicznych,

2) pełne wykorzystywanie nadesłanego materiału informacyjnego,

3) przestrzeganie na swoim terenie, by nadsyłane egzemplarze trafiały do rąk zainteresowanych nauczycieli, tj. specjalistów innych przedmiotów,

4) nadsyłanie pod adresem PZWS uwag w sprawie wszelkich zauważonych niadomagań w związku z rozprowadzeniem czasopism,

5) zachęcanie i zgłaszanie zbiorowych czy indywidualnych prenumerat (każda szkoła winna by prenumerować komplet czasopism dla biblioteki nauczycielskiej, każdy nauczyciel specjalista — odpowiednie czasopismo),

6) zachęcanie do współpracy w czasopismach przez nadsyłanie materiałów redakcyjnych i uwag o samych czasopismach, ażeby uczynić z nich rzeczywiste ośrodki współpracy metodycznej i realną pomoc w samokształceniu nauczycielstwa i w pracy szkolnej.

Dyrektor Departamentu
(—) Dr Z. Kormanowa

Otrzymują:
Kuratoria Okręgów
Szkolnych

Nr. Og. 19783/48

Inspektoratom Szkolnym i Dyrekcjom szkół wszelkiego typu w Okręgu do wiadomości i zastosowania się z tym, że komunikaty o ukazujących się wydawnictwach będą ukazywały się w Dzienniku Urzędowym.

Kurator. Okręgu Szkolnego
(—) dr Stefan Białas

Poz. 60

Kraków, dnia 23 czerwca 1948 r.

Nr. HG. 28551/48.

Sprawa: remont budynków szkolnych w czasie ferii letnich.

Wizytacje szkół wykazały, że stan higieniczny budynków szkolnych przedstawia się w naszym Okręgu niejednolicie i w wielu wypadkach wysoce niezadawalająco.

Stan lokalu szkolnego zależy przede wszystkim od kierownika szkoły; niejednokrotnie stare, od wielu lat użytkowane budynki sprawiają wrażenie nowych, czystych i świeżych, ponieważ otoczone są staranną pieczę i na odwrót, niekiedy budynki stosunkowo niedawno wzniesione są zniszczone i brudne i na pierwszy rzut oka widać brak starania i troski o higieniczny stan i estetyczny wygląd szkoły.

Budujemy nową Polskę i jest rzeczą pierwszorzędną wagi, by tak ważny warsztat pracy jak szkoła, miał odpowiednie warunki wychowawcze. Wzorowa czystość w szkole jest najlepszym środkiem propagandy kultury higienicznej i warunkiem zdrowia młodzieży, dlatego ciąży na nas obowiązek dokonania jak największego wysiłku celem postawienia szkół na należytych sanitarnym poziomie.

Polecam przeto ob. Dyrektorom i Kierownikom szkół by w czasie ferii letnich przeprowadzili możliwie gruntowny remont lokali szkolnych. W szczególności polecam zwrócić baczną uwagę na stan podłóg, pieców, przeprowadzić bielenie ścian i korytarzy, doprowadzić do odpowiedniego stanu sanitarnego ustępy, a w budynkach nieskanalizowanych opróżnić doły kloaczne.

Należy również w budynkach szkolnych urządzić szatnie, lub w braku osobnego pomieszczenia umieścić wieszaki na ubrania na korytarzach, gdyż powojenny zwyczaj wieszania ubrań w klasach jest wysoce nieodpowiedni ze stanowiska zdrowotnego.

Poza tym każda szkoła powinna być zaopatrzona w umywalnię z bieżącą wodą lub przynajmniej miednice do mycia rąk, wiaderka i dzbanki na wodę.

Remont szkół powinien być dokonany przy pomocy władz samorządowych, czynnika społecznego z którym kierownicy szkół winni jak najściślej współpracować.

Dla kierowników, którzy wyróżnią się szczególnie intensywną i owocną pracą nad podniesieniem poziomu higienicznego szkół przewidziane są nagrody.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) Dr St. Białas

Otrzymują:

Inspektoraty Szkolne
i Dyr. Państw. Szkół wszelkich typów
w Okręgu

Poz. 61.

T R E Ś Ć

Dziennika Urzędowego Nr. 2 Min. Oświaty
Rozporządzenia Ministra Oświaty:

Poz. 24 — z dnia 22 stycznia 1948 r. o organizacji Państwowej Rady Kształcenia Zawodowego.

Poz. 25 — z dnia 7 lutego 1948 r. o dodatkowym egzaminie z nauki o Polsce i świecie współczesnym przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli.

Zarządzenia Ministra Oświaty:

Poz. 26 — z dnia 13 lutego 1948 r. w sprawie nadawania absolwentom 3-letnich Kursów Budowy Maszyn i 3-letnich Kursów Budowlanych Radomskiego Towarzystwa Kursów Technicznych w Radomiu uprawnień absolwentów państwowych liceów zawodowych.

Poz. 27 — z dnia 17 lutego 1948 r. w sprawie organizacji przedszkoli ćwiczeń przy zakładach kształcenia wychowawczyń przedszkoli.

O k ó l n i k i:

Poz. 28 — Nr. 3 z dnia 12 lutego 1948 r. o szkolnych kołach młodzieżowych T-wa Przyjaciół Żołnierza...

Poz. 29 — Nr. 4 z dnia 16 lutego 1948 r. w sprawie podpisywania zobowiązań przez młodzież (ew. opiekunów za niepełnoletnich) uczącą się w Zakładach Kształcenia a korzystającą ze stypendiów lub internatu.

Poz. 30 — Nr. 5 z dnia 23 lutego 1948 r. w sprawie nazwy szkół średnich dla dorosłych.

K o m u n i k a t y:

Poz. 31 — w sprawie konkursu na stanowisko dyrektora Państwowego Koedukacyjnego Gimnazjum i Liceum Handlowego w Tarnowie.

Poz. 32 — w sprawie mianowań dyrektorów w publicznych średnich szkołach zawodowych,

Poz. 33 — w sprawie wynagrodzeń kierowników i pracowników w „ośrodkach dokształcania w zakresie pedagogiki dorosłych“,

Poz. 34 — w sprawie ulg kolejowych dla lekarzy szkolnych, dentystów i higienistek,

Poz. 35 — w sprawie egzaminu kandydatów na stanowiska I i II kategorii w państwowej służbie bibliotecznej,

Poz. 36* — w sprawie egzaminów dla czynnych niekwalifikowanych nauczycieli,

Poz. 37 — w sprawie zwalniania od obowiązku składania egzaminu praktycznego nauczycieli państwowych szkół powszechnych dla dorosłych,

Poz. 38 — w sprawie oceny świadectw dojrzałości szkół średnich zagranicznych,

Poz. 39 — w sprawie wydzielenia resztówek i wolnych gruntów na cele szkolnictwa powszechnego,

Poz. 40 — w sprawie wykazu podręczników i wydawnictw szkolnych zatwierdzonych do użytku szkolnego na rok szkolny 1948/49,

Poz. 41 — w sprawie regulaminu szkolnych kół młodzieżowych T-wa Przyjaciół Żołnierza,

Poz. 42 — o instrukcji Ministra Skarbu w sprawie opłat skarbowych,

Poz. 43 — Organizacja szkół,

Poz. 44 — Ruch służbowy,

Poz. 45 — Obwieszczenia sądowe,

Poz. 46 — Skradzione pieczęcie urzędowe,

Poz. 47 — Zagubione dokumenty.

Poz. 62

I. Kurator Okręgu Szkolnego Krakowskiego nadał Publicznej Szkole Powszechnej w Rakowicach nazwę imienia Tadeusza Kościuszki.

II. Wyższa Szkoła Nauk Społecznych TUR w Krakowie przy ul. św. Marka 37 rozpoczyna od 16 sierpnia wpisy na rok szkolny 1948/49, które trwać będą do 30 sierpnia. Szkoła opiera się na statucie zatwierdzonym przez Ministerstwo Oświaty, studia trwają 3 lata. Oprócz wykładów teoretycznych, które odbywają się tylko w godzinach wieczornych duży nacisk jest położony na ćwiczenia i wycieczki terenowe. W plan studiów wchodzi również lektoraty języków rosyjskiego, angielskiego i francuskiego.

Szkoła kształci pracowników samorządu, Związków Zawodowych, samopomocowych, działaczy polityczno-społecznych, bibliotekarzy, organizatorów życia kulturalnego, dziennikarzy, publicystów, referentów prasowych. Wydziały są zorganizowane pod kątem aktualnych zadań społecznych. W swej strukturze WSNS. stanowi jedyną tego rodzaju uczelnię w Polsce południowej.

Wykładowcami są profesorowie U. J. i specjaliści zagadnień zawodowych.

Przewaga studiujących pochodzi ze środowiska robotniczego i chłopskiego i w 75% utrzymuje się z własnej pracy.

Dla nauczycieli są przewidziane ew. pomieszczenia i stypendia.

III. Ministerstwo Oświaty zawiadamia, że Komenda Główna Powsz. Organizacji „Służba Polsce” wydaje dwutygodniowe pismo młodzieżowe pt. „Razem”, poświęcone zagadnieniom Służby Polsce. Pismo „Razem” ma charakter magazynu o szerokim wachlarzu tematycznym, bogato ilustrowanego, który zainteresuje zarówno młodzież szkolną jak i nauczycielstwo. W pierwszym rzędzie przeznaczony jest dla członków Powsz. Org. „Służba Polsce” w miastach. „Razem” zawiera następujące działy: zagadnień kulturalnych, społecznych, i polityczno-gospodarczych, spraw międzynarodowych, organizacyjny i współpracy z międzynarodowym ruchem młodzieży; specjalizacji zawodowej oraz popularyzacji nauki i techniki; literacki, wojska i przysposobienia wojskowego, wychowania fizycznego i sportu, rozrywek umysłowych i humoru.

Prenumerata, wynosi miesięcznie 35 zł, kwartalnie 90 zł, półrocznie 175 zł, rocznie 300 zł. Cena pojedynczego egzemplarza 20 zł.

Adres redakcji i administracji: Warszawa, ul. 6 sierpnia Nr. 24/26.

Ministerstwo poleca zaprenumerowanie pisma „Razem” przez wszystkie szkolne hufce S. P. (P. W.). Dyrekcje szkół winny zachęcić młodzież szkolną, a w pierwszym rzędzie junaków hufców szkolnych do indywidualnej prenumeraty tego czasopisma. Dwutygodnik „Razem” powinien się znajdować we wszystkich świetlicach i bibliotekach szkolnych.

IV. Główny Komitet „Dnia Lasu” ogłasza konkurs na podręcznik o leśnictwie, przeznaczony do użytku bibliotek szkolnych oraz szkół średnich wszelkiego typu. Praca konkursowa ma pouczyć czytelnika w sposób popularny, na podstawie najnowszych zdobyczy wiedzy teoretycznej i doświadczenia praktycznego — o pożytku jaki przynoszą lasy, jako niezbędna dla dobrobytu najszerzych mas ludności organiczna część gospodarczego krajobrazu Państwa oraz o użyteczności tych lasów, jako warsztatu racjonalnej hodowli, przerobu i zbytu surowca drzewnego.

Całość, opracowana w języku prostym, zrozumiałym dla laika — musi obejmować 200—250 str. luźnego maszynopisu z marginesem, przy czym tekst powinien być ilustrowany zdjęciami fotograficznymi lub rysunkami. Podręcznik powinien zawierać następujące części:

I — Ogólne wiadomości o lesie.

II — Gospodarka w lesie.

III — Gospodarka człowieka w lesie.

IV — Lasy i gospodarka leśna i drzewna w Polsce.

Praca zaopatrzona godłem, z podaniem w załączonej kopercie, oznaczonej tym samym godłem, nazwiska i miejsca zamieszkania autora, winna być nadesłana w dwóch egzemplarzach pismem poleconym do Głównego Komitetu „Dnia Lasu”, Warszawa, Ministerstwo Leśnictwa — w terminie do dnia 1 marca 1949 r. O zachowaniu terminu decyduje data stempla pocztowego.

Nagrodę za najlepszą pracę, odpowiadającą wszystkim wyżej wymienionym warunkom konkursu, Główny Komitet „Dnia Lasu” wyznacza w kwocie 300.000 złotych, zastrzegając prawo podziału tej nagrody pomiędzy uczestników konkursu w razie nieprzyznania jednemu autorowi. Również Główny Komitet rezerwuje sobie prawo wydania nagrodzonych prac na warunkach ustalonych w porozumieniu z autorami, a także dokonywania za zgodą autorów zmian i uzupełnień przy oddawaniu prac do druku. Komitet konkursowy składa się z przedstawicieli Ministerstwa Oświaty, Ministerstwa Leśnictwa, wyższych uczelni leśnych i Przewodniczącego Głównego Komitetu „Dnia Lasu”.

V. PZWS. prosi o wcześniejsze zamawianie podręczników przynajmniej z terminem kilkustatygodniowym.

Wysyłka będzie przeprowadzana w kolejności zamówień.

Podręczniki na nowy rok szkolny najlepiej zamawiać już w czerwcu br., podając dokładną ilość poszczególnych podręczników i dokładny adres zamawiającego.

Oddział Krakowski PZWS. (Kraków, Rynek Kleparski 4) sprzedaje wszystkie podręczniki dla szkół podstawowych, ogólnokształcących i zawodowych. Szkoły przy zamówieniu otrzymują 10% rabatu.

VI. Nowe czasopisma dla nauczycieli: „Biologia w szkole“, „Wiadomości historyczne“, „Polonistyka“, „Polska i świat współczesny“, „Geografia w szkole“, „Fizyka i chemia“ niezbędne w pracy każdego nauczyciela omawiają ostatnie zdobycze naukowe, rozważają problemy nauczania poszczególnych przedmiotów, zawierają recenzje książek i czasopism. Cena prenumeraty poszczególnego czasopisma wynosi 145 zł, pojedynczego numeru 40 zł. Można jej dokonać w w PZWS. Warszawa, Plac Dąbrowskiego 8, względnie przez Oddz. Krak. PZWS. Rynek Kleparski 4. Należną kwotę należy przekazać na konto PKO. Nr 1-690.

Poza tym PZWS. wydają periodyki w następującej prenumeracie rocznej: „Nowa szkoła“ (400 zł), „Poradnik dla nauczycieli“ (300 zł), „Dzieci i wychowawca“ (400 zł), „Dz. Urz. Min. Ośw.“ (1.000 zł).

VII. Nakładem spółki wydawniczej „Przełom“ Kraków, ul. Karmelicka 6, ukazał się Globus uproszczone opracowany przez dra Miłatę i dra Walczaka. Globus wyprodukowany z kartonu można nabyć za cenę 120 zł. Opust dla szkół i inspektoratów wynosi 10%.

VIII. Związek Zawodowy Muzyków i Związek Kompozytorów zorganizował Spółdzielnię Muzyczną „Ton“ (Warszawa, ul. Moniuszki 5 z oddziałami w Krakowie i Sopocie).

W zakres prac spółdzielni wchodzi remont instrumentów muzycznych i ich strojenie, oraz wyrabianie nowych instrumentów według zamówienia. Spółdzielnia wykonuje prace po cenach umiarkowanych w zasięgu całej Rzeczypospolitej.

IX. Celem spopularyzowania wśród najszerszych warstw nauczycielstwa dziennika „Wolność“ i czasopisma „Wolne Narody“ została zorganizowana prenumerata zbiorowa obu pism na wa-

runkach ulgowych. Cena prenumeraty zbiorowej „Wolności“ ponad 20 egzemplarzy wynosi miesięcznie wraz z przesyłką pocztową 55 zł. Cena prenumeraty półrocznej czasopisma „Wolne Narody“ wraz z przesyłką pocztową wynosi 150 zł, przy czym zaznaczamy, że odbiorca przez powyższą prenumeratę zyskuje jedno czasopismo. Zamówienia indywidualne, zbiorowe należy kierować na adres: Zarząd Wojewódzki Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej — Dział Prenumerat Dzienników i Czasopism Ilustrowanych, Kraków, Batorego 14, Konto czekowe PKO. Nr. IV-920. Adresy własne jak również ich zmiany należy podawać dokładnie i czytelnie.

Kuratorium poleca zaprenumerować niniejsze bogate w treść i ilustracje czasopisma, sądząc, że przyczynią się one do szerszego zapoznania życia i stosunków w ZSRR.

Poz. 63

Ogłoszenia o zagubieniu świadectw i legitymacji

Zajączkowski Tadeusz unieważnia zgubione świadectwo dojrzałości, wydane w marcu 1947 r. przez III Państw. Liceum im. J. Sobieskiego w Krakowie.

Wroncka Magdalena unieważnia zgubioną legitymację szkolną nr. 15/III h, wystawioną przez Państw. Gimnazjum i Liceum im. Król. Wandy w Krakowie.

Ks. Jan Rychlicki unieważnia zgubione świadectwo dojrzałości wydane przez Państwowe Gimnazjum w Brzesku w r. 1933/34.

Mazur Maria unieważnia zgubioną legitymację nr. 510 z dnia 8. I. 1947 r. wystawioną przez Inspektorat Szkolny w Tarnowie.

Lidia Jakiel unieważnia zgubioną legitymację członkowską ZNP.

Stanisław Korczyński unieważnia zgubioną legitymację członkowską ZNP.

CZEŚĆ NIEURZĘDOWA

Dr. BIAŁAS STEFAN

Wychowanie a prądy społeczne

(Ciąg dalszy)

IV

Do zagadnień pedagogicznych można podchodzić z wielu stron.

Można je ujmować również w sensie idealistycznym. Cechą doktryn idealistycznych (spirytualistycznych) jest to, iż sądzą one, że można prowadzić odosobnione życie duchowe, wolne od zagadnień konkretnych, realnych. Starają się one zająć stanowisko poza i ponad życiem, w jakiejś izolacji życiowej i w ten sposób zabezpieczyć swe pozycje. Teorie te mó-

wią o biegu myśli, rozwoju kultury jako o procesie samoistnym, niezależnym od zmian w otaczającym świecie ludzkim.

Myśliciele idealistyczni kontynuują teorie jak z lotu ptaka. Mówią one o celu, jako o gotowym wzorze, modelu, który stanowi ramy dla rzeczywistości. Sądzą one, że życie toczy się po koleinach wyślubionych przez myśl. Ufne w siłę myśli rozciągają szerokie perspektywy i kreślą wyraźnie cele, które mają działać w stosunku do rzeczywistości jak magnesy.

Świat, rzeczywistość przedstawia się jako harmonijny całościowy kształt. Tak powstają piękne doktryny pedagogiczne, z których człowiek snuje „swych myśli przedzę i swych uczuć kwiaty”. „Czy jest coś bardziej boskiego, aniżeli wychowanie” pyta Plato, który roztoczył przed ludzkością świat idei. „Należy zreformować wychowanie, jeśli się chce odrodzenia ustroju ludzkiego” głosił Leibnitz w myśl swej koncepcji o rozumie, znamiennej dla oświecenia. „Człowiek może być człowiekiem tylko przez wychowanie” — zapewnia Fichte w epoce romantycznej spekulacji umysłowej. Dla Natorpa wychowanie jest autonomiczną dziedziną ducha. Zjawiska ze sfery ducha są czymś samoistnym. Teorie idealistyczne ze względu na swój charakter utrudniają orientację w rzeczywistej ocenie zjawisk.

Koncepcje dotyczące „osobowości” wiążą się z idealizmem. Wyraz „osobowość” jest jednak wieloznaczny. Jeśli chodzi o tłumaczenie znaczenia tego wyrazu to jest tu dość „laurowo i ciemno”. Przez „osobowość” możemy rozumieć ogół dyspozycji fizycznych i psychicznych, łączących się w różnych wzajemnych stosunkach. Zazwyczaj idealisci ujmują „osobowość” jako jaźń, „dominanty psychiczne”. „Jakie przeważają wśród waszych wychowanków dominanty?” — pyta surowo Warska. „Jeżeli na kolonii nie badają osobowości, to nie ma co pytać o dominanty” — stwierdza Landsberg. (A. Makarenko — Poemat pedagogiczny).

Teorie indywidualistyczne chętnie patronują koncepcjom „osobowości”. Teorie te są słabe pod względem pozytywnej konstrukcji, aczkolwiek nieraz jesteśmy pod czarem pierwszego wrażenia. Zaznaczyć należy, że indywidualność wtedy odgrywa doniosłą rolę, gdy rozwija swe siły w walce z pokonywaniem trudności, a nie gdy odrywa się od świata i głosi życie w odosobnieniu i sybaryckiej izolacji. Nadają one pewnym jednostkom wielkość tylko w ich mniemaniu i wyobrażeniu.

W ramach życia opartego na socjalistycznych zasadach gospodarki planowej społecznej i dążeniu do sprawiedliwego podziału dochodu społecznego zawsze znajdzie się wiele miejsca dla liczących możliwości i wariantów życia indywidualnego, jego dążeń i bogactwa świata duchowego. Oczywiście program nieskrępowanego indywidualnego rozwoju jest fikcją. Człowiek żyje w społeczeństwie i dla społeczeństwa, dzięki niemu przezwycięża trudności, jakie gromadzi przyroda i warunki egzystencji na drodze postępu i wolności. W tym względzie — jak słusznie zauważa prof. Mysłakowski nie ma miejsca „dla kultuwowania wielu struktur naraz”. Inaczej kształcić będziemy poczciwych Safandulskich, Poczciwińskich, Dyziów i osobników w rodzaju „Kaziu nie męcz ojca”. Jednostka nie żyje w próżni między niebem a ziemią. O takim

luksusie nie marzą nawet teoretycy kultury atlantyckiej. Współczesne życie realne wymaga, aby wychowanie stało się istotną funkcją społeczną i dawało jednostki na miarę czasu.

Zachodzi różnica między indywidualizmem, a subiektywizmem. To w szczególności subiektywiści kierując się przelotnymi wrażeniami pragną traktować jednostkę jako luźną kupę piachu kierowaną wiatrami nastrojów. Zamknięci w wieży słoniowej swej izolacji społecznej reagują na wszystkie wibracje swej „duszy-kapłanki”.

Fryd. Engels określa wyraźnie stosunek socjalizmu do zagadnień „wolności”. „Wolność polega zatem na suwerenności w stosunku do nas samych i w stosunku do świata zewnętrznego, opartej na znajomości koniecznych praw natury; jest więc ona bezsprzecznie wytworem ewolucji historycznej. Pierwsi ludzie, którzy ją wyodrębnili z królestwa zwierząt byli we wszystkich istotnych sprawach równie mało wolni jak i owe zwierzęta; lecz każdy postęp cywilizacji stanowił krok, ku wolności”.

Wskutek wielkiego rozwoju sił wytwórczych oraz wskutek wzrastającej przewagi człowieka nad przyrodą rośnie nietłumnie jego własna wartość oraz pracy ludzkiej. Praca dochodzi do dominującego znaczenia w naszych czasach. Marks trafnie zauważa: „Praca jest substancją, immanentną miarą wartości, ale ona sama nie ma żadnej wartości”. Na tym tle oraz w związku z szybkim rozwojem przyrodzawstwa w szczególności darwinizmu i jego koncepcji dotyczącej przystosowania, które wyklucza automatycznie jednostki nie umiające dostosować się do środowiska zrozumiałym się staje zwrot w dziedzinie filozoficznej w kierunku do woli, do aktywności jako zjawiska zasadniczego w życiu człowieka. (Woluntaryzm, pragmatyzm, humanizm, bergsonizm, filozofia Eucken'a, teorie irracjonalistyczne). W Ameryce pojawia się pragmatyzm, który pozostaje w związku ze wzrostem industrializmu w tym kraju. Kierunek ten rzuca znamienne hasła chwili. Metoda pragmatyczna nie zna dogmatów, gdyż przecina metafizyczne jałowe dyskusje ostrym narzędziem czynu. Myśli nasze — pisze James — stają się prawdziwymi w tej proporcji jakie z powodzeniem pełnią swoje funkcje pośredników. Pragmatyzm stara się wyzwolić człowieka spod wpływów statystycznych, przyzwyczajęń naszych pojęć. Uczy człowieka, iż musi on zając aktywne stanowisko w świecie. Podczas gdy założeniem intelektualistów jest przesądzenie, że prawda jest czymś gotowym, skończonym, dla pragmatystów idee muszą zgadzać się z rzeczywistościami pod grozą niekonsekwencji i jałowości. Słowem, chcą oni czynnego ustosunkowania się do otoczenia, rzeczywistości. Odmianą pragmatyzmu jest filozoficzno-pedagogiczny system Dewey'a. Jego teoria ewolucjonizmu przyjmuje, iż nie powi-

nien istnieć dualizm myślenia i działania, teorii-praktyki, pracy umysłowej i fizycznej, ducha i materii. Myślenie nie polega na jałowym szukaniu prawdy, lecz na rozwiązywaniu konkretnych problemów życiowych przez działającą jednostkę. Jego hasło „learning by doing” staje się naczelną zasadą pedagogiki. Z jego materialistycznego systemu czerpią wskazówki różne kierunki (szkoły aktywne, szkoły pracy) oraz hasła, że szkoła ma być grupą społeczną w miniaturze. Zamiast prześcigania się w kuciu lekcji, składaniu egzaminów oraz nudy formuł, ma przenikać szkołę atmosfera czynu. Współpraca i współdziałanie mają stać się podwaliną nowego życia szkoły.

Poglądy Dewey'a podobne są do materialistycznego sposobu pojmowania dziejów. „Krok za krokiem” pisze on „powinno dziecko iść śladami procesów za pomocą których człowiek poznawał potrzeby, wypływające z jego położenia i które naprowadzały go na odkrycie oręży i narzędzi”. Dzieje przemysłu ludzkiego — pisze on dalej, to nie tylko sprawa materialna i utylitarna. Należy zaznaczyć, że idea Dewey'a „szkoły pracy” odpowiada ideologii kraju, w którym industrializm doszedł do wielkiego znaczenia i dla tych przyczyn zrozumiała staje się jego tendencja wprowadzenia do szkoły pracy ręcznej, warsztatów, domowego gospodarstwa. — Tym też tłumaczy się szybkie rozpowszechnienie tych haseł w uprzemysłowionych Niemczech.

Zachodzi zasadnicza różnica między koncepcją Marksa a Dewey'a. Najistotniejszym rysem materializmu dziejowego jest ocena ewolucji społecznej z punktu widzenia rozwoju sił wytwórczych. Materializm dziejowy wyznacza nową rolę klasie społecznej robotniczej. Ideałem staje się robotnik umiejący pracować na odpowiednim poziomie napięcia nowoczesnych sił technicznych. Marksizm operuje pojęciami sił produkcyjnych, nie daje recept i nie zamyka życia w sztywne ramy. Ruina ideologizmu i konceptualizmu jest tu zupełna. Marks powtarza kilkakrotnie: „Człowiek sam tworzy historię”. Oddziaływując — w procesie walki o byt — na przyrodę zewnętrzną, zmienia on jednocześnie swą własną przyrodę. Ludzie robią swą historię, lecz oni robią ją nie dobrowolnie. W uwagach o Feuerbachu, wydrukowanych w dodatku do pracy Engelsa o tym filozofie pisze: „Nauka materialistyczna, że ludzie są wytworem warunków i wychowania, a więc przestoczeni ludzie są wytworem innych warunków i zmienionego wychowania, zapomina, że właśnie ludzie zmieniają warunki i że sam wychowawca musi otrzymać wychowanie”.

Dewey zaprzecza twórczej roli walki klas. Dla niego „demokracja jest to taka forma, w której wolna jednostka i społeczeństwo stapiają się jak najściślej w drodze samorzutnie działającego mechanizmu współzycia. Wszyst-

ko co utrudnia porozumienie człowieka z człowiekiem jest sprzeczne z demokracją. Porozumienie zależne jest od przestrzegania obowiązujących elementarnych zasad wzajemnego poszanowania prawdomówności, lojalności, wierności danemu słowu, fair play”. Jak widać w tym ujęciu system ten przedstawia się jako zlepek mętnych idealistycznych założeń, oderwanego kultu zbiorowości, fideizmu i przeceńniania roli świadomości ludzkiej.

Słusznie zauważono, że tezy pragmatystów oscylują między dwoma niebezpiecznymi biegunami pojęć, tworzenia jako poznania, a poznania jako tworzenia. Pragmatyzm — pisze Sorel jest ostatnim słowem na którym zatrzymała się myśl burżuazyjna. Jeden z pisarzy niemieckich (Leonard Nelson: Die Reformation der Philosophie 1918) omawiając aktywistyczne pojęcia prawdy pragmatyzmu, jego dążność sprowadzenia wiedzy do wartościowania, trafnie zauważa, że utożsamianie prawdy z użytecznością tak charakterystyczne dla tego kierunku, stwarza probież tej użyteczności na drodze myślowej, co jest oczywistą sprzecznością z przesłankami pragmatystów.

Na nowoczesną myśl pedagogiczną wywarły duży wpływ teorie socjologiczne. Za ojca socjologii współczesnej uchodzi Comte, który starał się dać racjonalne uzasadnienie nowym formom współzycia ludzkiego.

Jest ścisły związek między systemem Spencera i Comte'a, a ideałami liberalnego mieszczaństwa angielskiego i francuskiego. Obecnie socjologia zapewnia, że cele jej są natury ściśle badawczo-poznawczej. Socjologowie pragną zaznaczyć, że nauka ich nie powinna się wiązać z jakimiś założeniami światopoglądowymi, jakimiś dążeniami do ogólnej syntezy. W szczególności odżegnywują się od wpływów politycznych.

W istocie rzeczy decyduje tu niejednokrotnie orientacja i zainteresowanie życiowe i polityczne uczonego. Wyraża się to w jego nastawieniu i podejściu do rozwiązywanych problemów, czemu daje wyraz przyjmując pewne założenia. Poprzez subtelne szyki dowodzeń i koronkową siatkę rozumowania przeprowadza to, co wniósł przystępując do formułowania omawianego problemu. Należą tu nie tylko mętne elukubracje J. K. Kochanowskiego z jego pionem twórczości ludzkości sub specie aeternitatis, ale również socjologiczne rozważania uczonego tej miary, co F. Znaniecki. Jego wpływ przed wojną na kształtowanie się myśli pedagogicznej w zakresie socjologii wychowania był silny. Adept spragniony wiedzy przedzierał się przez grube foliały socjologicznych roztrząsań, trawił czas na subtelnych roztrząsaniach empiriokrytycznych, a jaki był realny dorobek dla orientacji życiowej, dla konkretnych poczynań wychowawczych?

Oto garść cytat, które zorientują o życiowych perspektywach tego uczonego:

„Słowem, układ, którego wymaga nasza organizacja kulturalna w wymienionych dziedzinach życia zbiorowego, to układ typowo arystokratyczny: u szczytu niewielka liczba jednostek wysoko rozwiniętych na stanowiskach uprzywilejowanych, obdarzonych władzą i autorytetem; u dołu masy podwładne, których stanowiska obejmują tylko te prawa, które są niezbędne dla wykonania ich zmechanizowanych zadań, i pośrodku hierarchia stanowisk drugo i trzeciorzędnych, których przywileje i prawa zmniejszają się tym bardziej, im dalej od szczytów, im bliżej mas. Że takim jest w przybliżeniu nasz układ społeczny, wie każdy bezstronny obserwator“¹⁾.

„Wielu ideologów demokracji, zwłaszcza o zabarwieniu socjalistycznym, ludzi się, że dzisiejszy typ organizacji kulturalnej zachowany być może przy jednoczesnej demokratyzacji układu społecznego, faktycznym wyrównaniu stanowisk, praw i przywilejów ekonomicznych i politycznych“.

„Można być dobrym robotnikiem lub dobrym przeciętnym obywatelem, spełniającym wymagania władz, bez szerszego ogólnego wykształcenia, bez idealizmu społecznego, bez zdolności podporządkowania bliższych celów odleglejszym, osobistych — bezosobistym, bez rozumnej organizacji własnego życia. Nie można jednak bez tego wszystkiego być dobrym dyrektorem fabryki lub szefem ministerstwa, tym mniej zaś wielkim finansistą lub mężem stanu“.

„W każdym pokoleniu pewna ilość dzieci winna być z góry przeznaczona do stanowisk wyższych i konsekwentnie, umiejętnie do nich przygotowywana“. „Szkodliwym dla osobistej szczęścia i harmonii społecznej byłoby dawać takie same lub podobne wychowanie jednostkom przeciętnym, masom, nie przeznaczonym do stanowisk wyższych. Od dzieciństwa więc konieczną jest arystokratyzacja planowego wychowywania, wyróżnienie z mas nielicznej klasy dzieci wybitnych i uprzywilejowanych“.

¹⁾ Znaniecki Florian: Ruch Pedagogiczny, r. 1925, str. 3—7.

„Wrócimy wtedy do arystokracji rodowej, tylko wytworzonej refleksyjnie, planowo, zamiast dawnej, powstałej drogą bezplanowego, samorzutnego doboru społecznego“.

„Jak wynika z poprzednich rozważań, społeczeństwa dzisiejsze stoją wobec konieczności wytworzenia nowej organizacji kulturalnej w tych dziedzinach, w których dziś panuje ustrój arystokratyczno-centralistyczny; jeżeli tego nie uczynią, prawdopodobnie kultura ich runie w gruzy“.

Cui bono cała ta pseudo-uczona gadanina? Uczony-socjolog pochwylił te rysy zagadnienia, które go interesowały i podniósł je w określeniu do znaczenia „dobrej nowiny“ społeczno politycznej. W gruncie rzeczy przyświeca mu ideał kultury dolarowej. Łatwo jest w zaciszu gabinetu wykrywać „prawidłowości socjologiczne“, ustalać oderwane „prawa“ zastanawiać się nad celem nauki jako systemu pojęć i sądów, który w istocie rzeczy jest osnuty na wyraźnym poczuciu przynależności do „lepszego“ kapitalistycznego porządku społecznego. Relikty platońskiego mitu ożyły w wydaniu dolarowej cywilizacji. Fikcja „arystokratycznego kształcenia“ doprowadzić musi do kształcenia niedołącznych, biernych jednostek, będących powolnym narzędziem w ręku klas posiadających. Tego rodzaju socjologiczne „syntezy“ nie mogą stać się źródłem otuchy, nastawiać umysłów i orientować o właściwych zadaniach pokolenia, które ma podjąć pracę w historycznej skali.

Zastosowanie marksistowskiej metody dialektycznej, którą cechuje badanie zjawisk w ich organicznym powiązaniu i uwarunkowaniu, w stanie ciągłego przeobrażania się oraz procesu rozwoju winno stać się przedmiotem szczególnego zainteresowania naszych pedagogów. Należyte zrozumienie dialektycznej metody pozwoli na krytyczne ustosunkowanie się do spóźnionych teorii, maszerujących w maruderskim ogonie przemian społeczno-politycznych i pozwoli poprzez kształty i barwy tej samej idei stwierdzić, iż w marksistowskim systemie sprawa wychowania człowieka jest sprawą naczelną.

Rozwój pracy świetlicowej w roku szkolnym 1947/48

Świetlica, jako jedna z form pracy oświatowej kształci, wychowuje i przygotowuje do życia pełnowartościowego, uspołecznionego człowieka. Aby ten cel został zrealizowany musi ona być prowadzona systematycznie i planowo. Dlatego pierwszym warunkiem powodzenia prac świetlicowych jest dobra organizacja i jej planowanie z uwzględnieniem przynajmniej jednorocznego terminu oraz odpowiednie przygotowanie pracowników.

Kuratorium rozumiejąc wielkie znaczenie rozwoju prac świetlicowych starało się w roku

szk. 1947/48 odpowiedzieć wyżej podanym warunkom przez:

- 1) uzgodnienie tematu zajęć świetlicowych,
- 2) racjonalną organizację pracy,
- 3) szkolenie pracowników,
- 4) organizowanie zlotów gminnych, powiatowych i regionalnych.

Tematy zajęć i organizacja pracy zostały omówione na konferencji planującej podinspektorów szkolnych do spraw O. i K. D. we wrześniu.

Dużo pracy poświęcono akcji szkolenia pracowników świetlicowych. Akcja ta zapoczątkowana już w r. 1945, w tym roku została najsilniej rozpracowana.

Zorganizowano cztery 2-tygodniowe kursy dla kierowników świetlic, których uczestnikami byli nauczyciele szkół powszechnych wykazujący duże zamiłowanie i pracę w dziedzinie oświaty dorosłych, z powiatów: bocheńskiego, krakowskiego, limanowskiego, myślenickiego, olkuskiego, tarnowskiego, wadowickiego i żywieckiego.

Każdy powiat przeszkolił około 20 pracowników co w sumie daje 160 nauczycieli prowadzących racjonalnie pracę świetlicową.

Pierwszy kurs dla powiatu wadowickiego, żywieckiego i olkuskiego zorganizowano w listopadzie 1947 r. w Andrychowie pow. Wadowice. Następne kursy odbyły się w Krakowie począwszy od 7 stycznia 1948 r. w następującej kolejności:

1) powiat krakowski, 2) powiat myślenicki i limanowski, 3) powiat bocheński i tarnowski.

Jednolity program wymienionych kursów oparty o wytyczne Ministerstwa Oświaty przeprowadzany w okresie 12 dni à 9 godz. dziennie, obejmował trzy zasadnicze działy pracy:

Dz. I — Założenia ogólne — w których zostały omówione najważniejsze zagadnienia społeczno-polityczno-gospodarcze doby obecnej.

Dz. II — Założenia teoretyczne pracy świetlicowej:

a) Organizacja świetlic, b) Samorząd świetlicy, c) Lokal i jego urządzenie, d) Czytelnicтво i samokształcenie, e) Teatralne formy pracy f) Sport i turystyka, g) Praca społeczna świetlicy.

Dz. III. Ćwiczenia praktyczne w zakresie omawianych form pracy.

a) Śpiew, b) Gry i zabawy, c) Tańce regionalne, d) Inscenizacje pieśni i wierszy, e) Recytacje zespołowe, f) Prace z zakresu czytelnicтва, g) Opracowywanie gazetek świetlicowych, h) Planowanie pracy w świetlicy, i) Plastyka i zdobnictwo.

Kursy miały charakter przede wszystkim praktyczny, oparty na czynnej współpracy uczestników, której wynikiem było wypracowanie wielu inscenizacji, recytacji, widowisk lub wykonanie wzorów prac czytelniczych jako przykładowych prac świetlicowej.

W rozważaniach teoretycznych omawiano cel i zadania pracy świetlicowej, oraz przeprowadzono kontrolę dotychczasowej akcji świetlicowej.

Wykazały one, iż w akcji tej należy pilnie zwracać uwagę na rozwój prac i ich oświatowo wychowawczy kierunek, aby świetlica była naprawdę placówką oświatową, a nie miejscem tańców i zabaw nie mających żadnych głębszych podstaw.

Świetlica musi być pierwszym ośrodkiem zwalczającym analfabetyzm, przez nią bowiem najłatwiej dotrzemy do każdego człowieka, a więc i analfabety. Ona przygotowuje do życia społecznego, krystalizuje charaktery, wychowuje pełnowartościowego społecznego człowieka.

Dokonyuje się to w ciągu całej pracy świetlicowej przez różne formy racjonalnie prowadzone. Chodzi tylko o to, aby prowadzący świetlicę zdawał sobie dokładnie sprawę, że każde nawet najbłahsze zajęcie w świetlicy należycie prowadzone może realizować wymienione cele i dlatego każda forma pracy jest równie ważna i każda winna być w świetlicy prowadzona.

Kursy 2-tygodniowe nie mogły oczywiście wyczerpać wszystkich zagadnień dotyczących pracy świetlicowej, mamy jednak nadzieję, że były one bodźcem do dalszej żmudnej pracy i skierowały ją na jednolity tor.

Powiatowa Poradnia Świetlicowa przy Inspektoracie Miejskim w Krakowie zorganizowała cykl wykładów z zakresu prac świetlicowych dla przodowników organizacji młodzieżowych.

Celem zaznajomienia ogółu społeczeństwa z wynikami prac świetlicowych, oraz dania młodzieży możliwości wyżycia się w śpiewie, tańcu i zabawie kulturalnej, zorganizowano w miesiącach maju i czerwcu różnego rodzaju zloty zespołów świetlicowych jak:

1) zloty gminne lub rejonowe, w których brały udział zespoły danej gminy lub kilku gmin razem,

2) zloty powiatowe obejmujące swoim zasięgiem cały powiat,

3) zloty regionalne, w których brały udział zespoły świetlicowe danego regionu, a więc w skład regionu krakowskiego weszły powiaty: Kraków powiat i miasto, Miechów, Bochnia, do regionu podhalańskiego należały powiaty: Nowy Sącz, Nowy Targ, Limanowa i Myślenice, region tarnowski obejmował powiaty Tarnów, Brzesko i Dąbrowa Tarnowska i region zachodni powiaty Biała, Chrzanów, Olkusz, Wadowice i Żywiec.

Gminne zloty organizowali nauczyciele lub kierownicy szkół powszechnych, wyznaczeni na t. zw. gminnych instruktorów O. i K. D. z racji swojej wybitnej pracy oświatowej, którzy stwarzali gminne komitety zlotu, wciągając w ten sposób do współpracy wszystkie miejscowe instytucje i organizacje.

Pewnego rodzaju odmianą były tegoroczne zloty regionalne przynoszące nam całą masę nowych doświadczeń w tej dziedzinie.

Wymienione poprzednio regiony organizowały zlot w jednej z dawnych miejscowości i tak:

1) Region Krakowski — w Bieżanowie pod Krakowem,

2) Region Podhalański — w Zakopanem w ramach „Wiosny w Zakopanem“;

3) Region zachodni — w Białej Krakowskiej;

4) Region tarnowski — w Brzesku koło Tarnowa.

Organizację każdego zlotu prowadzili podinspektorzy O. i K. D. wyznaczeni przez Kuratorium Szkolne.

Dotychczas odbyły się trzy zloty regionalne w Brzesku, w Biezanowie i w Zakopanem, które dały pozytywne wyniki.

Zlot w Biezanowie wprowadził rzecz nową w postaci wspólnych występów kilku lub kilkunastu zespołów wykonujących te samą inscenizację, śpiew czy taniec.

Ogólną organizacją zlotów regionalnych zajmowały się specjalnie do tego powołane Komitety Zlotu, którym przewodniczył starosta powiatowy lub Inspektor Szkolny.

Dodatnią cechą zlotu regionalnego są wspólne przeżycia wielkiej masy młodzieży zebranej z różnych stron i dzielnic, co wywołuje silne poczucie jedności między młodzieżą wsi i miast, a co jest jednym z naszych celów wychowawczych.

W tym roku zloty dawały obraz wszystkich form pracy świetlicowej, urządzając w mniejszym lub większym stopniu wystawę prac czytelnicznych. Naturalnie jak na początku były

one jeszcze b. skromne, jednak dały dowód, że świetlice nie tylko bawią się, ale prowadzą pracę oświatową w całym tego słowa znaczeniu.

Pisząc o zlotach świetlicowych trzeba wyrazić pełne uznanie i podziękowanie za ciężką i pełną poświęcenia pracę wszystkim podinspektorom O. i K. D., a zwłaszcza kierownikiem organizacyjnym, instruktorom okręgowym, instruktorom gminnym i nauczycielstwu, które po zwyczajnych swoich zajęciach nieraz do późna w noc pracowało w świetlicy, mając na względzie tylko dobro młodzieży i jej wychowanie.

Ob. Ob. Inspektorom Szkolnym należy się podziękowanie za pozytywne ustosunkowanie się do tych prac i w wielu wypadkach intensywną współpracę i opiekę nad ich organizowaniem.

Reasumując, wyniki tegorocznych prac świetlicowych można stwierdzić że dokonaliśmy wiele. Obraliśmy odpowiedni kierunek prac, rozwinęliśmy wszystkie formy i zachęciliśmy młodzież do organizowania świetlic oraz przekonaaliśmy ogół społeczeństwa o wartości prac świetlicowych.

Pozostaje jeszcze wiele, ale powoli wykonamy wszystko, jeżeli od jesieni znowu z tym samym zapalem zabierzemy się do dalszej pracy.

wiz. M. Gągola

Rola nauczycielki w ruchu kobiecym

Wielkie przemiany, jakie nastąpiły u nas po wojnie zastały szerokie masy kobiece nieprzygotowane. Choć kobiety polskie uzyskały już w 1918 r. prawa wyborcze, które były uważane za „kopułę“ równouprawnienia, to jednak większość kobiet we wnętrzu swoim nie uległa zmianie, a przedwrześniowa demokracja burżuazyjna z kliką senatorów na czele nie uczyniła nic, ażeby szerokie rzesze kobiet z ludu i proletariatu oświecić i podnieść do roli świadomych wychowawczyń nowego pokolenia i obywaterek.

Polska Ludowa, powołała cały lud bez różnicy płci do budowy lepszego jutra opartego na równości, wolności i sprawiedliwości społecznej.

Przed kobietą polską otworzyły się duże możliwości pracy zawodowej, naukowej, społecznej i politycznej. Ale nawet ta skromna pracownica, która wysiłek swojej pracy poświęca własnemu gospodarstwu, jest w nowej rzeczywistości bardzo doceniana, jako wychowawczyni nowego pokolenia, jako szafarka większej części naszego dochodu społecznego i jako równouprawniona obywatelka, która swoją kartkę wyborczą może zaważyć na losach kraju, a przez to nieraz i na losach świata.

Dlatego czynniki państwowe i społeczne tak wielką wagę przypisują masowemu ruchowi kobiecemu, który reprezentuje Liga Kobiet.

Nowe warunki ekonomiczno-społeczne powołały do życia nową, chociaż na starych tradycjach opartą organizację.

Liga Kobiet zrzesza pod swoimi sztandarami olbrzymie masy kobiet, nie wnikając w różnice poglądów, cenzusu naukowego lub majątkowego.

W jej szeregach kroczą: profesorka uniwersytetu obok analfabetki, dozorczyńni obok właścicielki kamienicy, bezpartyjna obok członkini partii.

Co łączy kobiety o tak rozpiętej skali poglądów i wykształcenia? Łączą je potrójne cele: czysto kobiece, narodowe i ogólnoludzkie. Ta demokratyczna masowa organizacja stoi na straży wszystkich postulatów kobiecych, dąży do uaktywnienia wszystkich rąk i umysłów kobiecych dokoła wielkiego dzieła odbudowy i przebudowy naszej Ojczyzny, a wreszcie, jako reprezentantka kobiet polskich w Międzynarodowej Demokratycznej Federacji Kobiet, walczy z 80-cioma milionami kobiet innych krajów o pokój, demokrację i sprawiedliwość na całej kuli ziemskiej.

Nikt lepiej nie zna braków w rozwoju umysłowym, w społecznieniu i upolitycznieniu kobiet, od nauczycielek, które codziennie przez całe życie są w najbliższym kontakcie z matkami. One wiedzą najlepiej jak często dom wypacza przez nieumiejętne wychowanie charakter dziecka, jak często dom przeszkadza w pracy wychowawczej nauczyciela. Nieuświadomiona kobieta utrudnia każdą masową akcję, która zmierza do podniesienia stanu zdrowotnego, etycznego lub umysłowego i staje się kulą u nogi w dążeniu ogólnym do postępu.

Nauczycielki wielkich i małych miast, zaniedbanych dzielnic robotniczych, zapadłych odludnych wiosek już przez sam charakter swojej pracy były awangardą ruchu kobiecego. Były one pionierkami pracy oświatowej i społecznej wśród kobiet.

I dziś z domu nauczycielki promieniuje światło na liczne chaty wiejskie, ale podwójna byłaby korzyść, gdyby wysiłki szlachetnych jednostek skoordynowane były z wszechstronną akcją Ligi Kobiet i dlatego najserdeczniej zapraszamy wszystkie koleżanki zatrudnione w szkolnictwie, do pracy w jednym szeregu: „za zmarnowane wczoraj, za dziś spóźnione i za lepsze jutro“.

Realizujemy razem testament Zmichowskiej, Konopnickiej i Orzeszkowej i pamiętajmy, że każda nowa członkini Ligi Kobiet pomnaża międzynarodowe szeregi bojownic o sprawiedliwy i trwały pokój na świecie.

Mgr Matiaszowa

KRONIKA

Kurator OSK. dr Stefan Białas odbył 6. IV. br. konferencję z przedstawicielami organizacji w sprawie uzgodnienia prac w zakresie prac świetlicowych i samokształceniowych domów społecznych. Kurator OSK. przeprowadził inspekcję Liceum Pedagogicznego III, Państw. Gimn. w Krakowie, Państw. Liceum Ogólnokształcącego w Bochni oraz Internatu.

W dniach od 22—25 kwietnia Kurator OSK. wziął udział w ogólnopolskim Zjeździe Kuratorów w Warszawie.

W miesiącu maju w związku z reorganizacją roku szkolnego 1948/49 Kurator OSK. wyjechał do Słomnik, Miechowa, Charsznicy, Wolbromia i Olkusza. Nadto uczestniczył w maturze w I Państw. Gimnazjum i Liceum w Krakowie oraz odbył inspekcję Szkoły Mechanicznej i powszechnej w Sułkowicach.

Z ZAKRESU SZKOLNICTWA POWSZECHNEGO

Nacz. Wydziału mgr Tumidajski wziął udział w szeregu konferencji zorganizowanych przez Wydział, oraz w dwóch konferencjach w Ministerstwie Oświaty zorganizowanych w kwietniu i maju w sprawie reformy szkolnej.

W dniach 5 i 6 kwietnia br. odbyła się dwudniowa konferencja Inspektorów szkolnych poświęcona w całości zagadnieniu Wychowania Fizycznego w szkole podstawowej. Na konferencji był obecny delegat Ministerstwa Oświaty Biura Służby Polsce wizytator Denisiuk Ludwik. Konferencję otworzył Kurator dr Stefan Białas podkreślając w swoim przemówieniu konieczność większej dbałości o zdrowie młodzieży szkolnej i zapewnienia jej jak najkorzystniejszych warunków wszechstronnego rozwoju. W dalszym toku konferencji wygłosił dr. Józef Figna, Naczelnik Ref. WF. KOSK. referat „Powsz. Org. młodzieży Służba Polsce“, wykazując jej wielki walory społeczno-wychowawcze. Delegat Ministerstwa Oświaty wiz.

Denisiuk referował sprawę współpracy Inspektorów z Biurem S. P., władzami administracyjnymi i partiami politycznymi w celu uzyskania jak najdalej idącej pomocy, w zakresie poprawienia warunków pracy dla Wychowania Fizycznego młodzieży. Podstawowy referat: „Wpływ szkoły na zdrowie dzieci, popośpolite deformacje i ich przyczyny“, ilustrowany rysunkami i pokazem lekcji ćwiczeń gimnastycznych wywołał ożywioną i długą dyskusję, w której stwierdzono konieczność bliższego wglądu w organizację pracy szkolnej i zwrócenie uwagi na racjonalne prowadzenie ćwiczeń ruchowych, jako jedyne go środka regulującego powstanie złych pozycji nawykowych w szkole. Omówiono również znaczenie WF. dla zdyscyplinowania młodzieży i wyrobienia karności społecznej.

Konferencję zamknął naczelnik Wydziału Szk. podst. mgr Tumidajski wzywając ob. ob. Inspektorów do dopilnowania na terenie powiatów właściwego wykonania programu WF. w szkołach i zapewnienia temu działowi pracy należytego dozoru.

W dniach 7 i 8 kwietnia br. odbyła się w Krakowie konferencja Instruktoerek wychowania przedszkolnego ze wszystkich powiatów Okręgu Szk. Krak. Konferencję otworzył Nacz. mgr. Tumidajski. Prowadziła ją wiz. Dipplo-wa. Konferencja w pierwszym rzędzie była poświęcona opracowaniu materiałów organizacji wychowania przedszkolnego dla Sejmowej Komisji Oświatowej.

Od 18—21 maja br. odbywały się w Krakowie obrady inspektorów i podinspektorów szkolnych. Po zagajeniu przez nacz. mrg. Fr. Tumidajskiego Kurator OSK. dr. Stefan Białas wygłosił referat „Pedagogika w Polsce Ludowej“, w którym podkreślił konieczność powiązania pedagogiki z dzisiejszymi warunkami politycznymi, społecznymi i gospodarczymi. Organizacja i ustrój szkolnictwa muszą

być odzwierciedleniem potrzeb społeczeństwa, a ściślej mówiąc klasy społecznej, która te potrzeby reprezentuje. Następnie wiz. Tomaszewicz omówił sprawy: „Realizacji wychowania w szkole w duchu ideologii demokratycznej i organizacji uczniowskich”. Potem Inspektorzy Szkolni złożyli sprawozdania. W drugim dniu obrad Kurator dr. Stefan Białas wygłosił referat na temat: „Usprawnienie działalności władz szkolnych I Instancji oraz czynności kancelaryjne kierowników publicznych szkół powszechnych”. Następnie wiz. mgr. Sidorowicz mówił o wytycznych, którymi winien kierować się Inspektor Szkolny przy opracowywaniu sieci szkolnictwa w swoim powiecie i o sprawach dotyczących budownictwa szkolnego. Nacz. Rajczykowski omówił zagadnienie analfabetyzmu i zadania Inspektorów Szkol. w tej dziedzinie. Po południu prof. dr. Sieradzki wygłosił referat pt. „Materializm historyczny”. Ostatni dzień obrad był poświęcony przede wszystkim sprawom organizacyjnym. Nacz. mgr. Tumidański wypowiedział swe uwagi o doborze kierowników i gospodarce etatami nauczycielskimi oraz przedstawił organizację roku szkolnego 1948/9.

Wizytacje i konferencje

Wiz. Dippłowa zwizytowała w kwietniu w towarzystwie prezydenta m. Krakowa przedszkole przy ul. Czarodziejskiej Barskiej, i Twardowskiego w Krakowie oraz przedszkole przy ul. Warszawskiej. W przeciągu kwietnia przeprowadziła konferencje okręgowe instruktorów wychowania przedszkolnego w Krakowie, uczestniczyła w konferencji Sejmowej Komisji Oświatowej oraz w konferencji wizytatorek wychowania przedszkolnego w Warszawie. Ta ostatnia była poświęcona zagadnieniom dokształcania w ramach akcji szkoleniowej letniej kwalifikowanych wychowawczyń przedszkoli. Od 10—15 maja wiz. Dippłowa uczestniczyła w kursie-konferencji wizytatorek wychowania przedszkolnego w Rabce, poświęconej opracowaniu programów dla przedszkoli.

Wiz. Mgr. Sidorowicz w okresie od 20—26 kwietnia przeprowadził wizytację Inspektoratu Szkolnego w Brzesku, a od 12—15 maja wizytował prywatne szkoły powszechne na terenie m. Krakowa.

Wiz. Tomaszewicz przeprowadził w przeciągu maja wizytację powiatu krakowskiego: Biura Inspektoratu, oraz szkół w Rząsce, Krzyszkowicach, Jurczycach, Krzesławicach.

Wiz. Starzecki na dni od 5—28 kwietnia br. był delegowany na kurs pracowników pedagogicznych i pielęgnarskich sanatoriów dziecięcych z całej Polski. Kurs ten odbył się w Rabce i Zakopanem. W dniu 22 maja odbył wyjazd do Zakładu Przeciwwąglowego w Witkowicach wraz z delegatem ONZ mr. Platt i wiz. minister. ob. Kirejczykiem.

Z ZAKRESU SZKOLNICTWA ŚREDNIEGO

Nacz. Wydz. Danek odbył w kwietniu wizytację Państw. Gimnazjum i Lic. w Bochni. Naczelnik przewodniczył przy maturach w Gimnazjum i Lic. SS. Urszulanek w Krakowie i w Państw. Gimnazjum i Liceum w Jaworznie. W przeciągu kwietnia i maja wiz. Szediwy przeprowadził wizytacje Państw. Gimnazjów i Liceów w Krakowie, w Brzesku, w Tarnowie oraz przewodniczył przy egzaminach dojrzałości w III Państw. Gimn. w Tarnowie. Wiz. Wolański wizytował Pryw. Gimn. w Andrychowie, Jordanowie, Rabce i przewodniczył przy egzaminach dojrzałości w Wadowicach (klasy semestralne), Kętach i Białej.

Wiz. Żytyński odbył wizytacje w Pryw. Gimn. i Lic. OO. Cystersów w Szczyrzycach, Pryw. i Państw. Gimnazjum w Nowym Targu, Państw. Gimnazjum i Liceum V w Krakowie, Samorządowym Gimnazjum w Limanowej i Ujanowicach oraz przewodniczył w egzaminach dojrzałości w III Państw. Liceum w Krakowie, Państw. Liceum I w Nowym Sączu i Liceum Pedagog. w Limanowej. Wiz. Chrzanowska zwizytowała Państw. Gimnazjum i Liceum IX, XI, X, III w Krakowie i przewodniczyła w egzaminach dojrzałości w Pryw. Liceum w Kalwarii, IX Państw. Liceum w Krakowie.

Ośrodki dydaktyczno-naukowe

Ośrodki (ogniska) języka francuskiego i angielskiego zorganizowały w dniach 1—19 kwietnia kursy dydaktyczno-naukowe tych języków. W kwietniu odbyły się w Krakowie konferencje rejonowe następujących ognisk: krajoznawstwa, geografii, rysunków, chemii, matematyki, j. polskiego. W przeciągu maja zaś ognisk: nauki o Polsce i świecie współczesnym, historii, j. rosyjskiego, łaciny, biologii. Na prowincji zorganizowano konferencje ogn. rysunków: 30 kwietnia w Chrzanowie, 7 maja w Tarnowie.

Wystawy szkolne

Celem uczczenia święta 1-go maja młodzież Państw. Gimnazjum i Liceum IX im. J. Hoene-Wronskiego zorganizowała wystawę, w której w szczególności został uwzględniony dział słownoznawstwa.

Kierownictwo Gimnazjum SS. Urszulanek urządziło wystawę prac uczennic, obrazującą wykonanie planu 3-letniego.

Konferencje

W dniach 28 i 29 maja odbyła się w Krakowie konferencja Dyrektorów Szkół Średnich Ogólnokształcących Okręgu Szkolnego Krakowskiego. Otwarcia jej dokonał Nacz. Dr. Danek, po czym Kurator OKSK. Dr. Białas wygłosił referat pt. „Pedagogika w Demokracji Ludowej” a prof. Dr. Sieradzki referat pt. „Materializm historyczny”. Następnie Nacz. Dr. Danek mówił o „Podstawowych założeniach reformy szkolnej”. Głównym tematem rozważań była organizacja przyszłego roku szkolnego.

Z ZAKRESU OŚWIATY I KULTURY DOROSŁYCH.

W ramach prac organizacyjnych Wydziału O. i K. D. odbyły się dwie konferencje w kwietniu i maju pod przew. Nacz. Rajczykowskiego. 6 kwietnia z polecenia Ministerstwa Oświaty odbyła się **Konferencja Koordynacyjna** przedstawicieli Zarządów wszystkich organizacji polit. społ. młodzieżowych: zawodowych na szczeblu wojewódzkim. W konferencji przewodniczył Kurator O. S. K. dr. Białas. Referaty wygłosili wizytatorowie: ob. ob. Gagolowa, Kucharska, Zygmunt. Celem zebrania było uzgodnienie programów i polityki oświatowej dorosłych we wszystkich formach pracy. Dla usprawnienia prac obecni przedstawiciele zgłosili kandydatów do poszczególnych sekcji jak: kształcenia analfabetów, czytelnictwa i samokształcenia, form artystycznych.

W kwietniu Wydział O. i K. D. przygotował Święto Oświaty. W związku z tym na dzień 15 kwietnia zwołano **Konferencję** przedstawicieli organizacji polit., społ. i zawod. oraz podinspektorów szkolnych, O. i K. D., **na której wyłoniono Wojewódzki Komitet Święta Oświaty**, które w tym roku nosiło hasło walki z analfabetyzmem. Przewodniczył w konferencji Kurator OSK. dr. Białas, Nacz. Rajczykowski przedstawił stronę organizacyjną walki z analfabetyzmem, a wiz. Zygmunt złożył sprawozdanie z wyników rejestracji analfabetów i osiągnięć Kursów dla analfabetów.

W czasie **Święta Oświaty** od 2. V. do 4. V. odbył się szereg uroczystości. 2. V. została urządzona **Akademia w TUR**, na której Kurator O. S. K. dr. Białas w swym przemówieniu podkreślił, że Polska Ludowa nie może tolerować niezawinionego kalectwa duchowego ludzi pracy. Przedstawiając w historycznym ujęciu stan analfabetyzmu w Polsce przedwojennej a obecnej, Kurator podkreślił konieczność zmobilizowania całego społeczeństwa do walki z tą klęską społeczną.

Na ten ważny temat wygłosił Kurator przemówienie przed mikrofonem Pol. Radia. Nacz. Rajczykowski, wiz. Zygmunt i wiz. Witek umieścili artykuły w prasie.

2. V. zostało dokonane uroczyste **otwarcie Centralnej Czytelni S. D.**, na którym wiz. Kucharska wygłosiła referat „Przez czytelnictwo do postępu myśli demokratycznej”. Nadto odbył się szereg imprez, m. in. Inspektorat Szkolny Miejski urządził wieczór artystyczny. W celu pomocy analfabetom P. Z. W. S. zadeklarowało 2.000 zeszytów i 117 elementarzy.

W związku z **złotami świetlicowymi** odbyły się Konferencje Komitetów regionalnych w Krakowie i Miechowie i Komit. pow. w Wadowicach, w których z ramienia K. O. S. K. brała udział wiz. Gagolowa.

Złoty świetlicowe odbyły się w maju w następujących miejscowościach: Wadowicach, Brzesku i Bieżanowie.

Pod kierunkiem ob. wizytator Kucharskiej na zlocie w Bieżanowie zorganizowana była wystawa czytelnictwa i samokształcenia w oparciu o gazetę. Rozwiązano dwa tematy: **Ziemię Odzyskaną** i **Wiosnę Ludów**. Prace świetlicy powszechnej w Ludwinowie umieszczone na tej wystawie zasłużyły na specjalne uznanie. Na wystawie poważnie prezentowało się stoisko Spółdzielni Wyd. „Czytelnik”. Ujęto na nim programowo całą akcję wydawniczą i oświatową spółdzielni.

Wizytacje

Ob. Naczelnik Wł. Rajczykowski wizytował w czasie od 7 do 10 kwietnia br. Inspektorat Szkolny w Myślenicach. Z prac oświaty dorosłych na specjalne wyróżnienie zasługuje chór w gromadzie Rudnik, składający się z miejscowej młodzieży rolniczej.

Ob. Wizytator Witek Michał przeprowadził wizytacje prywatnych średnich szkół dla dorosłych w Krakowie ZNP, TUR i ZZK oraz Inspektorat Szkolny i powiat bocheński.

Ob. Wizytator Zygmunt Tadeusz przeprowadził wizytację powiatu brzeskiego, miechowskiego, Szkołę Pracy Społecznej w Krakowie przy ul. Smoleńsk 7.

Ob. Wizytator Mgr. Kucharska Teodozja przeprowadziła wizytację Inspektoratu Szkolnego i powiatów — Biała Krak., Nowy Targ.

Ob. wizytator Gagolowa Michałina odbyła 18 wyjazdów w teren do powiatów: krakowskiego, miechowskiego i wadowickiego, bocheńskiego celem przeprowadzenia prób złotu regionu krakowskiego i powiatowych.

Egzaminy dojrzałości. Ob. Wiz. Witek Michał przewodniczył w egzaminach dojrzałości w Liceum Ogólnokształc. w Starym Sączu od 27—28 maja br.

Wykłady z zakresu oświaty dorosłych przeprowadzili ob. ob. Naczelnik i wizytator wydziału w zakładach Kształcenia Nauczycieli: w Bochni, Białej, Krakowie, Myślenicach, Zakopanem.

Z ZAKRESU KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI

Konferencja Pedagogiczna. W dniach 7 i 8 maja Kierownictwo Ogniska Metodycznego Pedagogiki łącznie z Wydziałem K. N. zorganizowało w Krakowie zjazd Dyrektorów i Nauczycieli Zakładów Kształcenia Nauczycieli. Po zagajeniu przez Naczelnika Wydz. K. N. ob. Gruszeckiego — Kurator O. S. K. dr. Białas wygłosił referat inauguracyjny, w którym przedstawił problem wychowania na przestrzeni wieków aż po dzień dzisiejszy, wykazując wady ujmowania zagadnień pedagogicznych z punktu widzenia minionych systemów filozoficznych i socjologicznych.

Prof. Dr. Sieradzki wygłosił referat „Materializm historyczny” z nawiązaniem do dzisiejszych potrzeb w nauce historii, zaznaczając, że należy w dzisiejszej szkole podkreślić dzieje ruchów społecznych z szczególnym uwzględnieniem materializmu historycznego.

Prof. Dr. Mysłakowski mówi o „Stanie wychowania i pedagogiki w Polsce Ludowej“, Dr. Dobrowolski prezydent m. Krakowa o polskiej sprawie w okresie „Wiosny Ludów“, Nacz. Gruszecki o „Zarządzeniach i wytycznych pracy w Zakładach K. N.“.

W trzecim dniu obrad konferowały oddzielnie sekcje praktyki pedagogicznej i sekcje wychowania przedszkolnego.

Z ZAKRESU OPIEKI NAD DZIECKIEM

W kwietniu i w maju odbyły się **Konferencje nauczycieli opiekunów w sprawie rodzin zastępczych**. Konferencje miały miejsce w Miechowie i Nowym Sączu. — Miesiące wiosenne były poświęcone pilnemu **szkoleniu kierowników**, wychowawców i intendentów, **kolonii letnich**. Odbyły się 3 turnusy szkoleniowe.

W dniach 19—25 kwietnia Wojewódzka Komisja dla Spraw Kolonii Letnich przy Kuratorium zorganizowała **Tydzień Dziecka**, który wypełnił szereg imprez zorganizowanych przez dzieci i dla dzieci. Około 700 dzieci rekrutujących się z przedszkoli, szkół powszechnych, Domów Dziecka wzięło udział w poranku „Dzieci dla dzieci“, który odbył się w teatrze im. J. Słowackiego. Przy ul. Krowoderskiej została otwarta przez Kuratora Okr. Szk. Krak. dr. Białasa wystawa Prac Dzieci Domów Dziecka, Świetlic i Przedszkoli. Przy ul. Skalecznej w obecności Kuratora O. S. K. została otwarta wystawa prac dzieci z 69 przedszkoli krakowskich. W tymże gmachu odbywały się lekcje pokazowe z zakresu zajęć i prac przedszkolnych. W związku z aktualnymi zagadnieniami dziecięcymi referaty wygłosili: mgr. Chmielińska, dyr. Grzegorzewska, sędzia Kempisty, dr. Groer, dyr. Krakowski.

Od 18—21 maja trwała **konferencja Kierowników państwowych, samorządowych i społecznych domów dziecka oraz kierowników domów turnusowych**. Otwarcia konferencji dokonał nac. inż. Nawrocki. Program wypełniły referaty ideowo-polityczne mgr. Tęczy, mgr. Nowaka. Delegatki Ministerstwa Oświaty ob. Chmielińska i ob. Zbyszewska zapoznały zebranych z koniecznością związania młodzieży z aktualnymi zagadnieniami Polski Ludowej i systematycznego zorganizowania dnia w domu dziecka. Uczestnicy Konferencji oglądali i omówili pokazy czterech świetlic młodzieżowych w Krakowie.

Z ZAKRESU BIBLIOTEK

24. V. w gmachu Kuratorium O. S. K. została zorganizowana w porozumieniu z Urzędem Wojewódzkim **Konferencja dla Kierowników Bibliotek Powiatowych**. Tematem obrad było omówienie aktualnych spraw w zakresie organizowania pracy bibliotecznej.

W trosce o upowszechnienie czytelnictwa poprzez akcję bibliotek samorządowych Wydział Powiatowy w Bochni zorganizował 28 maja **konferencję bibliotekarzy powiatu bo-**

cheńskiego. Otwarcia jej dokonał miejscowy starosta mgr. Wolf. Obrady dotyczyły głównie czytelnictwa i jego wpływu na kulturalny i materialny rozwój wsi. Z licznych wypowiedzi wynikało, że ruch czytelniczy został w powiecie rozbudzony, lecz brak jest odpowiedniej ilości książek (zwłaszcza dla młodzieży) na jego zaspokojenie.

Z ZAKRESU HARCERSTWA

W dniach 8 i 9 kwietnia hm. Kluskowa instr. harc. KOSK. odbyła lustrację hufca harcerek w Oświęcimiu. Wizytowano II-gą drużynę harc. w Państw. Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym w Oświęcimiu. Tematem zbiórki była pogadanka o Ziemiach Zachodnich. Odbyto konferencję z dyrektorem szkoły i stwierdzono, że współpraca z innymi organizacjami młodzieżowymi na terenie szkoły przedstawia się dobrze. Prócz tego uczestniczono w Konferencji urządzonej staraniem Inspektora Szkolnego w celu wyjaśnienia instrukcji odnośnie kolonii letnich. Celem uzgodnienia spraw dotyczących akcji letniej z wytycznymi Komendy Chorągwi odbyła się rada hufca.

Z okazji uroczystości patrona Harcerstwa św. Jerzego oraz z okazji poświęcenia sztandaru 5. V. Drużyny Harcerzy im. Zawiszy Czarnego przy szkole im. J. Matejki odbyła się w Podgórzu 25. IV. podniosła uroczystość harcerska. Po uroczystej mszy św. aktu poświęcenia sztandaru dokonał J. Em. Ks. Kardynał Sapięha. Po nabożeństwie odbyła się defilada młodzieży harcerek z kilkudziesięcioma Pocztaami Sztandarowymi, po której nastąpiło wręczenie sztandaru i liczne przemówienia.

W czasie od 15. IV. do 4. V. (Instr. harc. KOSK. Sypniewski odbywał **wyjazdy służbowe w sprawach Powszechnej Organizacji „Służba Polsce“** do miejscowości: Bochnia, Brzesko, Okocim, Limanowa, Nowy Sącz, Nowy Targ, Tarnów i Wadowice.

Od 1—3 maja odbywała się w Warszawie **Konferencja Kierowniczek obozów drużynowych**. Z ramienia Kuratorium wzięła w niej udział Instr. harc. KOSK. Hm Kluskowa.

W maju Instr. Harc. Sypniewski dokonał **wizytacji jednostek harcerek** i odbył konferencję z opiekunami dwu drużyn harc. w Myślenicach, konferencję z kierownikiem szkoły podst. w Piaskach Wielkich, lustrację drużyny harc. w Państw. Domu Dziecka w Sieborowicach, złożoną z wychowanków zakładu, konferencję w Krzeszowicach z dyrektorem państw. Zakładu Naukowo-Wychowawczego i dyrektorem Gimnazjum i Liceum ogólnokształc. w sprawie pracy drużyn w tegorocznej akcji letniej w HSP.

W okresie od 15—17. V. Komenda Hufca Harcerzy Kraków—Podgórze zorganizowała w Myślenicach **kurs przodowników kulturalno-artystycznych Harcerskiej S. P.** W kursie wzięli udział harcerze uczniowie szkół podsta-

wowych i średnich. Program kursu objął: śpiew, żywe słowo, zdobnictwo, cel i zadania HSP.

W dniu 31. V. br. w Krakowie odbyła się **odprawa instruktorów i instruktorek ZHP.**, zwołana przez Prezydium Wojew. Komitetu Jedności Młodzieży w porozumieniu z Krakowską Komendą Chorągwi. Z ramienia Komendy Głównej ZHP. referat o nowych zadaniach harcerstwa w Polsce wygłosiła sekr. Gen. ZHP. poseł Lewińska. W imieniu władz oświatowych przemawiał Kurator dr. Białas, a w imieniu partii politycznych dr. Sieradzki.

Z ZAKRESU SŁUŻBY POLSCE

23. V. odbyła się koncentracja Hufców szkolnych PW. „Służba Polsce”. Na terenie Krakowa koncentracja trwała cały dzień. Hufce PW. i PKW. odbyły się ćwiczenia, w czasie których odbywała się wizytacja z woj. Komendy SP. i Kuratorium OSK.

Od 10—22. IV. trwała we Wrocławiu **Konferencja delegatów Ministerstwa Oświaty i delegatów Kuratoriów Okręgów Szkolnych.** Pierwszy dzień Zjazdu był przeznaczony na zwiedzanie wystawy Ziemi Odzyskanych oraz obiektów sportowych, na których młodzież ma wystąpić w popisach. W drugim dniu omó-

wiono program poszczególnych występów. Kurator KOSK. wiz. Mitusiński zaprojektował grupę 600 dziewcząt, która odtańczyłaby krakowiaka i mazura w strojach regionalnych. Wyjaśnił, że OSK. może wystąpić z bogatszym programem, ale potrzebny jest obóz przygotowawczy. Ostatecznie ustalono następujące grupy Kuratoriów i terminarz występów na wystawie.

1. Kuratorium Warszawa, Gdańsk, Olsztyn, Szczecin. Termin pokazu 23—27. VIII.

Kuratorium Kraków, Kielce, Rzeszów, Lublin, termin pokazu 9—13. VIII.

Kuratorium Łódź, Katowice, termin pokazu 16—21. VIII.

Kuratorium Toruń, Poznań, termin pokazu 2—6. VIII.

Kuratorium Wrocław, termin pokazu 6—11. IX.

Poszczególne zespoły mają liczyć 1.000 młodzieży, 20 nauczycieli opiekunów. Nauczyciele będą wynagradzani w/g ryczałtu od 5.000 do 100.000 zł. Każde Kuratorium urządzi 14-dniowy obóz przygotowawczy, a następnie przyjedzie ze swą grupą w wyznaczonym terminie. Generalnym Komisarzem został wybrany wiz. Rzewuski. Wyloniono Komisję. Do sportowej z ramienia KOSK. wszedł ob. Mitusiński, do gospodarczo-finansowej ob. Sypniewski.

OGÓLNE

W kwietniu odbyła się w Krakowie **wspólna konferencja nauczycieli powiatu Krakowskiego należących do PPR. i PPS.** Podczas niej poseł Polewka wygłosił referat: „Rola nauczyciela w etapie jedności klasy robotniczej”. Po dyskusji jaka wywiązała się w związku z wygłoszonym referatem ob. Przybyła odczytała uchwaloną przez zebranych rezolucję stwierdzającą, że nauczyciele powiatu Krakowskiego postanawiają zrealizować uchwały CKW., PPS. i KC. PPR. w sprawie jedności organizacyjnej obu partii na odcinku nauczycielskim. Jako aktywiści na polu oświatowym i wychowawczym wzmogą wysiłki w kierunku szerzenia wśród najszerszych mas ideologii klasy robotniczej dla dobra Ludowej Demokracji.

Okręgowy Zjazd delegatów ZNP.

W dniach 16 i 17 kwietnia odbyły się w Krakowie obrady delegatów ZNP. z OSK., na których był obecny minister oświaty dr. St. Skrzyszewski. Po zagajeniu obrad przez prezesa ustępującego zarządu ob. Serkowskiego zabrał głos min. Skrzyszewski, który powiedział między innymi, że walka o poziom produkcji musi się toczyć nie tylko w kopalniach i fabrykach, ale również w szkołach i uczelniach. Władze oświatowe będą nadal sprzyjać upolitycznieniu nauczycielstwa i z zadowoleniem konstatują coraz więcej mnożące się fak-

ty wstępowania nauczycieli w szeregi zblokowanych partij demokratycznych. Mówca zwrócił uwagę na doniosłość ścisłej współpracy władz oświatowych i ZNP. Następnie zabrali głos przedstawiciele partij, Zw. Zaw. i i. W drugim dniu obrad zostały odczytane sprawozdania z działalności poszczególnych sekcji, oraz dokonano wyboru nowego zarządu w osobach: Jan Warda — prezes, oraz kierownicy wydziałów: organizacyjnego — dr. M. Pawłowski, pedagogicznego — J. Burda, obrony prawnej — prof. Ingłot, finansowego — mgr. J. Czekał, pracy społecznej — dr. M. Sieradzka. Przewodniczącym Komisji Kontrolującej wybrano ob. Głębowicza, sądu organizacyjnego — dr. Florczyka.

W maju odbył się **II-gi Krajowy zjazd delegatów ZNP.** w Poznaniu. Do Kongresu został wystosowany list przez Prezydenta Bieruta. Na obrady przybyli przedstawiciele rządu z premierem Cyrankiewiczem i min. Oświaty dr. Skrzyszewskim na czele.

W dniu 15 czerwca odbyła się w Żywcu **Powiatowa Konferencja Zw. Naucz. Pol.,** która programem swym objęła między innymi referat Kuratora Okr. Szk. dra Białasa „Pedagogika w Polsce Ludowej”, referat mgr. Tumidajskiego „Nowy ustrój szkolny, oraz rola nauczyciela w szkole współczesnej”. Omówiono plan pracy na rok 1948/49. Na zakończenie zebrani nauczyciele w liczbie 365 osób uchwa-

lili w związku z wystąpieniem Papieża następującą rezolucję:

Nauczycielstwo powiatu żywieckiego zorganizowane w ZNP. protestuje przeciwko politycznemu wystąpieniu Papieża Piusa XII. godzącemu w poczucie sprawiedliwości dziejowej i nasze niezaprzeczalne historyczne prawa do granic na Odrze, Nysie i Bałtyku. Tak więc Papież zgodnie z wytycznymi imperializmu amerykańskiego i angielskiej dyplomacji żąda powrotu Niemców na nasze Ziemie Odzyskane, a więc zwrotu Niemcom tych Ziem. Domaga się tego wbrew Międzynarodowym aktom w Jaltcie i Poczdamie, które założyły fundamenty pod demokratyczny porządek w Europie powojennej czyni to wbrew słuszności historycznej oraz wbrew faktowi, że na tych ziemiach osiedliło się pięć milionów 250 tysięcy Polaków. Ich los jak widać jest Papieżowi obojętny. Watykan milczał, gdy miliony ludzi ginęło w komorach gazowych. Nie wspomniał o tym ani słowa. Watykan uznał zabór ziem polskich przez Hitlera, co znalazło swój wyraz w mianowaniu Niemca Spletta biskupem chełmińskim“.

Na zakończenie zebrani odśpiewali Rotę Kopnickiej.

Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny języka rosyjskiego w Krakowie

Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny Ogniska Języka Rosyjskiego istnieje w Krakowie od 3 lat. Pierwszy rok jego istnienia, rok wyjątkowej pracy organizacyjnej, minął pod znakiem prób i szukania nowych dróg. Rok szkolny 1946/7 upłynął pod hasłem zjednoczenia czynnych nauczycieli języka rosyjskiego i wyszukiwania kandydatów dla obsadzenia miejsc w szkołach podstawowych. Ośrodek pracował (jak też i nadal pracuje) według zasadniczego planu, układanego na początku każdego roku. Biblioteczka Ośrodka, w zeszłym roku jeszcze bardzo szczupła, została uzupełniona podręcznikami rosyjskimi, utworami klasyków, broszurami o życiu w ZSRR. Dobór książek był dosyć przypadkowy, ponieważ zdany był z konieczności na skromny wybór dzieł, którym dysponowały księgarnie krakowskie. Dziś biblioteka Ośrodka liczy ponad 500 tomów (oprócz periodyków).

Wizytacja szkół uwypukliła najaktualniejsze zagadnienia praktyki szkolnej i pozwoliła na znaczne ułatwienie pracy dla nauczycielstwa. Powielono dodatkowe teksty, wymienione w programie. Opracowano najtrudniejsze tematy z historii literatury (literatura Rusi Kijowskiej, folklor, ruch społeczny i literacki lat 60-tych XIX wieku i inne). Ponadto zorganizowano 3 pokazowe lekcje.

W celu spopularyzowania nauki języka rosyjskiego wśród szerokich warstw, odbył się popis uczennic w języku rosyjskim oraz audycja radiowa, w której wzięła udział młodzież szkolna.

Przez rok 1947/48 Ośrodek kontynuował rozpoczęte prace. W pierwszym rzędzie wyszukano (wspólnie z Inspektorem Szkolnym) czynnych nauczycieli-wykładowców języka rosyjskiego i obsadzono wakujące miejsca w 24 szkołach powszechnych. Odbyto z nimi 7 wspólnych zebrań, na których obok kwestii teoretycznych zostały zademonstrowane lekcje pokazowe.

Mniej uwagi niestety poświęcano szkołom zawodowym. Nauczyciele tych szkół uczestniczą wprawdzie w plenarnych konferencjach (dotychczas odbyły się 3), ale głębszej pracy na tym odcinku Ośrodek nie prowadził, a to skutkiem braku czasu. Te luki będą w przyszłym roku uzupełnione.

Ośrodek wspólnie z Towarzystwem Przyjacieli Polsko-Radzieckiej zorganizował w bieżącym roku szkolnym 10 odczytów o pisarzach radzieckich oraz wzięł udział w popularyzowaniu pedagogicznej prasy radzieckiej, drukując recenzje w „Nowej Szkole“. W miesiącu Wymiany Kulturalnej Polsko-Radzieckiej przygotowano bibliografię dla nauczycieli.

Ostatnio Ośrodek opracowuje (a do współpracy wciągnął młodzież) tablice odpowiedników rosyjsko-polskich. Ponadto przygotowuje popis międzyszkolny oraz audycję radiową pt. „Piosenka na lekcjach języka rosyjskiego“.

Z zagadnień metodycznych zostały opracowane następujące: 1. Nauka alfabetu. 2. Opanowanie miękkich głosek w słowie i piśmie. 3. Aktywizacja metod nauczania języka rosyjskiego. 4. Zapoznavanie uczniów z kulturą radziecką na lekcjach języka rosyjskiego.

Nadzieja Modlińska

Bibliografia „Ziem Odzyskanych“

V. Słowiańszczyzna

A. Bibliografia popuralno-naukowa

1. Batowski H. — Współpraca słowiańska. W-wa 46, Pań. Inst. Wyd. s. 103.
2. Batowski H. — Łużyce, zwięzła informacja. K-ów 46, wyd. U. J. — Akad. Górn. s. 14.
3. Bazylewicz K. — Zwycięstwo narodów

słowiańskich w odwiecznej walce z niemiecami najeźdźcami, wyd. Gazety Wolność, 45, s. 16.

4. Becka J. — Przekłady z polskiego w czeskiej literaturze. Inst. Zach. Bibl. Czeska — w przygotowaniu.

5. Burda A. — Wielka godzina Słowian. K-ów 45, s. 15.
6. Czekanowski J. — Polska synteza slawistyczna w perspektywie ilościowej. K-ów 47, Pol. Akad. Umiej. s. 52.
7. Czekanowski J. — Co się właściwie dzieje w Europie. Lublin 46, nak. Tow. Nauk. K. U. L. s. 128.
8. Druker B. — Tradycje przyjaźni demokracji polskiej i rosyjskiej. 1946.
9. Gąsiorowski N. — Historia Bułgarii w zarysie. Pol. Skład. Pomocy Szk. wyd. przedw. s. 109.
10. Goebel W. — Wyspa zapomnianych. P-ń 47, Akad. Zw. Przyjaciół Łużyc „Prołuż“ s. 38, 2 tablice.
11. Grabowski T. St. — Łużycanie, ich walka, klęski ...i triumf. Wrocław 47, wyd. Arct s. 55.
12. Grabowski T. St. — Mato Kosyk, najprzedniejszy poeta dolnołużycki. P-ń 46, wyd. Zach.
13. Grodecki R. — Powstanie polskiej świadomości narodowej. K-ce 46, Inst. Śl. ((Biblioteka Słowiańska) s. 51.
14. Grunwald — symbol jedności Słowian. 46, wyd. Wyd. Agit. i Propagandy, s. 62.
15. Hromadka J. — Opis geograficzno-gospodarczy Czechosłowacji. Inst. Zach. Bibliot. Czesosł.) — w przygotowaniu.
16. Jażdżewski K. — Gdzie była prakolebka Słowian. Wyd. „Wiedza Powszechna“ W-wa 47, s. 36.
17. Kaczmarczyk Z. — Kolonizacja niemiecka na wschód od Odry. P-ń 46, Inst. Zach. s. 267, mapa 1.
18. Kochański W. — Bratni szczep Łużyczan. W-wa 46. P. Zakł. Wyd. Szk.
19. Kornatowski W. — Podstawy polskiej polityki słowiańskiej. W-wa 46, Tow. Przyj. Pol.-Radz. s. 37.
20. Kostrzewski J. — Kultura prasłowiańska, wyd. „Wiedza Powszechna“ W-wa s. 24.
21. Kostrzewski J. — Słowianie zachodni a Niemcy w wiekach średnich, K-ce 46, I. Śl. (Biblioteka słowiańska) s. 43.
22. Kostrzewski J. — Kultura prapolska. P-ń 47, In. Zach. s. 605, ryc. 261.
23. Kostrzewski J. — Biskupin. W-wa 47, Wyd. Turystyki Min. Komunik. s. 20.
24. Kowalski T. Relacja Ibrahima Ibn Jakuba z podróży do krajów słowiańskich. Pol. Akad. Umiej. K-ów, s. 162, tabl. 12.
25. Kowalewski J. — Ludowa Jugosławia. Łódź 46, „Książka“, s. 91, tabl. 1.
26. Krejcek K. — Dzieje literatury czeskiej. Inst. Zach. (Bibl. Czeska) w przygotow.
27. Krofta K. — Nieśmiertelny naród, tłum. Szykowski. In. Zach. (Bibl. Czeska) w druku.
28. Krofta K. — Dzieje Czech, t. I—II Inst. Zach. Bibl. Czeska — w przygotowaniu .
29. Kutrzebianka A. Prusy i Kaszuby. Etnografia polskich grup ludnościowych na Zachodzie. K-ów 45, Pol. Zw. Zach.
30. Lehr-Splawiński T. — Plemiona słowiańskie nad Łabą i Odrą w wiekach średnich. In. Śl. Kat-ce, Wrocław 47, Bibl. Słow. s. 30.
31. Lehr-Splawiński T. — Początki Słowian, K-ów 46, Studium Słowiańskie U. J. s. 72.
32. Lehr-Splawiski. — O pochodzeniu i praojczyźnie Słowian. P-ń 46, In. Zach. s. 238, map. 6.
33. Lehr-Splawiński. — Zagadnienie kaszubskie a plemiona słowiańskie na wschodnim pograniczu Niemiec. K-ów 45, Pol. Zw. Zach.
34. Łużycom wolność. P-ń 46, Wyd. Zach. (zbiór artykułów) s. 76.
35. Maleczyńska E. — Żywot św. Ottona z Bambergu. Wyd. In. Zach. (w druku).
36. Manteufel T. — Słowiańszczyzna pierwotna. K-ów 46, Kamiński s. 43.
37. Marek St.—Korowicz. — Dzisiejsza Czechosłowacja. In. Śl. K-ce 48, s. 35.
38. Matejček A. — Dzieje sztuki czeskiej. In. Zach. Bibl. Czeska w (w przygotowaniu).
39. Michajłow N. — ZSRR. (przekład z rosyjskiego), Wrocław 45.
40. Nosek St. — Słowianie w pradziejach ziem polskich. K-ów 46, wyd. „Pomoce i urządzenia szkolne“ s. 166, ryc. 132, mp. 14.
41. Nosek St. — Znaleźiska w Biskupinie a współczesna kultura ludowa Słowian. Lublin 46, nakł. Tow. Ludoznawcze.
42. Ojczyzna pracy. W-wa 46, nakł. Tow. Przyj. Pol. Radz. s. 28.
43. Piwarski K. — Historia Śląska w zarysie. K-ce, Wrocław 47, s. 448 In. Śl.
44. Plezia M. — Najstarsze świadectwa o Słowianach. P-ń 47, Księg. Akad. s. 58.
45. Polska—Czechy, dziesięć wieków sąsiedztwa. (Praca zbiorowa pod red. Wojciechowskiego Z. K-ce, Wrocław In. Śl. 47, s. 320.
46. Popierowski St. K. — Twórczość literacka narodów południowo-słowiańskich: Lublin 47, Tow. Nauk K. U. L.
47. Problemy Łużyckie. P-ń 46, wyd. P. Z. Z. odbitka ze „Strażnicy Zachodniej“.
48. Rajewski Z. A. — Ziemie Zachodnie w świetle wykopalisk. W-wa 47, P. Z. W. S.
49. Rek T. — Nowa Jugosławia. Łódź 46, Sp. Wyd. „Praca Chłopska“ s. 56.
50. Stachelska I. Kobieta w ZSRR. W-wa 46. Nakł. Tow. Przyj. Pol. Radz. s. 24.
51. Stojanowski K. — O reslawizację wschodnich Niemiec. Wrocław 46, wyd. Komit. Słowiańskiego, s. 30.
52. Stalin J. — O wielkiej wojnie narodowej Związku Radzieckiego. P-ń 45, wyd. gazety „Wolność“ s. 151.

53. Sławski Fr. — Bułgaria. Dzieje piśmiennictwa w zarysie. K-ów 47, wyd. Studium Słow. U. J. s. 42, mp. 1.
54. Szyjkowski M. — Polski romantyzm w czeskim życiu duchowym. Inst. Zach. 47 (Bibl. Czeska) s. 492.
55. Świątkowski H. — Z mego pobytu w ZSRR W-wa 47, nakł. Tow. Przyj. Polsko Radz., s. 38.
56. Widajewicz J. — Weleci. K-ce 46, In. Śl. s. 22, Bibl. Słowiańska.
57. Widajewicz J. — Świętopełk Morawski a Bolesław Chrobry. K-ce 46, Inst. Śl. Bibl. Słow. s. 26.
58. Widajewicz J. — Słowianie zachodni a Niemcy w wiekach średnich. K-ce, In. Śl. Bibl. Słowiańska, s. 43.
59. Widajewicz J. — Studia nad relacją o Słowianach Ibrahima Ibn. Jakuba. K-ów, P.A.U. s. 102.
60. Widajewicz J. — Niemcy wobec Słowian Połabskich. P-ń 46, Inst. Zach. s. 63.
61. Widajewicz J. — Państwo Wiślan. K-ów 47, Studium Słow. U. J. s. 169, 1 mapka.
62. Widerszal L. — Ruchy wolnościowe na Bałkanach. W-wa P. Z. W. S.
63. Wojciechowski Z. — Polska — Niemcy. Dziesięć wieków zmagania. P-ń 45, Inst. Zach. s. 267.
64. Wojciech św. — (997—1947) Księga pamiątkowa. Gniezno 47, wyd. Kurii Metropol.
65. Zajączkowski St. — Słowiańszczyzna Zachodnia. W-wa P. Z. W. S.
2. Car Łazarz czyli Bój Kossowski (przekł. Zalewskiego B.) wyd. 2. W-wa 47, Geb. Wolff, s. 38.
3. Goliński L. — Odra szumi po polsku (poezje) P-ń 46, Wyd. Zach.
4. Gołubiew A. — Bolesław Chrobry. 2 t. W-wa 47, Czytelnik.
5. Grabski W. J. Saga o Jarlu Broniszu. 3 t. P-ń 46, św. Wojciecha.
6. Jeż T. T. — Uskoki — 3 t. wyd. przedw.
7. Kossak Szczucka Z. — Gród nad jeziorem. W-wa 47, Czytelnik, s. 143.
8. Kossak Szczucka — Wielcy i mali, wyd. przedw.
9. Legnickie pole. K-ów, Kamiński (wznowiecie).
10. Kraszewski J. I. — Stara baśń. W-wa 45, „Czytelnik“, s. 495.
11. Pieśni gęślarskie serbskie, W-wa 47, Geb. Wolf.
12. Przyborowski W. — Lelum-Polelum. W-wa 47, Bibl. Polska.
13. Przyborowski — Myszy króla Popiela. P-ń, wyd. przedw.
14. Sienkiewicz H. — Krzyżacy. K-ów 46, wyd. Banek i Sp.
15. Słowacki J. Lilla Weneda. Łódź 46, — „Książka“.
16. Stasiak L. Brandenburg, kraina słowiańskich mogił. K-w 46, wyd. Banek i Sp.
17. Szelburg Zarembina E. — Lech, Czech i Rus. Łódź 45, „Czytelnik“ (młodz.).
18. Świdarska — Ostatni Piast na Śląsku. K-w 46 (młodz.) s. 32.
19. Świrczyńska A. — Arkona gród Światowida. 46 r. „Książka“, (młodz.) s. 233.

Mapy

66. Kozierowski St. — Atlas nazw geograficznych Słowiańszczyzny Zach. P-ń 46, Inst. Zach.
67. Natanson Leski — Polska w X, XI, XII w. 1:1.500.000 „Styl“ K-ów 47.

Czasopisma

68. Kalendarz Słowiański. K-ów—Łódź (podaje przegląd prasy, literatury i przekłady poezji).
69. Kancena — miesięcznik liter. Chełm Lubelski. Tłumaczenia z jęz. słowiańskich.
70. Kultura — wyd. Tow. Prz. Pols. Radz.
71. Przyjaźń — wyd. Tow. Prz. Pols. Radz. mies.
72. Świetlica — wyd. Tow. Prz. Polsko Radz.
73. Odra — tyg. liter.- społ. K-ce.
74. Z otchłani wieków — Poznań, dwumies.
75. Życie Słowiańskie — mies. wyd. Przyd. Kom. Słow. w Polsce.

B. Literatura piękna

Powieść, nowela, opowiadanie, poezja.

1. Bunsch K. — Dzikowy skarb, 2 t. Geb. Wolff.

C. Materiały specjalne dla świetlic

Literatura do planowego czytania.

1. Świrczyńska A. — Arkona gryd Światowida. 46 r. „Książka“ s. 233.
2. Kraszewski J. I. — Stara baśń. W-wa 45, „Czytelnik“ s. 495.
3. Stasiak L. — Brandenburg, kraina słowiańskich mogił. K-w 46, wyd. Banek i Sp.
4. Bunsch K. — Dzikowy skarb. 2 t. Geb. Wolff.

Literatura do samokształcenia

1. Jażdżewski K. — Gdzie była prakolebka Słowian. „Wiedza Powsz.“ W-wa 47, s. 36.
2. Kochański W. — Bratni szczep Łużyczan. W-wa 46, P. Z. W. Sz.
3. Batowski H. — Współpraca słowiańska. W-wa 46, Państw. Inst. Wyd. s. 103.
4. Kornatowski W. — Podstawy polskiej polityki słowiańskiej. W-wa 46. Tow. Prz. Pols. Radz. s. 37.

Literatura do artystycznych form pracy

- Braciom Słowianom — pieśń — „Praca Oświatowa“ 47 r. nr. 5.
2. Hymny słowiańskie, nuty, tekst oryginalny, przekład polski, K-w 46, Prez. Kom. Słow. s. 8. odb. „Życie Słowiańskie“ 46 r. nr. 12.
 3. Kolumna poezji czechosłowackiej, wiersze, inscenizacje. „Świetlica“ 47 r. nr. 7.
 4. „Październik“ — praca zbiorowa, teksty inscenizowane. W-wa 47, T. U. R. seria świetlic nr. 3.
 5. Materiały do pogadanek, wiersze. Kalendarz Słowiański. K-w, Łódź.
 6. Sztuki scen., wiersze — „Świetlica“ czasopismo T. Prz. P. R.

Uzupełnienie do bibliografii „Ziem Odzyskanych“**Dział I. — Morze — flota polska****A. Literatura popularno-naukowa**

1. Kwiatkowski Eugeniusz — Polska i jej morze. K-ów 47, Sp. Wyd. Tech. Szkół Akad.
2. Kwiatkowski Eugeniusz — Wczoraj dziś i jutro Polski na morzu (przemówienia) Wyd. Wiedza.
3. Pelczar M. — Polski Gdańsk. Gdańsk 47, Bibl. Miejska str. 187.
4. Rychliński J. B. — Słowo o admirał Arciszewskim. W-wa 47, Liga Morska, s. 77.
5. Szczecin — miasto, port, okolica (praca zbiorowa) Szczecin 47, Pol. Tow. Geogr.
6. W służbie morza (praca zbiorowa). K-ów 47, Zarząd Okr. Ligi Morsk. s. 160.

B. Literatura piękna

7. Fleszarowa S. — W służbie morza. Częstochowa 46, wyd. „Ezop“ (dla młodz.).
8. Makuszyński — Wielka brama. W-wa 47, Matuszewski s. 247 (dla młodz.), wznowienie.
9. Papuga J. — Szczury morskie. Wyd. „Książka“ 46.
10. Paucz E. — Kosymierzy gdyńscy. W-wa 47, „Wiedza“ s. 98.
11. Wasilewska W. — Legenda o Janie z Kolna, wyd. Prasa Wojskowa W-wa 47 s. 123.

Dział II. Pomorze — Prusy Wschodnie i Zachodnie

1. Grabowski A. M. — Podróż do Prus (1844) oprac. K. Pieradzka P. Z. W. Sz. W-wa 46, s. 43.
2. Labuda G. — Wielkie Pomorze w dziejach Polski. Wyd. Zach. Poznań 47, s. 80.
3. Karwasińska J. — Proces polsko-krzyżacki w Warszawie przed sześciuset laty. P. Z. W. Sz. Bibl. histor. W-wa.

4. Kochański W. — Poezja Mazur i Warmii. P. Z. W. Sz. W-wa (w druku).
5. Malborg wczoraj i dziś. Malborg 47, Wyd. Obywat. Kom. Tygodnia Malborga.
6. Nasze ziemie odzyskane — Pomorze Zachodnie i Ziemia Lubuska. W-wa 47, wyd. Komisja wczasów młodzież.
7. Piękno i bogactwo Pomorza Zachodniego. Szczecin 47, nakł. Klubu Art. Liter.
8. Sukertowa-Biedrawina E. Mazurskie dole i niedole. W-wa 47, P. Z. W. Sz. s. 73.
9. Wach Wł. — Zamek Olsztyński. Olsztyn 47, Sp. wyd. „Zagon“, s. 23.

Dział III. Śląsk — Nadodrze

1. Andrzejewski J. — Pójdziemy na ziemie odzyskane. Paryż 46, Wyd. Rady Narodowej Polaków we Francji.
2. Ender J. — Józef Lompa. Zarys biograficzny. K-ce 47, wyd. Inst. Śl.
3. Gawrych J. A. — Hotel Lomnitz (z tajemnic szefa wywiadu). K-ce 47, s. 177.
4. Horoszkiewicz R. — Z przeszłości Opola. Opole 47, Tow. Przyj. Nauki i Sztuki, s. 40.
5. Królińska J. Książę Henryk Brodaty. W-wa P. Z. W. Sz. (Bibl. ziem odz.) w druku.
6. Makosz S. — Dzieje miasta Opola. Opole 47, nakł. Państw. druk. s. 29.
7. Morcinek G. — Polskie słowo na Śląsku. K-ce 48, Wyd. Woj. Rady Kult. s. 39.
8. Nasze ziemie odzyskane — Dolny Śląsk. W-wa 47, Komisja wczasów młodzież. s. 16.
9. O wyludnianiu się regencji Legnickiej. P-ń 47, Zach. Agencja Prasowa.
10. Pauksza E. — Zagadnienia kulturalne ziem zachodnich. P-ń 47, P. Zw. Zach. s. 34.
11. Pietrzykowski R. — Henryk IV. Probus. W-wa P. Z. W. Sz. (Bibl. ziem odz.) w druku.
12. Skoczek J. — Miasto Brzeg i jego dzieje. K-ce 47, wyd. Inst. Śl.
13. Śląsk Dolny w drugą rocznicę powrotu do Polski. Wyd. Śląski. Zespół Wyd. Wrocław, red. Kuczyński St. (zeszyt).
14. Tobiasz M. — Wojciech Korfanty. K-ce 47, „Ognisko“ s. 240.
15. Zwycięski Orzeł Biały (walki w Chorzwie). Jednodniówka. Chorzów 46, wyd. Starzyński-Stawecki.
16. Żelechowski W. — Trzej budziciele polskości na Śląsku. W-wa, P. Z. W. Sz.

Dział IV. Polska — Niemcy**A. Literatura popularno-naukowa**

1. Album zbrodni hitlerowskich w obozach koncentracyjnych. Łódź 47, zakł. graf. „Spolem“ tabl. 18.
2. Bujaż L. — Obóz koncentracyjny w Dachau. Łódź 46, „Książka“ s. 62.

3. Danielewski B. — Niemcy dwa lata po wojnie. P-ń 47, Pol. Zw. Zach. s. 27.
4. Droga zespolenia narodowego na Śląsku Źpolskim. K-ce 47, Wyd. Pol. Zw. Zach.
5. Gall Anonim — Wielkie czyny Bolesława Krzywoustego. Przekład Sadzewicz, W-wa P. Ź. W. Sz. Bibl. Z. Odz.
6. Gawrych J. A. — Hotel Lomnitz (z tajemnic szefa wywiadu) K-ce 47, s. 177.
7. Goliński Z. ks. — Bp. Władysław Goral więzienia Sachsenhausen. Włocławek 46, (druk. diecezj.).
8. Kałwa P. ks. — Stanowisko Kościoła polskiego wobec osadników niemieckich w średniowieczu. Lublin 47, Tow. Naukowe K.U.L.
9. Lewińska P. — Oświęcim, pogarda i triumf człowieka, wyd. 2. Paryż 46, wyd. Rady Nar. Polaków we Francji.
10. Makabryczna noc. Opis wypadków w nocy 22/23 października w więzieniu inowrocławskim. Inowrocław 46, Pol. Zw. Zach.
11. Męczeństwo duchowieństwa pomorskiego 1939—45. Pelpin 47, druk. Toruńska, s. 60.
12. Mjr. Dypl. Ch. J. — Monte Cassino. Bitwa szczęściu narodów. Bolonia 46, druk. „Dziennika Żołnierza A. P. W.“.
13. Mułak J. — Wojsko podziemne 1939—45. W-wa 46, „Wiedza“, s. 80.
14. Niebezpieczeństwo niemieckie. — Wyd. Wyd. Propagandy 1946, s. 77.
15. Piętka J. — Prawda o Wicie Stwoszu, nakł. autora 47.
16. Polska na Piastowskim szlaku. P-ń 47, Pol. Zw. Zach. s. 44.
17. Rocznik dziejów powstania wielkopolskiego 1918/19. P-ń 47, Zw. Powstańców Wielk. s. 174, tabl. 4.
18. Rozwar M. — Poznań okupowany. P-ń 47, wyd. „Swarożyc“ s. 27.
19. Sawajner J. — W podziemiach tajnej drukarni (K. W. Z. W.) Konsp. Wojsk. Zakład Wyd., K-ów 47, s. 79, tabl. 1.
20. Sprawozdanie w przedmiocie strat i szkód wojennych Polski w latach 1939—45. W-wa 47, Biuro odszkodow. wojennych.
21. Srocki B. — Nowa Polska i nowe Niemcy (szkice i studia). Gdańsk 47, Inst. Bałtycki s. 144.
22. Świdzki B. — Dokumenty i wspomnienia partyzanckie. Samodzielna Partyzantka Ludowa „Świt“ 41—44. Druk. Dom Prasy Gdańsk s. 32.
23. Walkowicz L. — Sprawa granicy zachodniej to dla Polaków „być albo nie być“ — Chicago 47 (artykuł). s. 4.
24. Wietrzykowski A. — Jak ginie Polak. Ostatnie chwile i listy ofiar hitleryzmu 1939—45. P-ń 47, Sp. „Pomoc“, s. 40.
25. Wschodnio niemiecki rezerwat kolonialny. P-ń 47, Zach. Agen. Pras. s. 27.
26. Zdzitowiecki J. — Rola niemieckich prowincji wschodnich w gospodarce Rzeszy. W-wa 47, PZWS. s. 55.
27. Żak J. — Niemcy w rok po wojnie. K-ce 46, wyd. „Trybuna Robotnicza“ s. 31.

B. Literatura piękna

28. Braun J. — Ballada o Warszawie. W-wa 46, s. 16 (poezje).
29. Drózd-Satanowska Z. — Niewydeptane ścieżki. Ze wspomnień partyzanckich. W-wa 47, s. 304 „Panteon“.
30. Gołba K. — Wieża spadochronowa. K-ce 47, Wyd. Zach. s. 170.
31. Iwaszkiewicz J. — Czerwone tarcze. Czytelnik s. 376, wznowienie.
32. Niekrasicki — 1940—44. Szkopskie lata. Bajki, satyry i utwory aktualne z okresu okupacji niemieckiej. Wrocław 46, wyd. Straszewicz s. 78.
33. Sowińska St. — Lata walki. wyd. „Książka“ 1948 r. s. 390.

Literatura do artystycznych form pracy

1. Braciom Słowianom. — Pieśń. — „Praca Oświatowa“ 47 r. nr. 5.
2. Hymny słowiańskie. — Nuty, tekst oryginalny, przekład polski, K-ów 46, Prez. Kom. Słow. s. 8 odb. „Życie Słowiańskie“ 46 r. nr. 12.
3. Kolumna poezji czechosłowackiej, wiersze, inscenizacje. „Świetlica“ 47 r. nr. 7.
4. „Paździennik“ — praca zbiorowa, teksty inscenizowane. W-wa 47, TUR. seria świetlic nr. 3. Materiały do pogadanek, wiersze. Kalendarz Słowiański. K-ów, Łódź.
6. Sztuki scen., wiersze, — „Świetlica“, czasopismo T. Prz. P. R.

Przegląd ostatnich wydawnictw

Sieradzki Józef: U źródeł polityki zagranicznej Polski Ludowej — Kraków 1948 r. — Zakład nauki o świecie i Polsce współczesnej przy U. J.

Prof. Sieradzki przedstawia w swej książce w jaki sposób na przestrzeni wieków rozwijała się polska polityka zagraniczna i w jak mylny sposób była przeprowadzana. Niemieckie zawołanie w średniowieczu „Nach Ostland

wollen wir reiten“ zawisło nad dalszymi stosunkami z naszym zachodnim sąsiadem co w konsekwencji doprowadziło (między rokiem 936 a 1945) do przeszło 40 konfliktów i wojen. Autor wylicza nasze zmagania z Niemcami stojące u początków historii Polski i wykazuje jak rezygnacja z nich skierowała polską politykę po drodze najmniejszego oporu w kierunku ekspansji na wschód. Udodownienie

katastrofy naszych wschodnich planów stanowi trzon pracy. Bardzo interesujący jest rozdział ukazujący porozbiorowe otrzeźwienie i nawiązanie stosunków pomiędzy obozem postępu w Polsce i Rosji.

Książka prof. Sieradzkiego jest nie tylko ważnym podręcznikiem obrazującym nasze doświadczenia historyczne, ale przez swój żywy, jasny styl stanowi równocześnie zajmującą i wartościową lekturę.

Grzybowski Stefan: Pracownicze związki zawodowe. Kraków 1948 r. „Biblioteka Wyższej Szkoły Nauk Społecznych TUR. w Krakowie, Seria A Tom I.

Podtytuł książki prof. Grzybowskiego „Droga rozwoju“ określa najlepiej cele pracy. Autor wysunął na plan pierwszy rozwój związków zawodowych w Anglii, Francji, Niemczech, ZSRR., Stanach Zjednoczonych, a na jego tle przedstawił ustrój prawny związków zawodowych w Polsce w latach 1919—1939 r. Prof. Grzybowski uwypukla rozwój prawny na tle założeń gospodarczych i socjalnych, które w danym kraju wywierały decydujący wpływ na rozwój stanu prawnego. Autor omawia następnie rozwój związków zawodowych w naszym kraju od r. 1944 oraz przepisy projektu nowego prawa z 1945 r. Na zakończenie podaje projekt dekretu o pracowniczych związkach zawodowych. Praca ta podkreśla rolę i znaczenie związków zawodowych, które w dobie dzisiejszej urastają do roli jakiejś drugiej, obok państwa organizacji naczelnej społeczeństwa. Dziś, gdy większość obywateli państwa jest zrzeszona w związkach zawodowych, zapoznanie z początkiem tego ruchu jest po prostu koniecznością. Książka ta jest I-szą częścią zamierzonej całości, w której autor zapowiada przedstawi-

nie organizacji wewnętrznej zw. zaw., organizacji międzynarodowej oraz danie syntezy.

I. L.

Już ukazał się i jest w sprzedaży podręcznik „NAUKI O POLSCE WSPÓŁCZESNEJ“ — Władysława Bieńkowskiego, wydany przez Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.

Krakowska „Trybuna Robotnicza“ omawiając w Nr. 132 ten podręcznik pisze: „Daleka od taniego i pustego frazesu książka Władysława Bieńkowskiego posiada wszystkie zalety pracy popularnej o charakterze podręcznikowym. Winna stać się nieodłączną towarzyszką pracy każdego nauczyciela, wychowawcy, działacza oświatowego, którzy dotąd napotykali na poważne trudności z powodu braku syntetycznego ujęcia i oświetlenia zagadnień życia współczesnego. Winna również trafić do rąk starszej młodzieży, otwierając jej drogę do samodzielnych studiów nad tymi sprawami“.

Cena książki bogato ilustrowanej (92 fotografie i mapa Polski) — 200 zł.

UWAGA SZKOŁY ZAWODOWE!

Dla wypełnienia luki w dziedzinie podręczników do nauki zajęć warsztatowych w szkołach krawieckich różnych typów — nakładem Państwowych Wydawnictw Szkolnych — ukazały się:

1) **Podręcznik kroju** (bielizna chłopięca i męska). — napisany przez Marię Mirgałowską-Suchońską, cena 150 zł.

2) **Krój damski** — opracowany przez Pieprzycę Anielę i Korabiowską Kazimierę, cena 155 zł.

Podano w nich najprostsze ujęcie zasad teorii kroju, co ułatwia dobór materiału nauczania w szkolnictwie zawodowym i w szkołach innych typów.

Liczne tablice uzupełniają opisy teoretyczne.

WYŻSZA SZKOŁA NAUK SPOŁECZNYCH T. U. R. KRAKÓW, UL. Św. MARKA 37

zatwierdzona przez Ministerstwo Oświaty

Kształci w kierunkach:

SPOŁECZNO-SAMORZĄDOWYM, OŚWIATOWO-BIBLIOTEKARSKIM I DZIENNIKARSKIM

Nauka jest bezpłatna. Studia trwają trzy lata. Wykłady i ćwiczenia odbywają się w godz. wieczornych.

Ukończenie szkoły daje prawa związane z posiadaniem dyplomu Szkoły Wyższej.

WPISY NA PIERWSZY ROK STUDIÓW OD 16-go DO 30-go SIERPNIĄ 1948 r.

Warunki przyjęcia takie jak na inne wyższe uczelnie. — Egzamin wstępny odbędzie się we wrześniu b.r.

INFORMACJY UDZIELA SEKRETARIAT SZKOŁY CODZIENNIE W GODZINACH OD 17-tej DO 20-tej.

Dla nauczycieli przewidziane są ewentualne pomieszczenia-stypendia.

Nakładem Wydawnictwa: **DZIENNIK URZĘDOWY KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO**

Adres Redakcji i Administracji: Kraków, ul. DIETLA 90, p. III, pok. Nr. 4, telefon 599-17.

Cena niniejszego numeru wynosi 130 zł. Konto P. K. O. Nr. IV-840.

Zakłady Graficzne „Litodruk“, Kraków, Radziwiłłowska 23. M—34307

